

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Äriõiguse ja intellektuaalse omandi õppetool

Mari Schihalejev

**HÄÄLTE MÄÄRAMINE JA SELLE KOHTULIK JÄRELEVALVE
MAKSEJÕUETUSMENETLUSES**

Magistritöö

Juhendaja
dotsent Andres Vutt

Tartu
2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. HÄÄLTE MÄÄRAMISE PÕHIMÕTTED	9
1.1. Hääletamise põhimõte ja selle rakendamine	9
1.2. Võlausaldajate võrdse kohtlemise ja nõuete ühetaolise rahuldamise põhimõte.....	19
1.3. Võlausaldajate ja võlgniku huvide kaitse põhimõte	23
1.4. Kiiruse ja efektiivsuse põhimõte	29
2. VÕLAUSALDAJATE RÜHMADESSE JAOTAMINE JA NENDE HÄÄLETAMISÕIGUS TULENEVALT ESITATUD NÕUDEST	34
2.1. Pandiga tagatud nõuded	34
2.2. Lähikondsete nõuded	43
2.3. Tingimuslikud nõuded	50
2.4. Fiktiivsed nõuded.....	55
3. KOHTULIK JÄRELEVALVE VÕLAUSALDAJATE HÄÄLTE MÄÄRAMISE ÜLE	59
3.1. Kohtu ülesanded seoses häälte määramisega	59
3.2. Kohtuliku järelevalve ulatus ja sisu	66
3.3. Kohtuliku järelevalve vahendid	70
KOKKUVÕTE	73
DETERMINATION OF VOTES AND ITS SUPERVISION EXERCISED BY COURT IN INSOLVENCY PROCEEDINGS. SUMMARY	80
KASUTATUD ALLIKAD.....	85
Kasutatud kirjandus.....	85
Kasutatud normatiivmaterjal.....	88
Kasutatud kohtupraktika.....	89
Kasutatud muud allikad	89
Kasutatud lühendid	91

SISSEJUHATUS

Maksejõuetusmenetlustes võtavad võlausaldajad otsused vastu hääletamise teel. Kuivõrd enamus vastuvõetavaid otsuseid on menetluses määrava tähtsusega, on võlausaldaja eesmärgiks menetluses kontrolli saavutamiseks saada võimalikult palju hääli. Samuti ei ole välistatud, et võlgnik, kokkuleppel võlausaldajaga, saavutab seeläbi kontrolli menetluse juhtimise üle. Seda kas lähikondsete või fiktiivsete nõuete esitamise kaudu. Menetlusosaliste huvide kaitseks tuleb tagada häälte määramise õiguspärasus.

26.12.2008. a. jõustunud saneerimisseadusega on seadusandja võlgnikule taganud alternatiivse võimaluse pankrotimenetlusele ettevõtte saneerimiseks. Saneerimise idee on anda majandusraskustesse sattunud äriühingule teine võimalus.¹ Saneerimismenetlus võimaldab ettevõtjal rakendada vastavaid abinõusid makseraskuste ületamiseks, maksevõime taastamiseks ja majandustegevuse jätkamiseks. Levinud saneerimise abinõuks on maksete ajatamine ning nõuete vähendamine. Eduka saneerimise tagamiseks võib ettevõtja manipuleerida võlausaldajate häältega. Kuivõrd saneerimisseadus ei kohusta ettevõtjat moodustama erinevaid võlausaldajate rühmasid, saab ettevõtja endaga seotud häälte abil kindlustada saneerimiskava vastuvõtmise. Kavas ette nähtud saneerimisabinõud ei pruugi aga vastata teiste võlausaldajate huvidele. Hääletamise õiguspärasuse ja menetlusosaliste huvide tagamiseks teostab kohus järelevalvet.

Erinevalt pankrotimenetlusest, kus esikohal on ainult võlausaldajate huvid, tuleb saneerimismenetluses arvestada ka võlgniku huvidega. Olukorras, kus äriühing on suuteline oma majandustegevusega jätkama, et seeläbi täita oma kohustusi võlausaldajate ees, tuleb võlgnikule anda võimalus makseraskuste ületamiseks. Antud põhimõtet tuleb järgida ka võlausaldajatele häälte määramisel, kuivõrd eduka saneerimise puhul saab võlausaldaja oma nõude suuremas ulatuses rahuldatud kui püsiva maksejõuetuse korral. Seega tuleb hääled määrata nii võlgniku kui võlausaldaja huvidest lähtuvalt.

Saneerimismenetluses on menetlusosaliste õiguste ja huvide tagamiseks ette nähtud regulatsioon erinevate võlausaldajate rühmade moodustamiseks, kus ühte rühma kuuluvad

---

¹ D.C. Smith, P.Strömberg. Maximizing the value of distressed assets: Bankruptcy law and the efficient reorganization of firms. World Bank Working Paper 2004, lk 23. Arvutivõrgus:

http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/Smith-Stromberg_Maximizing.pdf (09.04.2013).

ühesuguste õigustega võlausaldajad. Praktikas kasutatakse võlausaldajate rühmadesse jagamise võimalust harva. Rühmade moodustamine võib aga olla just eduka saneerimise aluseks, kuivõrd see tagab võlausaldajate võrdse kohtlemise ning nende huvide kaitse. Seeläbi on võlausaldajad enam huvitatud hääletamisest ja saneerimiskava vastuvõtmisest.

Kui saneerimismenetluses on häälte määramisel peamiseks probleemiks võlausaldajate rühmade moodustamine, siis pankrotimenetluses on raskusi häälte määramisega, kus võlausaldaja nõue ei ole veel tunnustatud.

Enim probleeme on häälte määramisega võlausaldajate esimesel üldkoosolekul, kus otsused võetakse vastu edasise menetluse toimimise seisukohast- pankrotihalduri kinnitamine, võlgniku tegevuse tervendamise või lõpetamine, pankrotitoimkonna valimine. Pankrotihaldur peab tagama igale võlausaldajale õige arvu hääli, et otsuste vastuvõtmine ja menetluse juhtimine oleks õiguspärane ning vastavuses menetlusosaliste huvidega. Kuivõrd enamus võlausaldajaid soovib menetluse juhtimisest osa võtta, ei ole välistatud suures ulatuses fiktiivsete nõuete esitamine, mistõttu peab haldur põhjendatult võlausaldajale jätma hääled määramata. Siiski tuleb lähtuda põhimõttest, et häälte arvu määramise vaidlus ei oleks oma olemuselt sama, mis nõude tunnustamise vaidlus. Seega tekib olukord, kus võlausaldajate esimesel üldkoosolekul antakse hääle- ja menetluse juhtimise õigus isikule, kelle nõuet edasises menetluses ei tunnustata. Menetluse juhtimine ei pruugi seeläbi olla vastavuses teiste võlausaldajate huvidega. Teisalt, kui jätta hääled määramata, kuid nõue edasises menetlusetapis tunnustatakse, võidakse samuti võlausaldajate huve kahjustada.

Seoses üleüldise majanduskriisi ja sellest tingitud makseraskuste ületamiseks on võlgnikule tagatud saneerimise võimalus, kuid ettevõtte saneerimine viiakse praktikas läbi harva. Pigem esitatakse kohtusse pankrotiavaldus pankroti väljakuulutamiseks. Seda tendentsi näitab ka kohtute statistika, mille järgi 2011. a. esitati kohtusse pankrotiavaldusi 46,75 korda enam kui saneerimisavaldusi.²

---

² Justiitsministeerium. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2011. a kokkuvõte. Tallinn, 2012, lk 17. Arvutivõrgus:

<http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56683/Kohtute+menetlusstatistika%2C+2011.a+kokkuv%F5te.pdf> (09.04.2013).

Saneerimise ebaõnnestumise põhjuseks võib olla puudulik regulatsioon just võlausaldajate rühmade moodustamises ja häälte määramises. Saneerimisseaduses ei sätesta üheseid regulatsioone hääletamisel erinevate võlausaldajate rühmade moodustamiseks, et seeläbi tagada paremini menetlusosaliste huvid, mis omakorda viiks võlausaldajate osalemiseni hääletamisel ja saneerimiskava vastuvõtmiseni. Võlausaldajate rühmade moodustamisel häälte määramise küsimuses puuduvad ka selged Riigikohtu juhised. Lisaks ei ole häälte määramist maksejõuetusmenetluses varasemalt meie erialakirjanduses piisava põhjalikkusega käsitletud.

Magistritöö eesmärgiks on uurida, kas Eestis kehtiv seadusandlus tagab maksejõuetusmenetluses hääletamisel menetlusosaliste huvid või oleks vaja kehtivat regulatsiooni täiendada. Töö peamiseks hüpoteesiks on, et kehtivad häälte määramise põhimõtted ei taga alati võlausaldajate huvide kaitset ja selle kohta käivaid reegleid tuleb täiendada ning et kehtivas õiguses ettenähtud kohtulik kontroll häälte määramise üle on piisav. Peamiselt analüüsitakse saneerimismenetluses kehtivat regulatsiooni, kuid seda kõrvutatakse pankrotimenetluse normidega, selgitades, kas menetluse erinevad regulatsioonid häälte määramisel on põhjendatud ja vajalikud või need tuleks ühtlustada. Töös ei käsitleta füüsilise isiku võlgade ümberkujundamise menetluses kohaldatavaid häälte määramise põhimõtteid, kuivõrd seni puudub praktika, mille põhjal oleks võimalik teha üldistavaid järeldusi.

Sellest tulenevalt on töö eesmärgiks leida vastused uurimisküsimustele, millised on häälte määramise põhimõtted, kas ja missugused võlausaldajad tuleb hääletamisel jaotada erinevatesse rühmadesse ning kas kohtu järelevalve häälte määramise üle on mõistlik ja piisav.

Magistritöö on lähtuvalt selle eesmärgist ja põhiprobleemidest üles ehitatud kolme peatükina, mis on liigendatud alapeatükkideks.

Magistritöö esimene peatükk käsitleb maksejõuetusmenetlustes hääletamise põhimõtet ja selle rakendamist ning põhimõtteid, millest häälte määramisel tuleb lähtuda. Häälte määramisel on esmaseks põhimõtteks võlausaldajate võrdne kohtlemine. Töös on tõstatatud küsimus, kas nimetatud printsiipi tuleb järgida üheselt või on põhjendatud ka teatud kõrvalekalded.

Arvestades saneerimise olemust, analüüsitakse, kas menetluses tuleb lähtuda võlausaldajate või hoopis võlgniku huvidest, s.t kas meie saneerimiseseadus on pigem võlausaldaja- või võlgnikukeskne. Saneerimise eesmärgiks on just võlgniku majandustegevuse jätkamine ja likviidsuse taastamine, kuid teisalt tuleb rahuldada võimalikult palju võlausaldajate nõudeid. Nimetatud printsiibi kohaldamist võrreldakse pankrotimenetluses kehtiva põhimõttega, et välja selgitada, kas ja mis põhjustel on menetlusosaliste huvid ja õigused maksejõuetusmenetlustes pigem sarnased või erinevad.

Samuti uuritakse maksejõuetusmenetluste eesmärgi tagamiseks kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet. Ilma nimetatud põhimõtet järgimata ei saavutata menetluses selle eesmärki, kuivõrd võlgniku suhtes, kellel on makseraskused, peab menetluse läbi viima võimalikult kiirelt ja efektiivselt, hoides kulud võimalikult madalad. Sellega tagatakse võlgnikule enam rahalisi vahendeid, mille arvelt rahuldada võlausaldajate nõudeid. Siiski ei tähenda kiire menetlus alati efektiivset menetlust.

Töö teises peatükis otsitakse vastust küsimusele, kas maksejõuetusmenetluses hääletades tuleks võlausaldajate nõuete erinevast iseloomust tulenevalt võlausaldajad jagada rühmadesse või mitte. Sellisteks võlausaldajateks on eelkõige pandipidajad, võlgniku lähikondsed ja tingimuslike nõuetega võlausaldajad. Saneerimiseseadus annab ettevõtjale võimaluse rühmade moodustamiseks, kuid võlausaldajate rühmadesse moodustamine ei ole kohustuslik, nagu seda on mitmetes meile sarnastes õiguskordades. Läti, Soome ja Saksamaa seadusandlus sätestab regulatsiooni, mille kohaselt on võlausaldajate rühmade moodustamine kohustuslik. Kuivõrd pandiga tagatud ja tingimuslike nõuete puhul on praktikas tekkinud probleeme, kas nimetatud nõudeid saab üldse ümber kujundada, selgitatakse enne häälte määramist nimetatud nõuete ümberkujundamise võimalikkust.

Pandipidajate nõuete olemuse eripära tõttu tuleks neid saneerimismenetluses kohelda erinevalt võrreldes pandiga tagamata võlausaldajatega, kuivõrd neil on eelisõigus teiste võlausaldajate ees. Võlgniku lähikondsete nõuete puhul tuleb samuti analüüsida, kas selliseid nõudeid on mõistlik jagada teistest võlausaldajatest erinevasse rühma. Saneerimise edukuse tagamiseks on tõenäoline, et võlgniku lähikondsed esitavad menetlusesse oma nõudeid, et saneerimiskava vastu võetaks. See võib aga kahjustada teiste võlausaldajate huve ja olla hea usu põhimõtte vastane.

Tingimuslike nõuetega võlausaldajate, näiteks liisinguandjate puhul on peamiseks probleemiks nende nõuete ümberkujundamise võimalikkus, kuivõrd tegemist on tulevikus tekkivate nõuetega, mis ei ole saneerimise ajaks sissenõutavaks muutunud. Juhul, kui tingimuslikke nõudeid on võimalik ümber kujundada, tekib küsimus, kas tulevikus tekkivaid nõudeid saab saneerimisabinõuna ka vähendada. Juhul, kui see ei ole võimalik, on põhjendatud moodustada tingimuslike nõuete jaoks erinev rühm, kuivõrd nõuete vähendamise võimatuse tõttu ei ole võlausaldajatel enam ühised õigused ja huvid.

Lisaks käsitletakse antud peatükis fiktiivseid nõudeid. Ettevõtjad on ennekõike huvitatud majandustegevuse jätkamisest ning kasumi teenimisest, mistõttu ei ole välistatud fiktiivsete nõuete esitamine. Probleemiks on eelkõige selliste nõuete tuvastamine. Antud töös selgitatakse, kuidas ja mis põhjusel tuleb fiktiivseid nõudeid tuvastada saneerimis- ja pankrotimenetluses ning mis on fiktiivsete nõuete esitamise tagajärjed ettevõtjale.

Kolmandas, mis on ühtlasi töö viimane peatükk, käsitletakse kohtulikku järelevalvet seoses häälte määramisega. Saneerimismenetluses kontrollib kohus enne saneerimiskava kinnitamist häälte määramise ning võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtteid. Siit tekib küsimus, mis on kohtu järelevalve ulatus ehk kui kaugele saab kohus oma järelevalvet teostades seoses häälte määramise kontrollimisega minna. Lisaks selgitatakse, mis on kohtu järelevalve vahendid, mille abil saab kohus järelevalve korras tagada kõikidele menetlusosalistele võrdsed õigused ja huvid.

Magistritöö on teema käsitluses üles ehitatud süstemaatilise analüüsi ja võrdleva meetodina. Töös püstitatud küsimustele vastuseid andes teeb töö autor ettepanekud olemasoleva regulatsiooni muutmiseks ja täiendamiseks, et seeläbi tagada menetlusosaliste õiguste ja huvide järgimine ning efektiivne maksejõuetusmenetluse läbiviimine.

Tõstatatud probleemide analüüsimiseks on meie seadusandlust võrreldud teste riikide regulatsioonidega. Seda peamiselt Läti, Leedu, Soome, Saksa ja USA õigusaktidega. Balti riikide seadustega on toodud võrdlusi põhjusel, et nimetatud riikide majandus- ja õiguskord on küllaltki sarnased, mistõttu annab see võrdlusmomendi, kas meie seadusandlus on teistega pigem sarnane või erinev. Soomes ja Saksamaal on maksejõuetusmenetluse regulatsioon vastu võetud juba aastaid tagasi, mistõttu saab nende väljakujunenud praktikat võrrelda meil kehtivate regulatsioonidega. Seeläbi on oluline analüüsida, kas peaksime teisest

õiguskordadest eeskju võtma. USA seadusandlus tuuakse võrdluseks eelkõige põhjusel, kuivõrd meie saneerimisseaduses ette nähtud võlausaldajate rühmitamise idee on saanud oma eeskju USA pankrotiseaduse 11. peatükist. Võrreldes meie regulatsiooni USA seadusandlusega, näitab, kuidas ja kui edukalt on meie sätted teise riigi õiguskorrast üle võetud.

Lisaks teiste riikide seadusandluse võrdlusele analüüsitakse meie regulatsioonide vastavust erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide antud juhiste ja soovitudele. Nendeks on ennekõike Maailmapanga (*The World Bank*) antud juhised *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights System*. Samuti UNCITRAL (*United Nations Commission on International Trade Law*) ning nende poolt välja töötatud materjal *Legislative Guide on Insolvency Law*. Lisaks Euroopa Komisjoni antud soovitud eduka maksejõuetusõiguse läbiviimiseks- *BEST Project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start. Final Report of the Expert Group*. Peale rahvusvaheliste organisatsioonide juhiste on kasutatud saneerimisseaduse eelnõu seletuskirja, et selgitada seaduse ja selles sisalduvate sätete eesmärki ning põhimõtteid.

Töös on kasutatud erinevat maksejõuetusõigust puudutavat kirjandust ja tunnustatud ekspertide arvamusi, nagu R. Goode, J. Sarra, P. Varul, B. Wessels. Samuti käsitletakse asjakohaseid maa-, ringkonna- ja Riigikohtu lahendeid.

1. HÄÄLTE MÄÄRAMISE PÕHIMÕTTED

1.1. Häälendamise põhimõte ja selle rakendamine

Saneerimismenetluses võlausaldaja õigus hääletada on oluline vähemalt kolmel põhjusel. Esiteks saab hääletamisõigusega võlausaldaja mõjutada otsust, kas saneerimiskava vastu võtta või mitte. Teisalt hääletamisõigusega võlausaldaja on seotud saneerimiskavaga isegi juhul, kui ei ole saanud saneerimisteadet või sai, kuid otsustab mitte osaleda või hääletada. Kolmandaks, võlausaldaja, kellele ei ole antud hääletamisõigust, ei ole seotud saneerimiskavaga, kuigi see võib tema õigusi mõjutada, võib olla vajalik esitada oma nõue.³ Hääletamisel tuleb lubada osaleda nendel võlausaldajatel, kelle õigusi kavas puudutatakse ja mõjutatakse.

Ennekõike on hääletamise õiguspärasus oluline saneerimiskava vastuvõtmisel. Saneerimisseaduse § 24 lg 1 järgi saneerimiskava võtavad vastu võlausaldajad hääletamise teel. Saneerimisseaduse (SanS)⁴ § 24 lg 2 kohaselt võlausaldaja häälte arv on võrdeline tema põhinõude suurusega, mis on saneerimismenetluses kindlaks tehtud. Põhinõue on hääletamise aluseks võetud kaalutlusel, et kõrvalnõude suurus on ajas suurenev, seega pidevalt muutuv ning häälte hulga sidumine sellega raskendatud.⁵ Põhinõude väljaselgitamiseks teavitab saneerimisnõustaja SanS § 12 lg 1 järgi viivitamata võlausaldajaid saneerimismenetluse algatamisest ja nende nõuete suurusest, mis neil võlanimekirja kohaselt ettevõtja vastu on. Teade tuleb saata igale võlausaldajale, kelle nõuded ja aadress on avaldajale teada.⁶ Seega saneerimisnõustaja lähtub häälte määramisel võlgniku poolt esitatud võlanimekirjast, selles nähtuvatest võlausaldajatest ja nende nõuete suurusest.

---

³ R. Goode. Goode on Principles of Corporate Insolvency Law. Sweet & Maxwell 2011, lk 502.

⁴ Saneerimisseadus. RT I 2008, 53, 296; RT I, 21.12.2012, 1.

⁵ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 32. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=401582&u=20130407192528>,
(14.10.2012).

⁶ F. Tolmie. Introduction to Corporate and Personal Insolvency Law. Sweet & Maxwell, London 1998, lk 86.

Saneerimiskavaga üritatakse võlgniku ettevõtet säilitada ning rahuldada võlausaldaja nõudeid ettevõtte väärtuse hilisema võõrandamise või selle tulude ülevõtmise ja ettevõtte jätkamisega.⁷ Saneerimiskavas nähakse ette, milliseid abinõusid tuleb tarvitusele võtta makseraskuste ületamiseks ja kui pika tähtaja jooksul rahuldatakse võlausaldajate nõuded.⁸ Kavas võib ette näha näiteks nõude- ja viiviseõigusest loobumine, peatamine, ettevõtte osa müük, töötajate vähendamine ja sotsiaaltoetuste plaan, võlausaldaja loobumine aruandetähtaja seisuga võlgnetavast viivisest ja/või väärtuse vähenemisest tulenenud hüvitisest.⁹ Saneerimiskava vastuvõtmine sisuliselt otsustab äriühingu edaspidise staatuse, kas saneerimine õnnestub ning äriühing saab oma tegevusega jätkata, või liigsete võlakohustuste tõttu, mida enam ei suudeta täita, tuleb kohtusse esitada pankrotiavaldus. Kava olulisuse tõttu tuleb tagada hääletamise õiguspärasus, mille on võimalik saavutada võlausaldajate jagamisel erinevatesse rühmadesse, kuivõrd enamused juhtudel on võlausaldajatel erinevad õigused ja huvid. Kui hääletamisel rühmade moodustamisega kahjustatakse võlausaldajate huve, ei anna võlausaldajad saneerimiskava vastuvõtmiseks ka oma nõusolekut.

Esmane eesmärk nõuete rühmadesse jagamisel on tagada õiglane ja võrdne võlausaldajate kohtlemine ühesuguste nõuete puhul.¹⁰ Kõikidele võlausaldajatele on igas rühmas ette nähtud samad õigused. Erikokkulepped üksikute võlausaldajate kasuks on tühised.¹¹ See ei kehti juhul, kui võlausaldaja nõustub erineva kohtlemisega, kuid mitte parema kohtlemisega.¹² Samuti olevat nii kergem saavutada kava vastuvõtmiseks vajalikku võlausaldajate üksmeelt (enamust).¹³ Rühmade moodustamine peab olema läbipaistev, eesmärgiga vältida õiguste kuritarvitamisi.¹⁴

---

⁷ A. Reul, H. Heckschen, R. Wienberg. Insolvenzrecht in der Gestaltungspraxis : Immobilien-, Gesellschafts-, Erb- und Familienrecht. Verlag C.H.Beck München 2012, lk 10.

⁸ Saneerimiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 1.

⁹ A. Reul, H. Heckschen, R. Wienberg, lk 11.

¹⁰ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems. April 2001, lk 50. Arvutiõrgus: http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf (10.02.2013).

¹¹ A. Reul, H. Heckschen, R. Wienberg, lk 11.

¹² Bankruptcy Code, Rules and Official Forms, 1992: Law School Edition. West Publishing Co, 1992, lk 330.

¹³ Saneerimiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 30.

¹⁴ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems, lk 50.

Tavaliselt ei ole võlausaldajad ühes homogeenses rühmas.¹⁵ Liikmesriikide maksejõuetusseaduste alusel on välja töötatud Euroopa maksejõuetusõiguse põhimõtted. Antud põhimõtete järgi tuleks saneerimiskava kinnitamisel hääletamisõiguslikud isikud, kelle õigusi kava puudutab, jaotada erinevatesse rühmadesse.¹⁶ Ka Maailmapanga poolt välja töötatud printsiipide kohaselt võib seaduses ette näha võlausaldajate rühmade moodustamise hääletamise eesmärgil.¹⁷ Seega on mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide poolt antud juhised hääletamisel võlausaldajate erinevate rühmade moodustamiseks.

Saneerimisseadus ei sätesta võlausaldajate rühmade kohustuslikku moodustamist, vaid annab võimaluse, et võib moodustada võlausaldajate rühmad. Saneerimisseaduse § 21 lg 2 esimese lause järgi saneerimiskavas võib ette näha, et võlausaldajate nõuded rahuldatakse võlausaldajate rühmade kaupa. Ettevõtjal ei ole kohustus moodustada võlausaldajate rühmad, vaid seadusega on talle antud valikuvõimalus otsustamaks, kas võlausaldajad jaotada rühmadesse. Juhul, kui ettevõtja otsustab võlausaldajad rühmadesse jagada, pannakse SanS § 24 lg 4 järgi igas rühmas saneerimiskava eraldi hääletamisele. Saneerimiskava on SanS § 24 lg 3 järgi vastu võetud, kui selle poolt hääletas vähemalt pool kõigist võlausaldajatest, kellele kuulub vähemalt kaks kolmandikku kõigist häälest. Seeläbi saavad saneerimiskava vastuvõtmise otsustada iga erineva õiguse ja huviga võlausaldajate rühm. Rühmade moodustamise eesmärgiks on tagada võimalikult paljude erinevate võlausaldajate huvid.

Lisaks sellele kindlustatakse rühmade moodustamisega, et enamusväärtusega võlausaldajad ei riku nende õigusi, kelle huvid on täiesti erinevad, seetõttu tuleks kava vastu võtta eraldi rühmades. Sisuliselt on küsimus selles, kas kava vaadeldakse kui üksikut kokkulepet, mis nõuab vaid ühte rühma või peaks seda käsitlema kui analüüsidel põhinevat mitut omavahel seotud kokkulepet, mis nõuavad erinevaid rühmasid. Kava iseenesest võib eristada võlausaldajate rühmasid, eristades näiteks pandipidajaid pandiga tagamata võlausaldajatest.¹⁸

---

¹⁵ M. Brouwer. Reorganisation in US and European Bankruptcy Law. October 2005, lk 7. Arvutivõrgus: <http://www1.fee.uva.nl/pp/bin/175fulltext.pdf> (24.03.2013).

¹⁶ B. Wessels. Principles of European Insolvency Law. Vrije University Amsterdam, lk 7. Arvutivõrgus: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/39/405.html> (14.10.2012).

¹⁷ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems, lk 11.

¹⁸ R. Goode, lk 489.

Rühmadesse jaotamisega on ka lihtsam tagada, et eesõigusnõudeid (näiteks pandiga tagatud nõuded) käsitletakse vastavalt eesõigusnõuetele kehtestatud õigusega. Mõningatel juhtudel rühmade moodustamine lihtsustab suurima nõudega võlausaldajate kohtlemist võrreldes pandiga tagamata võlausaldajate rühmaga, et kava oleks teostatav; vastasel juhul on nende võlausaldajate kohtlemine üldjuhul ebasoodsamatel tingimustel kui teistel võlausaldajatel. Rühmitamine võib olla kasulik olukorras, kus võlausaldajate rühm hääletab kavale ülekaalukalt vastu ning rühma muidu koheldaks ausalt ja õiglaselt.¹⁹

Võlausaldajate erinevates rühmades hääletamine tagab, et ükski võlausaldaja ei saa takistaks saneerimise plaani.²⁰ Tegemist on kollektiivse menetlusega, kus saneerimiskava vastuvõtmise üle saavad otsustada kõik võlausaldajad, kelle õigusi kava puudutab. Saneerimiskavas peavad sisalduma nende võlausaldajate nõuded, kelle nõudeid ei rahuldata saneerimiskava kohaselt täies ulatuses või kelle õigusi saneerimiskavaga mõjutatakse.²¹

Võlausaldajate rühmitamise idee on Euroopasse levinud USA *Chapter 11*-st. Ameerika Ühendriikide eeskujul on see instituut lisatud Saksamaa *Insolvenzplanverfahren* 'isse (plaanimenetlus maksejõuetuse raames, § 222) ja kasutusel ka Soome seaduses *Laki yrityksen saneerauksesta* (ettevõtte saneerimise seadus)²². Võlausaldajad jagatakse rühmadesse näiteks Soome, Suurbritannia, USA kui ka Saksamaa õiguskorras.²³

Saneerimisseaduses sätestatud regulatsioon rühmade moodustamise kohta on sarnane Leedu saneerimisseadusele²⁴, mis ei näe samuti ette võlausaldajate erinevate rühmade moodustamist

---

¹⁹ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems, lk 50-51.

²⁰ European Commission. Best Project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start. Final Report of the Expert Group. September 2003. European Commission Enterprise Directorate General. Arvutivõrgus: <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/best-report-en.pdf>, lk 52 (09.04.2013).

²¹ P. L. Kunkel, J.A Peterson, J.A Mitchel. Bankruptcy: Chapter 11 Reorganizations. University of Minnesota, June 2009, p 3. Arvutivõrgus: <http://www.extension.umn.edu/distribution/businessmanagement/components/DF7296.pdf> (09.04.2013).

²² Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 30.

²³ B. Wessels, P. J. Omar. Insolvency Law in the United Kingdom: The Cork Report at 30 Years. INSOL Europe. Nottingham, Paris 2010, lk 105.

²⁴ Law of Restructuring Enterprises. *Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas*. No IX-218, 20.03 2001; No XI- 1873, 22.12.2011. Arvutivõrgus: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=418092&p_k=2 (09.04.2013).

ning eraldi rühmades hääletamist. Siiski võib asuda seisukohale, et saneerimisseaduse regulatsioon võlausaldajate rühmade vabatahtliku moodustamise kohta on pigem erandlik, kuivõrd levinum on idee rühmade moodustamise kohustuslikkuse kohta.

Erialakirjanduses on viidatud rühmade moodustamine keerukusele.²⁵ Võlausaldajate ühesuguste õiguste ja huvide tuvastamine võib olla nii menetlusosalistele kui kohtule erineva tähendusega. Erinevatel võlausaldajatel on tavaliselt erinev õiguslik, regulatiivne, poliitiline huvi.²⁶ Saneerimisseadusest ei tulene, missugused võlausaldajad võiksid kuuluda ühte rühma. SanS § 21 lg 2 teise lause kohaselt ühe rühma moodustavad ühesuguste õigustega võlausaldajad. Võlausaldajatel, kellel on üksteisega niivõrd sarnased õigused, et nad on ühistest huvidest tulenevalt suutelised koostööd tegema, ei peaks olema lubatud moodustada erinevaid rühmasid.²⁷ Ühesuguste nõuetega võlausaldajad peavad kuuluma ühte rühma.

Juhul, kui võlausaldajatel on erinevad huvid, tuleb nad jagada erinevatesse rühmadesse.²⁸ Mõistlik on tagada võlausaldajate rühmade moodustamine juhul, kui neil on erinevad õiguslikud huvid, mistõttu neid ka koheldakse erinevalt, kuigi mõned õiguskorrad funktsioneerivad edukalt ka ilma üksikasjaliku struktuuri või regulatsioonita antud valdkonnas (näiteks Austraalia).²⁹ Austraalias kehtiva seadusandluse kohaselt kohus võib kohustada moodustada erinevad võlausaldajate rühmad, kui see on sobilik ja vajalik.³⁰ Erinevate nõuete rühmadesse jaotamiseks tuleks arvestada nõuete olemusega- kas need on sarnased või mitte. Ilma mõjuva põhjusega ei saa ühesuguste õigustega võlausaldajaid eraldi rühmadesse jagada ning viia hääletamine läbi igas rühmas eraldi.

Erialakirjanduses on mitmeid erinevaid seisukohti, kuidas peaksid võlausaldajate rühmad olema moodustatud. Tavaliselt määratleb võlgnik võlausaldajate rühmad ise, eesmärgiga suurendada saneerimiskava edukust.³¹ Võlgnikul on märkimisväärne valikuvabadus rühmade

---

²⁵ R. Goode, lk 488.

²⁶ B. Wessels. Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary. Kluwer Law International 2007, lk 645.

²⁷ R. Goode, lk 488.

²⁸ R. Goode, lk 488.

²⁹ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems, lk 50.

³⁰ M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power. Creditors Rights in Insolvency Proceeding. A Practical Guide for Smaller Practises. INSOL International 2011, lk 4.

³¹ M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power, lk 221.

määratlemisel. Võlgnik asetab võlausaldajad rühmadesse just nii, et kava vastuvõtmine on tõenäoline. Rühmade moodustamisel tuleb tagada, et luuakse ratsionaalne ja konkreetne võlausaldajate rühm.³² Võlausaldajaid rühmadesse jagades ei tohi kahjustada võlausaldajate huve ning võrdse kohtlemise põhimõtet.

Võlausaldajad saab paigutada rühmadesse õiguslikust või majanduslikust aspektist tulenevalt nii, et saaks toimuda efektiivne kava vastuvõtmine ja oleks tagatud läbirääkimisprotsesside tõhusus. Kohtud on vahel kehtestanud mittekillustatud lähenemise, rühmitades võlausaldajad piisavalt ühiste huvide ja õiguste alusel, et mitte liigselt hääletamise protsessi killustada ja lubada ühel võlausaldajal liigselt mõjutada läbirääkimisi.³³

Nagu eespool öeldud, ei näe Eesti saneerimisseadus ette kohustust erinevate võlausaldajate rühmade moodustamiseks. Rühmade moodustamine on näiteks kohustuslik USA, Läti, Soome ja Saksa seadusandluse kohaselt.

USA pankrotiseaduse³⁴ järgi võib kavas ette näha nõude paigutamise vastavasse rühma ainult juhul, kui see nõue on märkimisväärselt sarnane teiste nõuetega antud rühmas. See tähendab, et rühmitamine peab põhinema rühma jaotatud nõuete olemusel, mis võimaldab kaasata nõuded vastavas rühma juhul, kui lisatav nõue on oma olemuselt märkimisväärselt sarnane teistele selles rühmas olevatele nõuetele.³⁵ Üldiselt, jagades pandiga tagamata võlausaldajad mitmetesse rühmadesse, harva põhjustab märkimisväärsed raskuseid kokkuleppemenetlustes.³⁶ Võlausaldajatel puudub põhjus rühmadesse jagamisi vaidlustada, kui need moodustatakse mõistlikult, tagades kõikidele võlausaldajatele ühesugused õigused. Siiski on säte tekitanud probleeme mittekokkuleppelistes menetlustes, eriti ühe kinnistuga juhtumite puhul.³⁷ Samas otsustab sellisel juhul menetluse käigu üle sisuliselt üks võlausaldaja, kelle kasuks on kinnistule seatud hüpoteek, kuivõrd tema nõue on menetluses

---

³² M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power, lk 258.

³³ M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power, lk 132.

³⁴ USA Bankruptcy Code. Title 11 ó Bankruptcy. Arvutivõrgus:
http://www.law.cornell.edu/uscode/usc_sup_01_11.html, (09.04.2013).

³⁵ Bankruptcy Code, Rules and Official Forms, lk 328.

³⁶ The National Bankruptcy Review Commission. Bankruptcy: The Next Twenty Years, lk 568. Arvutivõrgus:
<http://govinfo.library.unt.edu/nbrcreport/12chapt1.pdf> (09.04.2013).

³⁷ The National Bankruptcy Review Commission, lk 568.

teistest võlausaldajatest oluliselt suuremas ulatuses, mistõttu on ka tema hääل määrava tähtsusega. Seega võib osutada probleemiks just võlausaldajate rühmadesse jagamata jätmine, kahjustades sellega menetlusosaliste huve.

Saksa pankrotiseaduse kohaselt moodustatakse erinevad võlausaldajate rühmad lähtuvalt nende õiguslikust staatusest.³⁸ Saksamaal on seadusandja näinud ette miinimumrühmad, nimelt:

- eelisõigusega võlausaldajad;
- esmajärgulised võlausaldajad;
- võlausaldajad vastavalt järkudele, nii võrd kui nende nõudeid ei ole loovutatud;
- võlgnikuga seotud isikud, kui nende osalus- või liikmeõigused kaasatakse kavasse. Võimalikud on ka teised alarühmad.³⁹

Saksa pankrotiseadus (InsO) § 222 lg 2 annab ka teise tingimuse lisaks võlausaldajate ühisele õiguslikule staatusele rühmade moodustamiseks. Nimelt peavad ühte rühma kuuluvatel võlausaldajatel lisaks ühisele õiguslikult staatusele olema ka ühised majanduslikud huvid. Rühmade moodustamine, mis järgib võlausaldajate nii õiguslikke kui majanduslikke huve, tagab ilmselgelt võlausaldajate huvide järgimise enam, kui õiguskord, mis ei näe ette rühmade moodustamise kohustuslikkust. Seega meie saneerimismenetluses on suurem võimalus võlausaldajate huvide kahjustamiseks kui näiteks Saksamaal. Saksamaa õiguskord arvestab lisaks rühmade moodustamise kohustuslikkusele võlausaldajate rühmadesse jagamisel rohkemate ühiste huvidega kui Eesti seadusandlus. Peale erinevate õiguslike huvidele võivad võlausaldajatel olla ka erinevad majanduslikud huvid. Arvestades võlausaldaja nõude rühma jagamisel mõlema kriteeriumiga, vähendatakse võimalikult palju menetlusosaliste õiguste ja huvide kahjustamist.

Ka Läti pankrotiseadus⁴⁰ sätestab, et hääletamisel tuleb moodustada erinevad võlausaldajate rühmad, eristades pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajate rühmasid.

---

³⁸ Insolvency Code. *Insolvenzordnung*. 05.10.1994. (Bundesgesetzblatt 1994 I S.2866). Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/insolvency_statute.pdf, (09.04.2013).

³⁹ A. Reul, H. Heckschen, R. Wienberg, lk 11.

⁴⁰ Insolvency Law. *Maksätnespējas Tiesības*. 14.10.2010; 01.11.2010. Arvutivõrgus: www.mna.gov.lv/download/540 (09.04.2013).

Töö autori arvates tuleks võtta eeskju teiste riikide seadusandlusest ja rahvusvaheliste organisatsioonide antud juhustest ning Eesti saneerimisseadust hääletamisel vabatahtliku võlausaldajate rühmade moodustamise kohta muuta. Seaduses peaks ette nägema regulatsiooni, mille kohaselt on võlgnikul kohustus moodustada erinevad võlausaldajate rühmad ning korraldada hääletamine erinevates võlausaldajate rühmades. Rühmad peaksid olema moodustatud selliselt, et arvestatakse vähemalt võlausaldajate ühesuguste õigustega. Vähendades veelgi võlausaldajate huvide kahjustamist, tuleks ühesuguste õiguste kõrval lähtuda ka võlausaldajate ühistest majanduslikest huvidest. Seega peaks olema kohustus moodustada erinevad võlausaldajate rühmad vähemalt pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajatele, kuna antud nõuetega võlausaldajad on ilmselgelt erinevate õiguste ja huvidega.

Pankrotimenetluses on võlausaldajatele hääle määramine samuti olulise tähtsusega, kuivõrd menetluses tehtavad otsused võetakse võlausaldajate üldkoosolekul vastu koosolekust osa võtvate võlausaldajate lihthääleteenamusega pankrotiseaduse (PankrS)⁴¹ § 81 lg 1 kohaselt. PankrS § 82 lg 1 kohaselt on võlausaldajate üldkoosolekul on iga võlausaldaja hääle arv võrdeline tema nõude suurusega. Pankrotimenetluses määrab pankrotiseaduse § 82 lg 3 kohaselt kuni nõuete kaitsmiseni iga võlausaldaja hääle arvu pankrotihaldur tema käsutuses olevate dokumentide alusel. Erinevalt saneerimismenetlusest arvestatakse hääle arvu määramisel lisaks põhinõuetele ka kõrvalnõudeid. PankrS § 35 lg 1 p 6 järgi lõpetatakse intressi ja viivise arvestamine võlgniku vastu suunatud nõuetelt. Seega ei ole kõrvalnõuded ajas kasvavad, vaid lõpevad pankroti väljakuulutamisega, mistõttu on erinev hääle arvu määramise regulatsioon maksejõuetusmenetlustes põhjendatud.

Kuivõrd võlausaldajad otsustava menetluses jaoks kontseptuaalse tähtsusega küsimusi, on võlausaldajal menetluse juhtimiseks ja selle võimalikult efektiivseks osalemiseks vajalik omada võimalikult palju hääli.⁴² Seetõttu tekivad vaidlused võlausaldajate hääle määramise üle, kuivõrd menetluse püütakse esitada võimalikult suures ulatuses nõue, et seeläbi saavutada kontroll menetluse üle.

---

⁴¹ Pankrotiseadus. RT I 2003, 17, 95; RT I, 21.12.2012, 1.

⁴² M. Arvisto, T. Saarma. Nõuded pankrotimenetluses. *Juridica*, 2001, nr 10, lk 733.

Pankrotiseadus ei erista võlausaldajaid häälte arvu määramisel ja otsuste tegemisel ega anna võimalust jagada võlausaldajad erinevatesse rühmadesse lähtuvalt nende ühistest õigustest nagu pakub SanS § 21 lg 2. Kui saneerimismenetluses saavad hääletada võlausaldajad, kelle õigusi saneerimiskavas puudutatakse, siis pankrotimenetluses saavad osaleda kõik võlausaldajad, kellel on nõudeõigus võlgniku vastu. Üldkoosoleku moodustavad kõik võlausaldajad. Samas on ka riike, kus pankrotimenetluses kõigil võlausaldajatel ei ole õigust üldkoosolekul osaleda ja hääletada.⁴³

Saneerimis- ja pankrotimenetluse erinev regulatsioon võlausaldajate hääletamisel tuleneb menetluste erinevast eesmärgist. Saneerimise eesmärgiks on ettevõtte tegevuse jätkamine, võlgnevuste ajatamine, kuid pankrotimenetluse eesmärgiks on võõrandada võlgniku vara, mille arvelt rahuldada võlausaldajate nõuded võrdeliselt nõuete suurusega, ning äriühing likvideerida. Saneerimisabinõude rakendamiseks on oluline vastu võtta saneerimiskava, mistõttu saneerimismenetluses keskendutakse ennekõike kava vastuvõtmisele, mille tagab võlausaldajate poolthääli. Seega lähtutakse saneerimise korral ennekõike hääletamisõigusest, võlausaldajate rühmade moodustamisest, et kindlustada kava vastuvõtmine. Pankrotimenetluses ei ole erinevate võlausaldajate rühmade moodustamine niivõrd oluline. Pankrotiseadus reguleerib erinevate õigustega võlausaldajaid pankrotivarast nõuete rahuldamise korral, andes pandipidajale eelisõiguse. Lähtuvalt menetluste erinevast olemusest ja eesmärgist on põhjendatud erinev hääletamise põhimõte.

Pankrotimenetluses tekivad häälte määramisel probleemid võlausaldajate üldkoosolekutel. Võlausaldajate hääled on pankrotimenetluse juhtimise seisukohalt määrava tähtsusega.⁴⁴ Võlausaldajate esimesel üldkoosolekul võetakse vastu pankrotimenetluse seisukohast olulised otsused.⁴⁵ PankrS § 78 lg 2 järgi võlausaldajate esimesel üldkoosolekul valivad võlausaldajad pankrotitoimkonna, otsustavad halduri kinnitamise ja võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise, samuti juriidilisest isikust võlgniku lõpetamise. Määrava tähtsusega küsimuste üle otsustamiseks ning edasise menetluse juhtimiseks võivad võlausaldajad menetlusse esitada selliseid nõudeid, mis nõuete kaitsmisel jäetakse tunnustamata. Teisalt on pankrotimenetluses probleemiks pärast nõuete kaitsmise koosolekut nende võlausaldajate nõuetest tulenevad

---

⁴³ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu, 2005, lk 34.

⁴⁴ M. Arvisto, T. Saarma, lk 733.

⁴⁵ M. Varusk. Olulised mõisted pankrotimenetluses. 08.07.2008. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/37315> (06.09.2012).

hääled, millele esitati vastuväited ja mis jäid tunnustamata.⁴⁶ PankrS § 82 lg-st 4 tulenevalt võib pankrotihaldur võlausaldajale jätta hääled üldkoosolekul määramata, kuid häälte määramise vaidlus ei tohi põhineda nõude sisulisel kontrollil. Määratud häälte vaidlustamine on pigem formaalne ning seotud dokumentide haldurile tähtaegse esitamisega ning vormistamisega.

Kui võlausaldaja nõue on kaitstud, on tema häälte arv võrdeline kaitstud nõude suurusega PankrS § 82 lg 6 järgi. Juhul, kui tekib nõude tunnustamise vaidlus, tuleb PankrS § 106 lg 1 järgi võlausaldajal pöörduda nõude tunnustamise hagiga kohtusse ning sellisel juhul otsustab kohus, kas võlausaldaja nõue on põhjendatud või mitte. Seeläbi otsustatakse ka võlausaldajale edaspidi määratavad hääled. Kui kohus leiab, et nõue tuleb jätta tunnustamata, kaotab võlausaldaja PankrS § 8 lg 3 tähenduses pankrotivõlausaldaja staatuse ning hääletamisõiguse. Toodud seisukohast oleks põhjendamatu käsitleda sellist võlausaldajat pankrotiprotsessis võlausaldajana ja anda talle pankrotimenetluse juhtimise võimalus. Siiski ei saa tunnustamata nõudega võlausaldajale jätta hääled määramata, kuivõrd sellisel juhul ei oleks võimalik läbi viia ka võlausaldajate üldkoosolekuid enne nõuete kaitsmise koosolekut, kuna enne nimetatud koosolekut ei ole ühegi võlausaldaja häälte arv selge. Samas tekib ebaõiglane olukord, kui selgub, et nõue oli põhjendatud ja seetõttu, et võlausaldaja oli vaidluse tõttu pankrotimenetlusest eemal, on menetlust juhitud võlausaldajale soovimatul viisil.⁴⁷ Ühestki pankrotiseaduse sättest ei tulene, et nõuetekohaselt esitatud ja nõuetele vastav nõue kaotaks pankrotimenetluses jõu kuni tema tunnustamiseni kohtu poolt ja et seda ei võiks võlausaldajatele üldkoosolekul häälte määramisel arvestada. Vastupidi, nõue on senikaua pankrotimenetluses nõue, kuni see jäetakse kohtuotsusega tunnustamata.⁴⁸

Seega on pankrotimenetluses peamiseks probleemiks võlausaldajale häälte määramine olukorras, kus tema nõue ei ole veel tunnustatud. Kuivõrd võlausaldajate esimesel üldkoosolekul otsustatakse määrava tähtsusega küsimuste üle, võidakse menetlusse esitada selliseid nõudeid, mis nõuete kaitsmisel jäävad tunnustamata. Kuni nõuete kaitsmiseni tuleb võlausaldajale anda võimalus menetluses osalemiseks ning määrata hääled. Pankrotihaldur saab jätta hääled määramata vaid formaalsete puuduste korral, mitte lähtuda häälte määramisel nõude sisulisest poolest.

---

⁴⁶ M. Arvisto, T. Saarma, lk 733.

⁴⁷ M. Arvisto, T. Saarma, lk 733.

⁴⁸ M. Arvisto, T. Saarma, lk 734.

Eelpool toodust tulenevalt ei ole saneerimis- ja pankrotimenetluses hääletamise regulatsioon ühesugune, mistõttu on ka probleemid hääletamisel erinevad. Kui saneerimises seondub häälte määramise probleem võlausaldajate rühmade moodustamisega, siis pankrotimenetluses hääletamisõiguse andmisega olukorras, kus võlausaldaja nõue ei ole veel tunnustatud, seda just võlausaldajate esimesel üldkoosolekul, kus otsustatakse kontseptuaalse tähtsusega küsimusi.

1.2. Võlausaldajate võrdse kohtlemise ja nõuete ühetaolise rahuldamise põhimõte

Pankrotimenetlus on võlausaldajate jaoks kollektiivne menetlus, mille puhul juhtivaks põhimõtteks on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte.⁴⁹ Kollektiivses menetluses tuleb sarnaste õigustega võlausaldajaid kohelda võrdselt.⁵⁰ Saneerimismenetlus on samuti ühe maksejõuetusmenetluse liigina kollektiivne menetlus, mistõttu kehtib ka siin võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte.

Võlausaldajate võrdsuse põhimõte tähendab nii materiaalselt võrdsust ehk võrdsete kohtlemist võrdselt ja ebavõrdsete kohtlemist ebavõrdselt kui ka formaalselt võrdsust ehk võrdsete ja ebavõrdsete ühesugust kohtlemist. Algselt tähendas võrdsus materiaalses mõttes seda, et kõikidele võlausaldajatele kuulus nende nõuete suhtelise määra järgi arvestatav osa võlgniku varast. Selles tähenduses kasutatakse võrdsuspõhimõtte kohta mõnikord ka nimetust šjaotuspõhimõte.⁵¹ Seega maksejõuetusega seonduvate probleemide lahendamise üheks peamiseks lähtekohaks on asetada võlausaldajad võrdsesse seisundisse olukorras, kus nõudeid rahuldatakse vaid teatud osas.⁵² Nimetatud põhimõtte kohaselt tuleb kõik võlausaldajad panna võrdsesse olukorda, s.t võlgniku vähese vara peab võlausaldajate vahel jaotama proportsionaalselt nende nõude suurusega.

---

⁴⁹ P. Varul. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. *Juridica*, 2008, nr 6, lk 362.

⁵⁰ United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL). Legislative Guide on Insolvency Law, lk 11. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf (14.10.2012).

⁵¹ T. Saarma. Pankrotimenetluse põhimõtted. *Juridica*, 2008, nr 6, lk 354.

⁵² U. Tross. Saneerimine kui alternatiiv ettevõtte likvideerimisele pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu, 2003, lk 23-24.

Võlausaldajate võrdne kohtlemine on tuntud ka kui *pari passu* põhimõttena, mida kohaldatakse just varade jaotamise puhul. *Pari passu* printsiip on kohaldatav kõikides maksejõuetusmenetlustes, mille raames toimub võlgniku vara jaotamine tema võlausaldajate vahel.⁵³ Seega kohaldub nimetatud printsiip nii saneerimis- kui pankrotimenetlustes.

Pari passu põhineb sellel, vähemalt üldise reeglina, et kõik võlausaldajad on võrdsed. Igal võlausaldajal ei ole õigus võrdsele summale. Õigus on saada sama proportsioon oma võlgnevusest, nagu teistel võlausaldajatel. Näiteks kui võlausaldajal A on nõue 100 ja võlausaldajal B on nõue 50, siis võrdne kohtlemine tähendab, et A saab kaks korda sama palju kui B.⁵⁴ Seega ei tähenda võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiip mitte võlausaldajate võrdset vaid õiglast lahendamist, kuna antud põhimõttest lähtuvalt rahuldatakse võlausaldajate nõuded vastavalt nende nõude proportsioonile *pro rata* baasil.⁵⁵

Esmapilgul tundub, et õiguskirjandus viitab võlausaldajate võrdse kohtlemise ja nõuete ühetaolise rahuldamise põhimõtte kohaldamisele ennekõike võlgniku vara jaotamisel ning nimetatud printsiip menetluslike õiguste puhul ei rakendu. Siiski tuleb antud põhimõtet rakendada ka menetlusest osavõtuõiguse puhul.

Erialakirjanduses on asutud seisukohale, et võlausaldajate võrdsust mõistetakse tänapäeval eelkõige menetlusliku võrdsusena.⁵⁶ Igale võlausaldajale tuleb anda võrdne võimalus maksejõuetusmenetluses osalemiseks. Võlausaldajate võrdne kohtlemine pankrotimenetluses kajastub menetlusest osavõtuõiguses (esitada nõudeavaldus, osaleda otsuste tegemisel hääletamise kaudu). Saneerimismenetluses väljendub antud põhimõtte samuti seoses menetlusliku õigusega (hääletada saneerimiskava poolt või vastu). Seega nimetatud põhimõtte puudutab maksejõuetusmenetluses mitmeid aspekte, s.h nõuete rühmadesse jaotamist, hääletamise protsessi saneerimise puhul.⁵⁷

---

⁵³ R. Calnan. Proprietary Rights and Insolvency. Oxford 2010, lk 3.

⁵⁴ R. Calnan, lk 3.

⁵⁵ T. Parmas. Eesõigusnõuded pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu, 2012, lk 16.

⁵⁶ T. Saarma, lk 354.

⁵⁷ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 12.

Ka Läti seadusandlus näeb võrdse kohtlemisena printsiibina ette menetluses osalemise õiguse. Läti pankrotiseaduse kohaselt võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiip tähendab seda, et võlausaldajatele tuleb anda võrdsed võimalused menetluses osalemiseks ja nõuete rahuldamiseks, seda kooskõlas kohustustega, mis nad on võlgnikuga enne menetlust sõlminud.

Hoolimata soovist kohelda kõiki võlausaldajaid võrdselt, on erialakirjanduses tunnustatud nimetatud printsiibi täieliku kohaldamise võimatust.⁵⁸ Teatud juhtudel on põhjendatud nimetatud printsiibist kõrvale kalduda. Kõrvalekalded võrdse kohtlemise põhimõttest on tingitud erinevatest ajaloolistest, poliitilistest ja pragmaatilistest faktoritest. Samuti on kõrvalekalletel mitmeid eesmärke, nagu näiteks õiguskindluse, täpsemalt õiguspärase ootuse printsiibi tagamine, võlgniku tegevuse kasumlikkuse tagamine, töötajate kaitse, lepinguvabaduse põhimõtte kaitse.⁵⁹

Professor Goode on *pari passu* printsiibist leidnud erandid, liigitades need tõelisteks eranditeks (*true exceptions*) ja vääreranditeks (*false exceptions*). Väärerandina käsitletakse pandiga tagatud nõudeid, omandireservatsiooniga seotud ja vara välistamisest tulenevaid nõudeid. Seda mitte põhjusel, et tegemist on eranditega üldreeglis, vaid seetõttu, et selline vara ei kuulu ettevõttele ega pea jaotatama teiste võlausaldajate vahel. Tõelise erandina käsitletakse näiteks tasaarvestatavaid nõudeid, eri liiki töötajate nõuded või nõudeid, mis asetsevad madalamas järgus kui tavalised nõuded.⁶⁰

Seega kõiki võlausaldajaid ei pea kohtlema identselt.⁶¹ Osadel võlausaldajatel on rohkem õigusi kui teistel.⁶² Sellisteks võlausaldajateks on näiteks pandipidajad. Üheks oluliseks kõrvalekaldeks võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest on pandipidaja positsioon pankrotimenetluses võrreldes pandiga tagamata võlausaldajatega. Pandipidaja on saanud omale suuremad õigused pankrotiseaduse § 153 lg 1 p 1 alusel, mille kohaselt rahuldatakse pandiga tagatud tunnustatud nõuded enne teiste võlausaldajate nõudeid. Seega eelistatakse

---

⁵⁸ T. Saarma, lk 355.

⁵⁹ A. Kasak. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu, 2010, lk 16.

⁶⁰ R. Goode, lk 246-247.

⁶¹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 11.

⁶² M. Brouwer, lk 7.

pandipidajate nõudeid võrreldes tavaliste nõuetega, kaldudes võlausaldajate võrse kohtlemise põhimõttest kõrvale. Samas tuleb arvestada pankrotimenetluses kehtiva pankrotimenetluse eelsete õiguste tunnustamise ja austamise põhimõttega, mille kohaselt tuleb enne pankrotimenetlust kehtivaid õiguseid tunnustada pankrotimenetluses nii suures ulatuses kui võimalik.⁶³ Siiski ei ole pankrotiseaduses peetud vajalikuks hääletamisel rakendada pandipidaja suhtes eriregulatsiooni võrreldes teiste võlausaldajatega, kuid see võib olla põhjendatud saneerimismenetluse puhul.

Pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajaid ei saa nende õiguste ja huvide erinevusest tulenevalt ühesuguselt kohelda. Pandipidajal on oma nõude katteks seatud tagatis ning tema huvid hõlmavad eelkõige pandieseme suhtes rakendatavaid abinõusid. Juhul, kui pandieset saneerimise korral ei võõrandata, on põhjendatud jätta pandipidajale hääletamisõigus andmata. Kui vaatamata pandieseme säilitamisele antakse pandipidajale hääleõigus, võib see takistada kava vastuvõtmist. Pandipidajal puudub oma tagatise tõttu soov ja huvi hääletamisest osa võtta, kuid omades suures ulatuses hääli ei saavutata kava vastuvõtmiseks piisavat kvoorumit. Juhul, kui pandiese otsustatakse saneerimisabinõuna võõrandada, on pandipidajal kinnisasjast saadavale rahale eelisõigus. Sellises olukorras peaks pandiga tagatud võlausaldaja hääletamisel kuuluma erinevasse võlausaldajate rühma, kuivõrd temal on menetluses eelisõigus.

Teisalt võib olla põhjendatud kõrvale kalduda võrdse kohtlemise printsiibist võlausaldajate suhtes, kes kvalifitseeruvad pankrotiseaduse tähenduses võlgniku lähikondsete alla. Võlgniku lähikondsed omavad rohkem informatsiooni võlgniku majandustegevuse ja tegeliku majandusliku olukorra kohta. Neil on kergem juurde pääseda võlgniku finantsaruannetele ja seeläbi teha otsuseid. Hädavajalik on asjaolu, et saneerimismenetluse käigus kõikidele asjast huvitatud võlausaldajatele on tagatud sama informatsioon varast, kohustustest ja võlgniku majandustegevusest ning saavad teada kõikidest võlgniku ettepanekutest.⁶⁴ Informatsioon on üheks aluseks tagamaks võlausaldaja aktiivne osalemine menetluses.⁶⁵ Juhul, kui võlausaldajatele ei anta ühesugust informatsiooni, kaldutakse põhjendamatult võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvale. Võlausaldajatele antava erineva informatsiooni tõttu

---

⁶³ A. Kasak, lk 24.

⁶⁴ B. Wessels. Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary, lk 649.

⁶⁵ P. J. Omar. European Insolvency Law. Ashgate, 2004, lk 102.

koheldakse neid erinevalt, mistõttu peaks lähikondsed olema jagatud teistest võlausaldajatest erinevasse rühma.

Eelpool toodust tulenevalt kehtib maksejõuetusmenetluses võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte, seda nii saneerimis- kui pankrotimenetluses. Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab ennekõike võlausaldajatele võrdset võimalust menetlusest osa võtta, s.h võtta vastu otsuseid hääletamise teel. Samas võib olla põhjendatud nimetatud printsiibist kõrvale kalduda, et seeläbi tagada nii võlgniku kui võlausaldajate õigused ja huvid. Saneerimismenetluses koheldakse teatud võlausaldajaid erinevalt, näiteks pandipidajad ja võlgniku lähikondsed, mistõttu peaks nimetatud võlausaldajad hääletamisel jagunema erinevatesse rühmadesse võrreldes teiste võlausaldajatega. Pankrotimenetluses erineva olemuse ja eesmärgi tõttu ei ole hääletamine erinevates rühmades põhjendatud, kuid kaaluda tuleb lähikondsete hääletamisõiguse piiramist.

1.3. Võlausaldajate ja võlgniku huvide kaitse põhimõte

Maksejõuetusmenetluse regulatsioonid saab liigitada võlgnikukeskseteks ja võlausaldajakeskseteks. Võlgnikukeskne süsteem on suunatud eelkõige majanduskäibe kaitsmisele ja selle põhieesmärgiks on maksejõuetute ettevõtete negatiivse mõju vähendamine majandusele tervikuna. Võlausaldajakeskse süsteemi põhieesmärgiks on võlausaldajate õiguste kaitse ja õigluse (võlausaldajate võrdse kohtlemise) tagamine nõuete rahuldamisel. Vähemalt teatud osas on need kaks süsteemi omavahel vastuolus ja mõlemat eesmärki ei ole võimalik üheaegselt täies mahus saavutada. Need kaks lähenemist dikteerivad tegelikult ka likvideerivate pankrotimenetluste ja alternatiivsete menetluste proportsioonid.⁶⁶

Erinevates õiguskordades lähtutakse erinevatest süsteemidest. Riikide erinevad sätted maksejõuetusõiguses tulenevad nende õiguslikust filosoofiast, võtmeküsimuseks on asjaolu, kas seadus on suunatud peamiselt võlgniku või võlausaldaja kaitsele.⁶⁷ Saksa õiguskord kaitseb pigem võlausaldajaid, *common law* riigid ja Prantsuse tsiviilõigus on pigem võlgniku

---

⁶⁶ P. Manaval. Likvideeriva pankrotimenetluse alternatiivid maksejõuetuse tingimustes. *Juridica*, 2005, nr 2, lk 125.

⁶⁷ K. Habakkuk. The Importance of the Structure of the Insolvency System for Facilitation of Business Operators Reorganisation. *Juridica International*, 2012, nr 19, lk 99-100.

huvidest lähtuv.⁶⁸ USA õigust, millel põhineb meie regulatsioon võlausaldajate rühmitamise idee, on kirjeldatud kui võlgniku-sõbralikku.⁶⁹ Leedu maksejõuetusõigus soovib tasakaalustada võlgniku ja võlausaldaja huvid.⁷⁰

Saneerimise eesmärk on tagada sobivad tingimused juriidilistele isikutele, kes on finantsraskustes, aga ei ole lõpetanud oma majandus- ja äritegevust, selleks, et säilitada ja arendada oma tegevust, tasuda võlgnevused ning vältida pankrotti. Niisiis on sihiks äriühingu konkurentsivõime ja maksevõime taastamine.⁷¹ Saneerimise korral püütakse säilitada võlgniku korrapärane majandustegevuse jätkamine. Valitsevaks arusaamaks on, et tegutseva või tegutsemisvõimelise ettevõtte likvideerimine peaks olema viimane võimalus võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ja enne peaks proovima nõudeid rahuldada majandustegevusest saadava tulemi arvelt.⁷²

Saneerimine on tavaliselt rohkem võlgniku huvidele orienteeritud.⁷³ Võlgniku huvides tehtuna, võimaldab saneerimine ettevõtet reorganiseerida võlgniku kaasabil ning jätkata alustatud äritegevust nii võlgniku kui ka võlausaldaja huvides.⁷⁴ Paljudele võlausaldajatele tundub nimetatud regulatsioon vastutulekuna võlgnikule ning võlgniku huvide eelistamisena.⁷⁵

Ettevõtja ei saa arvestada ainult võlausaldajate huvidega, kuna saneerimise eesmärgiks on just tema majandustegevuse jätkamine ja maksevõime taastamine. Seega võib olla põhjendatud, et teatud võlausaldajate huvid jäetakse häälele määramisel kõrvale või rühma moodustamisel ei

---

⁶⁸ R. Blazy, B. Chopard, A. Fimayer. Bankruptcy Law: a Mechanism of Governance for Financially Distressed Firms, lk 12. Arvutivõrgus: <http://www.beta-umr7522.fr/productions/publications/2007/2007-33.pdf> (06.04.2013).

⁶⁹ D.C. Smith, P. Strömberg, lk 2.

⁷⁰ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur. Leedu maksejõuetusõigus: ajalugu, areng ja õigusreformi põhilised probleemid. *Juridica* 2011, nr 3, lk 224.

⁷¹ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 225.

⁷² I. Niklus. Saneerimisseaduse eelnõust. *Juridica*, 2008, nr 6, lk 369.

⁷³ E. Balcerowicz, I. Hashi, J. Lowitzsch, M. Szanyi. The Insolvency Law of Central and Eastern Europe. Twelve Country Screenings of the New Member and Candidate Countries of the European Union: A Comparative Analysis. *INSOL Europe*. Volume 2/2007, lk 36.

⁷⁴ U. Tross, lk 23.

⁷⁵ K. Tamm. Võlausaldajate huvide kaitse pankroti- ja saneerimismenetluses. Magistritöö. Tartu, 2012, lk 4.

lähtuta kõikide võlausaldajate ühesugustest õigustest. Ettevõtja võib rühmad luua nii, et tõenäoliselt saneerimiskavale vastuhääletavad võlausaldajad jagatakse rühma, kus neil ei ole enamushääli.

Riigikohus on oma lahendi 3-2-1-122-09 p-s 19 leidnud, et saneerimismenetluse regulatsiooniga on ette nähtud, et konkreetse võlausaldaja huvid võidakse saneerimismenetluses teatud määral kõrvale jätta ja saneerimismenetluses on ettevõtja huvid paratamatult mõnevõrra olulisemad kui võlausaldaja huvid. Määravaks tuleb võlausaldaja huvide ja õiguste kaalumisel lugeda seda, kas võlausaldaja huve on oluliselt rikutud. Kavas tuleb adekvaatselt hinnata seda, mis saaks nõuetest saneerimiskava kinnitamata jätmisel ehk millised võimalused oleksid nende rahuldamiseks pankrotimenetluses. Seega võib väita, et ettevõtja huvid on võrreldes võlausaldajate huvidega saneerimismenetluses mõnes mõttes esiplaanil.⁷⁶

Riigikohtu antud juhiste kohaselt on ettevõtja huvide eelistamine põhjendatud, kuid samas tuleb järgida, et ühegi võlausaldaja huve seeläbi oluliselt ei kahjustataks. Seda põhjusel, et saneerimine ei toimu ainult võlgniku huvidest lähtuvalt, vaid annab võlausaldajale võimaluse saada oma nõue võimalikult suures ulatuses rahuldatud. Mõnede uuringute andmetel on võlausaldajatele tehtud väljamaksed suurte ettevõtete saneerimise puhul ligi kaks korda suuremad kui näiteks pankrotistunud ettevõtte tervikvara müügi korral.⁷⁷ Seda eriti pandiga tagamata võlausaldajate puhul. Ka Riigikohus on oma lahendi nr 3-2-1-122-09 p-s 17 viidanud, et saneerimisseaduse eesmärk on tagada võlausaldajate huvide parem kaitse, kui see oleks pankroti korral.

Tulenevalt ebastabiilsest majanduskliimast ning asjaolust, et suur hulk ettevõtjaid on maksejõuetud ja varatud juba enne pankrotimenetluse algatamist, jäävad võlausaldajate nõuded täielikult rahuldamata või saavad rahuldatud minimaalses ulatuses.⁷⁸ Seega tuleb võlausaldajal võimalikult suures ulatuses nõude rahuldamiseks arvestada ka võlgniku

---

⁷⁶ M. Vutt. Saneerimiskava kinnitamise praktika. Kohtupraktika analüüs. Tartu: Riigikohus, õigusteabe osakond, 2011, lk 3. Arvutivõrgus:

http://www.riigikohus.ee/vfs/1105/SaneerimiskavaKinnitamisePraktika_MargitVutt.pdf (10.03.2013).

⁷⁷ P. Manavald. Economic Crisis and the Effectiveness of Insolvency Regulation. *Juridica International*, 2010, nr 17, lk 213. Arvutivõrgus: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2010_1_207.pdf (13.04.2013).

⁷⁸ K. Tamm, lk 4.

huvidega, et saneerimine oleks piisavalt efektiivne, võimaldades majandustegevuse jätkamist. Juhul, kui saneerimine ebaõnnestub, võib võlgnik minna pankrotti, mis tähendab, et võlausaldajal ei ole enam niivõrd suures ulatuses võimalik kohustuse katteks raha tagasi saada. Seda eriti juhul, kui võlgniku peamiseks varaks on pandiga tagatud vara, kuna üldjuhul jagub vara müügist vaid pandiga tagatud ehk nn I järgus tunnustatud võlausaldajatele ning teised võlausaldajad ehk nn II järgu tunnustatud võlausaldajatele rahalisi vahendeid ei jagu. Pandiga tagamata võlausaldajad ja võlgnik peavad tegema koostööd, menetlusest osa võtma ja hääletama, kuivõrd just nende huve võib saneerimine kõige enam mõjutada.

Ainuüksi võlausaldajate huvide eelistamine ei ole põhjendatud lisaks seetõttu, et saneerimismenetlus ei ole vaid menetlusosaliste huvides, vaid ka avalikes huvides. Lisaks võlausaldajate nõuete suuremas ulatuses rahuldamisele mõjutab ettevõtte saneerimine positiivselt tööhõivet ja teisi, näiteks samasse tarneahelasse kuuluvaid ettevõtteid.⁷⁹ Arvestades võlgniku eripära, võib pankrotimenetluse eri etappides avaliku huviga seonduda vägagi erinevaid avalikke hüvesid: tööhõive kindlustamine, piirkonna sotsiaalne areng, elanikkonna kindlustamine kommunaalteenustega, keskkonnakaitse jms.⁸⁰ Sellised hüved ei ole omased vaid pankrotimenetlusele, vaid ka saneerimismenetlusele. Juhul, kui võlausaldajate pahatahtliku takistuse tõttu jääb saneerimiskava vastu võtmata, mistõttu võlgnikul puudub võimalus maksevõime taastamiseks, kujuneb välja püsiv maksejõuetus, võivad paljud oma töö kaotada, väheneb ettevõtjate vaheline konkurents, pärssides sellega üleüldiselt majanduskeskkonna arengut. Samas võib mõni oluline saneerimismenetlus olla majanduslikult tähtis.⁸¹

Vaatamata Riigikohtu poolt toodud seisukohtadele tuleb nentida, et suures osas peab arvestama võlausaldajate huvidega, kuivõrd saneerimiskava vastuvõtmine oleneb nende osavõtust hääletamisel. Olukorras, kus ettevõtja lähtub ainult enda huvidest, võib võlausaldajal puududa huvi hääletamiseks ja kava vastuvõtmiseks, kuna tema huvidega ei arvestata. Juhul, kui ettevõtja moodustab võlausaldajate rühmad nende õigusliku ja huve järgides, peaks võlausaldajal olema huvi poolt hääletamiseks, kuna tema eesmärgiks on võimalik suures ulatuses saada oma nõue rahuldatud. Siiski võib rühmade moodustamisel teatud

---

⁷⁹ I. Niklus. Saneerimiseaduse eelnõust, lk 369.

⁸⁰ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 24.

⁸¹ P. Manavald. Maksejõuetusõigusliku regulatsiooni valikuvõimaluste majanduslik põhjendamine.

Doktoriväitekirj. Tartu, 2011, lk 114.

juhtudel lähtuda pigem võlgniku kui võlausaldaja huvidest, kui sellega ei kahjustata oluliselt võlausaldajate huve.

Võlausaldajale on tagatud ka kaitse juhul, kui ta ei nõustu saneerimisteates toodud häälte arvuga. Kui võlausaldaja ei nõustu saneerimisteates toodud nõude suurusega ja häälte arvuga, saab ta pöörduda kohtusse põhjusel, et tema nõue on teates toodust suurem (SanS § 13). SanS § 13 lg 5 kohaselt kohtu määruse peale, millega määratakse kindlaks võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurus, võib ettevõtja esitada määruskaebuse. Asjaolu, et määruse peale saab esitada kaebuse vaid ettevõtja, võib esmapilgul tunduda võlausaldaja huve äärmiselt kahjustav. Siiski tuleb nentida, et alatihti ei olegi võlausaldaja huvides kogu tema nõue saneerimiskava alusel ümber kujundada, mistõttu ei anta talle ka niivõrd otsustatav hääleõigus. Seega ei pea võlausaldajale ka olema ette nähtud määruse peale edasikaebamine.

Eelpool toodust tulenevalt lähtub saneerimismenetlus pigem võlgniku kui võlausaldajate huvidest ehk on pigem võlgnikukeskne. Olukorras, kus saneerimismenetlus on pankrotimenetluse asemel õigustatud, peaks maksejõuetusõigus tagama võimaluse vastavate eesmärkide saavutamiseks⁸². Saneerimise edukus annab ka võlausaldajatele, eelkõige pandiga tagamata võlausaldajatele, suuremas ulatuses nõude rahuldamise võimaluse kui pankrotimenetlus.

Pankrotimenetluse kesksseteks ülesanneteks on kindlaks teha nõuded võlgniku vastu ja võlgniku vara, mille arvelt saab toimuda nõude rahuldamine.⁸³ Seega vastupidiselt saneerimismenetlusele ei ole likvideeriva pankrotimenetluse puhul oluline võlgniku huvide kaitsmine, esiplaanil on võlausaldajate huvid.⁸⁴ Pankrotimenetluse eesmärk on pärast ettevõtte varade realiseerimist tagada võlausaldajate nõuete ühetaoline kohtlemine ja nõuete rahuldamine.⁸⁵ Leedu kohtupraktikas on sageli välja toodud, et pankrotimenetluse tegelik sisu on võlausaldajate õiguste kaitse, tagamaks nende rahaliste nõuete täitmine. Sellest tulenevalt on pankrotimenetluses võlausaldajad varustatud mitme individuaalse ja kollektiivse õigusega ning võlausaldajaid tuleks pidada pankrotimenetluse tähtsaimaks osaliseks.⁸⁶

---

⁸² K. Habakukk, lk 101.

⁸³ T. Saarma, lk 351.

⁸⁴ K. Tamm, lk 12.

⁸⁵ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 225.

⁸⁶ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 229.

Võlausaldajatele võimalikult suures ulatuses nõuete rahuldamine võib paljuski sõltuda võlausaldajatele määratud häälest. Kui menetluses on enamus hääli võlgnikuga seotud isikutel, võivad nad pahatahtlikult takistada teatud otsuste vastuvõtmist, näiteks revisjoni läbiviimist tuvastamiseks, kas juhatuse liige on oma kohustusi rikkunud. Samuti kindlustada, et juhatuse liikme vastu ei esitataks kahjuhüvitise nõudeid või tagasivõitmisi võlgniku lähikondsetelt. Juhul, kui võlgniku juhatuse liige rikub näiteks äriseadustiku (ÄS)⁸⁷ § 180 lg-s 5¹ sätestatud kohustust ning jätab pankrotiavalduse õigel ajal esitamata, juhatuse liikme vastu esitatakse kahjuhüvitise nõue, võib see võlausaldajatele tagada rohkem rahalisi vahendeid. Kui aga võlausaldajatele, kes on võlgnikuga seotud, antakse hääled, võivad teiste võlausaldajate huve sellega kahjustada ning võlausaldajatel võib suures ulatuses jääda rahalisi vahendeid saamata. Seeläbi võiks kaaluda võlgniku lähikondsete hääletamisõiguse piiramist pankrotimenetluses. Kui menetluses omavad enamushääli võlgnikuga mitteseotud isikud, tagatakse võlausaldajate huvide parem kaitse.

Pankrotimenetluses on võlausaldajate huvide eelistamine põhjendatud, kuivõrd likvideerivas pankrotimenetluses ei ole võlgniku majandustegevust enam võimalik päästa. Veel enam, pankrotihaldur selgitab pankrotimenetluses välja maksejõuetuse põhjused ning juhul, kui selle põhjuseks on rasked juhtimisvead, on haldur PankrS § 55 lg 3³ järgi kohustatud esitama kahju hüvitamise nõude raskes juhtimisveas süüdi oleva isiku vastu. Lisaks tuleb halduril tuvastada, mis ajast muutus võlgnik maksejõuetus ning kas ta tegutses maksejõuetus seisus. Seda kõike eesmärgiga tagada võlausaldajate huvid.

Võib asuda seisukohale, et hääletades saneerimismenetluses tuleb lähtuda pigem võlgniku huvidest, kuid pankrotimenetluses võlausaldajate huvidest. Siiski ei tohi saneerimise korral jätta võlausaldajate huvid tahaplaanile, moodustades võlausaldajate rühmad selliselt, mis oluliselt kahjustavad võlausaldajate huve, kuivõrd saneerimiskava vastuvõtmine sõltub võlausaldajate poolt hääletamisest. Seega peab võlgnik rühmad moodustama selliselt, mis vastaksid menetlusosaliste huvidele. Juhul, kui saneerimine ebaõnnestub ning kohus kuulutab välja võlgniku pankroti, lähtutakse võlausaldajate huvidest, kuivõrd pankrotimenetluse eesmärgiks on tagada just võlausaldajate nõuete võimalikult suure rahuldamine. Selle tagamiseks tuleks kaaluda võlgniku lähikondsete hääletamisõiguse piiramist, et võlgnik ei

---

⁸⁷ Äriseadustik. RT I 1995, 26, 355; RT I, 18.12.2012, 3.

saaks takistada oluliste otsuste vastuvõtmist ka võlgnikuga mitteseotud võlausaldajate huvidest lähtuvalt.

1.4. Kiiruse ja efektiivsuse põhimõte

Maksejõuetusmenetlus peab üldjuhul olema kiire ja efektiivne. Menetlus tuleb läbi viia võimalikult kiirelt ja efektiivselt, seda eesmärgiga vältida liigset võlgniku äritegevuse pärssimist ja hoida menetluskulud minimaalsed. Kogu protsess peab olema hoolikalt läbi kaalutletud, et tagada maksimaalne efektiivsus.⁸⁸ Vastasel juhul kaotab menetlus oma eesmärgi.⁸⁹ Läti pankrotiseadus viitab selgelt, et efektiivne menetlus tähendab tagada sellised meetmed, mis võimaldavad saavutada menetluse eesmärgi kõige täiuslikumal viisil võimalikult väheste ressurssidega, mis on menetluses kohaldatavad. Sellise eesmärgi saavutamine on tihti äärmiselt keeruline.

Kiire ja efektiivne menetlus on eriti oluline saneerimismenetluse puhul. Saneerimismenetluse algatamisel on kiire tegutsemine üks olulisemaid saneerimise edukust mõjutavaid tegureid.⁹⁰ Saneerimisseaduses on alates menetluse algatamisest kuni kohtule saneerimiskava kinnitamiseks esitamiseni sätestatud äärmiselt lühikesed tähtajad. SanS § 10 lg 3 kohaselt tähtaeg, mille jooksul saneerimiskava tuleb esitada kohtule kinnitamiseks ei või olla pikem kui 60 päeva. Nimetatud tähtaja järgimiseks peab saneerimisnõustaja SanS § 12 lg 1 järgi võlausaldajale edastama viivitamata saneerimisteate eesmärgiga võimalikult kiiresti välja selgitada nõude suurus. Praktikas on aga probleeme võlgniku kaasaaitamiskohustusega (SanS § 14 alusel), näiteks võlanimekirja esitamisega, mille alusel edastatakse võlausaldajatele saneerimisteated. See võib pärssida kiiret ja efektiivset ning tähtaegasid järgivat menetlust.

Ka häälte määramise vaidluse lahendamine toimub lühikese aja jooksul. Juhul, kui võlausaldaja ja saneerimisnõustaja vahel tekib saneerimisteates nimetatud nõude suuruse osas vaidlus, tuleb võlausaldajal esitada saneerimisnõustajale teade nõudega mittenõustumise kohta saneerimisnõustaja poolt määratud tähtaja jooksul, mis ei või SanS § 12 lg 3 järgi olla

---

⁸⁸ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 12.

⁸⁹ K. Kerstna-Vaks. Preservation Measures in Estonia Insolvency Proceedings. Regulations and Measures of Protection in National Legislations Within the European Union. INSOL Europe. Nottinhgma, Paris, 2011, lk 45.

⁹⁰ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 12.

lühem kui kaks nädalat ja pikem kui neli nädalat. Juhul, kui saneerimisnõustaja seisukoht võlausaldaja nõude suurusel ei ühti võlausaldaja poolt esitatuga, otsustab kohus SanS § 13 lg 3 kohaselt esitatud väidete ja tõendite alusel võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suuruse ulatuse kahe nädala jooksul saneerimisnõustajalt võlausaldaja avalduse saamisest arvates. Kohtu määruse peale, millega määratakse kindlaks võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurus, võib ettevõtja esitada määruskaebuse (SanS § 13 lg 5). Juhul, kui nõude selgus on äärmiselt keeruline ning võlausaldajatele võimaldataks määrus peale esitada kaebus, võib see pärssida menetluse efektiivsust ning menetlust oluliselt pikendada. See kahjustab jällegi nii võlgniku kui võlausaldajate huve. Seadusandja on häälte määramise vaidluse püüdnud hoida võimalikult lühiajalise, et vältida menetluse venimist, mille tõttu jääksid eesmärgid saavutamata.

Pikema tähtaja andmist ei ole vajalikuks peetud, sest saneerimismenetluse algatamise tagajärjed piiravad võlausaldajate õigust ning seda võib teha ainult nii kaua, kui see hädapäraselt vajalik on. Nimetatud asjaolu peaksid arvestama ka kohtunikud ja mitte iga saneerimismenetluse algatamise otsustamisel lubama 60-päevast tähtaega, vaid otsuse tegemisel tuleks lähtuda üksikolukorra keerukusest ja vajadustest.⁹¹ Seega võib menetlus olla ka lühem kui 60 päeva.

Kiire ja efektiivne saneerimismenetlus hoiab võlgnik kokku võimalikult palju kulusid, säilitab vara väärtuse võimalikult suures ulatuses. Makseraskustes ettevõtjale on see eriti oluline. Peale võlgniku kiire ja efektiivse tegutsemise peab ka kohus nimetatud põhimõttest kinni pidama. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus kohtu poolt tähtaegade järgimata jätmise tõttu saneerimine ebaõnnestub ning võlgnikul kujuneb välja püsiv maksejõuetus- pankrot.

Kohtu viivitamise tõttu võib tekkida kahju varade väärtusele või ettevõtte elujõulisusele.⁹² Üheks efektiivsust vähendavaks probleemiks on kohtunike vähene teadlikkus majandusest ja finantsküsimumustest.⁹³ Leedu kohtute efektiivsus kannatab näiteks kohtunike spetsialiseerumise puudumise tõttu. Kohtunikud on üle koormatud ja kehvalt ette valmistatud, et lahendada maksejõuetusasju. Kohtus peaksid olema spetsiaalsed maksejõuetusega tegelevad kohtunikud,

---

⁹¹ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 12.

⁹² International Monetary Fund (IMF). Orderly & Effective Insolvency Procedures. 1999. Arvutivõrgus: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm#rehab> (06.04.2013).

⁹³ E. Balcerowicz, I. Hashi, J. Lowitzsch, M. Szanyi, lk 52.

kellel oleks selgelt määratud valdkonnad, kus teostada kaalutusõigust ja vajadusel sekkuda, et kiirendada maksejõuetusmenetluse läbiviimist.⁹⁴ Moodustades eraldi kohtud, mis lahendavad ainult maksejõuetusega seotud asju, saab tagada menetluse kiiruse, kuivõrd kohtunikel ei ole sellist ülekoormust ning teisalt ka menetluse efektiivsuse, kuna kohtunikud on finantsvaldkondades spetsialiseerunud.

Ka pankrotimenetluses on oluline kiire ja efektiivne menetluse läbiviimine, kuna kulud vähendab kiire menetlus. Teisalt tuleb tagada menetluse efektiivsus, kuna eesmärgiks on võlausaldajate nõuete täitmine võimalikult suures ulatuses. Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et kiire pankrotimenetlus on efektiivne.⁹⁵ Sellise väitega ei saa nõustuda, kuna kiirus ei pruugi alati tähendada efektiivsust. Kiire ja efektiivse menetluse ühildumine viitab ideaalsele menetlusele, mida praktikas on raske saavutada.

Häälte määramisel peab pankrotihaldur lähtuma kiiruse ja efektiivsuse põhimõttest. Menetlus on võimalik läbi viia kiirelt, kui puuduvad vaidlused häälte määramise üle. See aga võib kahjustada menetluse efektiivsust, kuna määrates hääled isikutele, kellel tegelikkuses puudub hääletamisõigus, kahjustatakse võlausaldajate huve. Praktikas on teada olukordi, kus võlausaldajate esimesel üldkoosolekul antakse väikese nõudega võlausaldajale hääled vaatamata nõudeavalduses esinevatele puudustele. Seda just põhjusel, et vältida liigset menetluse venimist, eriti olukorras, kus võlausaldajal ei ole enamushääli ega mõjuta seeläbi oluliselt vastuvõetavaid otsuseid.

Olukorras, kus haldur jätab võlausaldajale hääled kas täielikult või osaliselt määramata, saab võlausaldaja pöörduda kohtusse. PankrS § 82 lg 4 kohaselt kui võlausaldaja ei nõustu talle halduri poolt määratud häälte arvuga või kui talle määratud häälte arvu vaidlustab teine võlausaldaja, määrab häälte arvu üldkoosolekul osalev kohtunik, tehes selle kohta määruse. Määruse peale võib esitada määruskaebuse. Häälte määramise vaidlus võib läbida kolm kohtuastet ning seetõttu olla ajakulukas.

Pankrotiseadus ei sätesta, mis tähtaja jooksul tuleb kohtul häälte määramise vaidlus lahendada. Praktikas ei ole esimese astme kohtus üldjuhul ka probleeme võlausaldajate

---

⁹⁴ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 231.

⁹⁵ T. Saarma, lk 353.

esimese üldkoosoleku häälte määramise vaidluste lahendamise kiiruse ja efektiivsusega. PankrS § 80 lg 3 järgi võlausaldajate esimesel üldkoosolekul osaleb kohtunik. Pankrotihaldur saab kohtule samal üldkoosolekul üle anda vaidlustatud nõudeavaldus ja selle aluseks olevad dokumendid ning kohus saab asuda häälte arvu määramise vaidlust lahendama. Juhul, kui maakohtu otsus kaevatakse edasi järgnevasse kohtuastmetesse, võtab menetlus aega, millega võidakse rikkuda kiiruse põhimõtet. Ilma jõustunud kohtulahendita ei ole aga võimalik menetluses oluliste küsimuste otsustamisega jätkata, kuivõrd võlausaldajate häälte arv ei ole selge.

Häälte määramise vaidluse lahendamisele kuluvat aega näitab tsiviilasjas nr 2-10-59818 toimunud häälte arvu määramise vaidlus, mille raames läbiti kolm kohtuastet. Võlausaldajate esimese üldkoosolek viidi läbi 16.02.2011. a., kus võlausaldajad vaidlustasid pankrotihalduri poolt määratud hääled. Harju Maakohus tegi häälte arvu määramise kohta lahendi 02.03.2011. a. Kuivõrd Harju Maakohus jättis määruskaebuse rahuldamata, edastati see lahendamiseks Tallinna Ringkonnakohtule. Tallinna Ringkonnakohus tegi määruse 28.06.2011. a. Ringkonnakohtu lahendi peale esitati määruskaebus Riigikohtusse. Riigikohus tegi määruse 10.01.2012. a. ning saatis asja samale maakohtule uueks läbivaatamiseks.⁹⁶ Maakohus tegi lahendi võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumisest kahe nädala jooksul, kuid ringkonnakohus ligi neli kuud pärast maakohtu lahendit ning Riigikohus omakorda ligi kuus kuud pärast ringkonnakohtu lahendit. Seega võttis antud asjas häälte määramise vaidluse lahendamine aega ligikaudselt ühe aasta ning võib tõdeda, et selline vaidluse lahendamise pikkus on vastuolus kiiruse ja efektiivsuse põhimõttega.

PankrS § 80 lg 3 teise lause järgi teistel üldkoosolekutel osaleb kohtunik, kui on alust arvata, et võib tekkida vaidlus häälte arvu määramise üle. Juhul, kui tekib vaidlus häälte määramise üle, kuid kohtunikku koosolekul ei osale, võtab asja lahendamine aega. Pankrotihalduril tuleb kohtule edastada taotlus häälte määramise vaidluse lahendamiseks. Kuivõrd seadus ei sätesta vaidluse lahendamise tähtaega, ei ole ka teada lahendi tegemise aeg. Selle aja vältel ei ole võimalik kokkukutsutud võlausaldajate üldkoosoleku päevakorras olevate küsimuste üle otsustada.

---

⁹⁶ RKTkm nr 3-2-1-144-11.

Soovides tagada pankrotimenetluse läbiviimise efektiivsus, määrates võlausaldajale õige arv hääli, ei saa lähtuda ainult kiirest menetlusest. Pankrotihalduril tuleb lähtuda nii kiire kui efektiivse menetluse põhimõttest, püüdes need omavahel ühildada. Olukorras, kus tekivad vaidlused häälte määramise üle kohtus, ei saa pankrotihaldur mõjutada menetluse kiirust, mistõttu peab ka kohus tagama menetluse kiire ja efektiivse läbiviimise. Pankrotimenetluse kiiruse põhimõtte järgimiseks tuleks seaduses ette näha tähtaeg, millise aja jooksul tuleb kohtul häälte määramise vaidlus lahendada. Saneerimismenetluses on sätestatud tähtaeg võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suuruse otsustamiseks. Kohus otsustab võlausaldaja nõude suuruse kahe nädala jooksul saneerimisnõustajalt võlausaldaja avalduse saamisest arvates. Seaduses sätestatud tähtaeg tagab menetluses kiiruse põhimõtte ning menetlusosaliste huvide kaitse.

Eelpool toodust tulenevalt on kiire ja efektiivse põhimõtte järgimine alus eduka menetluse läbiviimiseks. Siiski ei pruugi kiire menetlus olla alati efektiivne, mistõttu tuleb antud põhimõtted püüda võimalikult palju ühildada. Saneerimismenetluses on kiire menetlus oluline just võlgniku seisukohalt, kes soovib oma maksevõime taastamiseks ning majandustegevuse jätkamiseks võlausaldajatega sõlmida kokkulepped võimalikult kiiresti. Pankrotimenetluses tagab antud põhimõttest lähtumine kõige enam võlausaldajate huvid. Kui menetlus on kiire, suudetakse kulud hoida võimalikult madalad, mis tähendab, et seda suuremas ulatuses saavad võlausaldajad oma nõuded rahuldatud. Siiski ei saa haldur igale võlausaldajale hääled määrata lähtuvalt menetluse kiirusest, kuivõrd see võib kahjustada menetluse efektiivsust. Lisaks menetlusosalistele tuleb kiiruse ja efektiivsuse põhimõttest kinni pidada ka järelevalvet teostaval kohtul. See tähendab, et kohus peab saneerimismenetluses kinni pidama seaduses sätestatud tähtaegadest saneerimiskava vastuvõtmisel. Pankrotimenetluses tuleb aga kohtul lahendada häälte arvu määramise vaidlused võimalikult kiiresti, et vältida menetluse liigset venimist. Kohtu tegevuse efektiivsuse tagamiseks võib olla põhjendatud moodustada eraldiseisvad pankrotikohtud finantsvaldkonnas spetsialiseerunud kohtunikega ning seaduses sätestada tähtaeg, millise aja jooksul tuleb kohtul häälte määramise vaidlus lahendada.

2. VÕLAUSALDAJATE RÜHMADESSE JAOTAMINE JA NENDE HÄÄLETAMISÕIGUS TULENEVALT ESITATUD NÕUDEST

2.1. Pandiga tagatud nõuded

Saneerimisseadus ei keela saneerimisabinõuna pandiga tagatud nõude ümberkujundamist. See tähendab, et pandiga tagatud võlausaldajad saab kaasata saneerimismenetlusse, nende nõude ümber kujundada ning anda neile hääletamisõigus. Pandiõigus on tagatisõigus ning määratud ja seatud nõude tagamiseks.⁹⁷ Erialakirjanduses määratletakse pandiga tagatud võlausaldajat eelkõige kui hüpoteegi- ja pandipidajat, kinnipidamisõiguse või eesõiguse omajat, kellele on antud võlgniku võlgade puhuks tagatis.⁹⁸ Asjaõigusseadus (AÕS)⁹⁹ käsitleb kahte liiki panti: kinnisasja tagatisel antavat kinnispanti (hüpoteek) ja vallasasja või õiguse tagatisel antavat vallaspanti.¹⁰⁰ Pant on tavaliselt seotud varaga.¹⁰¹ Pandiga võib tagada põhimõtteliselt igasugust rahaliselt hinnatavat nõuet.¹⁰² Antud peatükis käsitletakse pandipidajana ennekõike hüpoteegiga tagatud nõudega võlausaldajat.

Vaatamata saneerimisseadus sätestamata keelule on menetlustes tekkinud probleeme pandiga tagatud nõuete ümberkujundamisel. Tsiviilasjas nr 2-09-2609 vaidles saneerimiskava kinnitamisele vastu võlausaldajast pank, leides, et tema huve on saneerimiskavaga oluliselt rikutud. Võlausaldaja väitis, et kavas ei ole arvestatud tema kui pandipidaja eristaatusega. Kuna võlausaldaja nõue on pandiga täielikult tagatud, siis oleks ta tulnud saneerimiskavast välja jätta. Sissenõutavaks muutunud nõude tasumise tähtaja pikendamine ja pandiõiguse maksmapanemise piiramine neljaks aastaks on ebamõistlik ja pandipidajast võlausaldaja huve kahjustav. Saneerimismenetlus toimuks sisuliselt tagatiseks olevate pandiesemete ja pandipidajast võlausaldaja õiguste piiramise arvel. Võlausaldaja arvates on võlgnik maksejõuetu, mis välistab saneerimise. Harju Maakohus leidis, et saneerimiskava vastuvõtmisel ei ole rikutud võlausaldajate õigusi. Kohtu hinnangul ei nähtunud

---

⁹⁷ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2004, lk 431.

⁹⁸ J. Sarra. Creditor Rights and the Public Interest : Restructuring Insolvent Corporations. University of Toronto Press Incorporated, lk 25. Canada 2003.

⁹⁹ Asjaõigusseadus. RT I 1993, 39, 590; RT I, 23.04.2012, 1.

¹⁰⁰ P. Pärna, lk 432.

¹⁰¹ P. J. Omar. European Insolvency Law, lk 152.

¹⁰² P. Pärna, lk 440.

saneerimiskavast, et ettevõtja või saneerimisnõustaja oleks tähelepanuta jätnud pandipidaja. Saneerimiskava kohaselt asutakse teiste võlausaldajate ümberkujundatud nõuded pärast pandipidaja ümberkujundatud nõude tasumist just seetõttu, et võlausaldaja nõue on pandiga tagatud. Pandipidajale eristaatuse andmine tähendaks, et kinnisvara arendusega tegelevatel ettevõtetel, kellele on antud laenu kinnisvara tagatisel, ei tekiski sisuliselt võimalust saneerimismenetluse läbiviimiseks. Tallinna Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse ning leidis oma 7. mai 2010. a. määruses, et saneerimiskava tuleb jätta kinnitamata. Kollegium märkis, et saneerimine ei muuda asjaõigusi ja hüpoteeke kustutada saab ainult hüpoteegipidaja nõusolekul. Seega on saneerimiskava läbiviimine võimalik ainult siis, kui pandipidaja on nõus oma hüpoteekidest loobuma. Tulenevalt asja materjalidest pandipidaja sellega ei ole nõustunud. Ringkonnakohus jättis saneerimiskava aga kinnitamata põhjusel, et võlgnik on püsivalt maksejõuetu.¹⁰³ Eelpool toodust kohus ei anna juhiseid pandiga tagatud nõude ümberkujundamise võimatuse kohta.

Riigikohus on oma lahendis nr 3-2-1-25-11 asunud seisukohale, et pandiga tagatud nõuete ümberkujundamine ei ole iseenesest keelatud. Pant jääb sel juhul tagama ümberkujundatud nõuet kõrvuti "külmutatud" nõudega. Saneerimiskava täitmise korral loetakse aga täidetuks ka "külmutatud" nõue ning ettevõtja võib siis nõuda pandi registris enda nimele kandmist või kustutamist. Pandiga tagatud nõuetele on panditud eseme arvel tagatud rahuldamise eelisõigus teiste nõuete suhtes (vt AÕS § 280). Saneerimismenetluses ei või pandipidajast võlausaldajaid kohelda oluliselt halvemini kui neid koheldakse pankrotimenetluses (vt ka määruse p-d 49 ja 50). Seejuures tuleb silmas pidada pankrotimenetluse erisätteid pandiga tagatud nõuete kohta, mh erisusi menetluskulude kandmisel (vt PankrS § 153 lg 2) ja võimalusi pandiga tagamata nõude osa rahuldamiseks muu pankrotivara arvel (vt PankrS § 153 lg 4). Sisuliselt tähendab see seda, et saneerimismenetluses saab pandiga tagatud nõuet pandipidaja nõusolekuta vähemalt vähendada üksnes ulatuses, milles pandiese tegelikult nõuet ei taga, st mille võrra pandieseme väärtus (koos võimalike pandipidaja kanda jäävate menetluskuludega) tagatavat nõuet ei kata.¹⁰⁴

Kuna seaduses ei ole sätestatud keeldu pandiga tagatud nõuet ümber kujundada ning ka Riigikohus andis suunitluse pandipidaja nõude ümberkujundamise võimalikkuse kohta, võib

---

¹⁰³ TlnRnKm nr 2-09-2609. M, Vutt, lk 14.

¹⁰⁴ RRTKm 3-2-1-25-11, p 43, 60, 61.

asuda seisukohale, et pandiga tagatud nõuet saab saneerimismenetluses saneerimisabinõuna ümber kujundada ning pandipidajale anda hääletamisõigus. Soome ettevõtte saneerimisseaduse § 45 lubab samuti pandiga tagatud võlausaldaja nõude ümberkujundamise, kuid antud sätte lõike 3 järgi võlgnevuse tasumine peab toimuma mõistliku aja jooksul. Rootsi saneerimisseaduse kohaselt ei ole lubatud pandiga tagatud võlausaldajate nõuete ümberkujundamine saneerimiskavas ning LFR (*chapter 3 § 3*) kohaselt on pandiga tagatud nõudega võlausaldaja saneerimismenetluses võlausaldaja üksnes ulatuses, milles tema nõue ei ole kaetud pandieseme eeldatava realiseerimise väärtusega.¹⁰⁵

Saneerimisseadus hääletamisel pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajate positsiooni ei erista. Pandipidajate hääletamisõiguse puhul on oluline arvestada nii pandiga tagatud kui pandiga tagamata võlausaldajate huvidega. Olukorras, kus võlausaldaja nõuded on täielikult pandiga tagatud, saneerimine tema õigusi ei mõjuta, kuid talle antakse hääletamisõigus, puudub tal igasugune huvi hääletamisest osa võtta. See võib kahjustada teiste võlausaldajate huvisid, kuivõrd hääletamisel ei pruugi osaleda vastav kvoorum saneerimiskava vastuvõtmiseks. Üldjuhul omab pandiga tagatud võlausaldaja enamuse võlgniku kogunõuetest, seega mõjutab tema hääletamine otseselt, kas saavutatakse vastav kvoorum, et saneerimiskava vastu võetaks.

Juhul, kui pandipidajale, kelle nõue on täielikult tagatud, hääletamisõigust ei anta, tagab see efektiivsemalt teiste võlausaldajate huvid, kuna sellisel juhul saavad kava vastuvõtmise otsustada just need, kelle huvisid ja õigusi kava puudutab. Mõningad sätted Inglise maksejõuetusõiguses piiravad nende osavõttu maksejõuetusmenetlusest, kellel on reaalne majanduslik väljavaade. Seetõttu pandiga tagatud võlausaldajad ei saa hääletada.¹⁰⁶ Siiski ei saa igas olukorras pandipidajalt hääletamisõigust võtta.

Pandiga tagatud võlausaldajad on enam huvitatud likvideerimisest, kui nad saavad rahuldatud enamus või kogu investeeringu, kas vara müügi või tegevuse jätkamise arvelt või eelpool toodud kahe võimaluse kombinatsioonina.¹⁰⁷ Saneerimine võib viivitada pandiga tagatud võlausaldaja võimalust oma tagatis realiseerida.¹⁰⁸ Teatud juhtudel võib varade kohesest

---

¹⁰⁵ L. Könn. Saneerimiskava: koostamine, vastuvõtmine ja kinnitamine. Magistritöö, 2012, lk 54.

¹⁰⁶ R. Goode, lk 81.

¹⁰⁷ J. Sarra, lk 59.

¹⁰⁸ J. Sarra, lk 58.

realiseerimisest (pankrotimenetluses, aga ka ettevõtte ost huvitatud isiku poolt) teenida rohkem võrreldes saneerimise ja ettevõtte ebaedukalt edasi tegutsemisega.¹⁰⁹ Siiski osad õigussüsteemid pakuvad nii pandiga tagatud kui ka tagamata võlausaldajatele võimaluse võtta osa otsuste tegemisel. Enamus juhtudel ei ole pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajatel ühiseid huve ja nende osalus otsuse vastuvõtmisel võib olla mittekohane ega kooskõlas teiste võlausaldajate huvidega. Pandiga tagatud võlausaldajate esmaseks eelistuseks on kiire pandiga tagatud vara müük, kuid pandiga tagamata võlausaldajate huviks on just vara müügihind.¹¹⁰ Juhul, kui vara müüakse võimalikult kõrge hinnaga, saavad võimalikult paljude võlausaldajate nõuded rahuldatud. Mõeldav oleks kohaldada põhimõtet, mille kohaselt iga võlausaldaja peab saneerimismenetluse käigus saama oma nõude rahuldatud vähemalt oma nõude likvideerimisväärtuses (tagatud võlausaldaja puhul tagatise müügi väärtuses).¹¹¹ Tagatise müügi väärtus ei ole küll üheselt teada, kuid enamus juhtudel ei ole võimaliku turuväärtuse kindlakstegemine niivõrd raskendatud.

Olukorras, kus saneerimiskavas ette nähtud saneerimisabinõud ei mõjutata pandiga tagatud võlausaldajaid, täpsemalt öeldes ei takistata nende õigusi koormatud vara suhtes, ei ole neile vajalik anda hääletamisõigust, kuivõrd kavas nende huvisid ei puudutata. Selline käsitlus ei ole võimalik juhul, kui saneerimine on seotud koormatud vara ja pandiga tagatud võlausaldajaid puudutava õigusega. Kui pandiga tagatud võlausaldaja ei nõustu kavas ette nähtud abinõudega tema pandieseme suhtes, siis sellisele võlausaldajale tuleb anda otsustamisõigus ning -võimalus esitada oma huvide kaitse tagamiseks seisukoht saneerimiskavas toodud abinõudele. Kui sellisele võlausaldajale ei ole antud õigust hääletamiseks, kuigi saneerimiskavas puudutatakse nende huve, siis selliste õiguste muudatused ei ole võimalikud.

Kui tagatud võlausaldaja nõue on vaid osaliselt hüpoteegiga tagatud, siis peaks tagamata osas teda kohtlema kui tagamata võlausaldajat. Selguse huvides oleks soovitav viidatud põhimõte

---

¹⁰⁹ O. Lukason, Saneerimismenetluse majanduslikud mõjud ja nende hindamine Eestis, lk 14. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=36637/Saneerimise+majanduslike+m%F5jude+hinnang_25.06.08.pdf (09.04.2013).

¹¹⁰ The World Bank. Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines, October 2000, lk 22. Arvutivõrgus: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/DL_2_2_consultation.pdf (10.02.2012).

¹¹¹ R. Agur, R. Hammerberg. Kas saneerimismenetluses on võimalik kujundada ümber pankade nõudeid? Arvutivõrgus: <http://www.dejure.ee/articles/view/14> (06.04.2013).

ka selgelt saneerimisseaduses sätestada.¹¹² Pankrotimenetluses tehtav kompromiss PankrS § 178 lg 1 alusel, kus sarnaselt saneerimisele võlgnik ja võlausaldajad lepivad kokku võlgade tasumise kohta, mis seisneb võlgade vähendamises või nende tasumise tähtaja pikendamises, on ette nähtud pandiga tagatud nõudega võlausaldajate eriregulatsioon hääletamisel osalemise kohta. PankrS § 181 lg 1 kohaselt võlausaldaja, kelle nõue on tagatud pandiga, saab kompromissi tegemisel hääletada üksnes juhul, kui tema nõue ei ole pandiga täielikult tagatud. Sel juhul arvestatakse hääletamisel pandipidaja nõudega vaid nõude selle osa ulatuses, mis jääks eeldatavalt rahuldamata pandieseme müügist saadu arvel. Ainult juhul, kui kompromissettepanekuga soovitakse välistada pandipidajast võlausaldaja pandiõigusest tuleneva nõude maksmapanek rohkem kui 90 päevaks, arvestatakse hääletamisel pandipidajast võlausaldaja nõudega kogu ulatuses (PankrS § 181 lg 2).

Saneerimismenetlus ja pankrotimenetluses tehtav kompromiss on oma olemuselt ja eesmärgilt väga sarnased menetlused. Saneerimisseaduse ja pankrotiseaduses kompromissi kohta käivad sätted ka osaliselt kattuvad. Lisaks on mõlemad suunatud maksejõuetuse kõrvaldamisele (saneerimiskava tulevikus tekkiva ja kompromiss olemasoleva maksejõuetuse kõrvaldamisele) ning on teatud juhtudel rakendatavad alternatiivsetena (ettevõtjal on võimalus valida, kas ta soovib saneerimismenetluse või pankrotimenetluse alustamist).¹¹³ Regulatsioon, mis kehtib pandipidaja kohta pankrotimenetluses sõlmitava kompromissi korral, on põhjendatud ka saneerimismenetluses, kuna selline hääletamine lähtub pandipidaja positsioonist ning menetlusosaliste huvidest. Kuivõrd nimetatud menetlused on oma olemuselt ja eesmärgilt sarnased, tuleks kaaluda saneerimisseaduse muudatust, lähtudes pankrotimenetluses sõlmitava kompromissi puhul pandipidaja kohta kehtivatest hääletamise põhimõtetest.

Pandipidaja hääletamisõiguse eriregulatsioonist lähtuvalt tuleks ette näha pandipidajate erineva rühma moodustamine teistest võlausaldajatest. *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)* on andnud juhised erinevate õigustega võlausaldajate eristamiseks. Juhul, kui koormatud vara väärtus ei ole piisav pandiga tagatud võlausaldaja nõude rahuldamiseks, võib pandiga tagatud võlausaldaja menetluses osaleda kui tavaline võlausaldaja.¹¹⁴ Tüüpilises ühe varaga juhtumis pandipidaja nõue ei ole piisavalt tagatud ja

---

¹¹² R. Agur, R. Hammerberg.

¹¹³ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 43.

¹¹⁴ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 275.

saab hääletada suures ulatuses pandiga tagamata nõude osas koos tavaliste pandiga tagamata võlausaldajatega.¹¹⁵ Paljudel juhtudel sellise osaga nõuded esindavad märkimisväärset osa võlgniku kohustustest. Sellega kontrollib ta hääletamist terves pandiga tagamata rühmas, näiteks hankijate võlgasid, seega jäetakse kava paratamatult vastu võtmata. Ühe kinnisasjaga võlgnik moodustab enamus juhtudel erinevad rühmad väikeste summadega võlausaldajatele pandipidaja pandiga tagamata nõude osast, teades, et hankijad hääletavad suurema tõenäosusega kava poolt, luues võlgnikule võimaluse, et kohus kinnitab kava vaatamata suurimale ja kõige enam kahjustatud võlausaldaja vastuväitele.¹¹⁶ Kui ei ole põhjust kohelda kahte ilmselgelt sarnast nõuet erinevalt, ei ole rühmitamine lubatud.¹¹⁷ Teisalt, kui kavas diskrimineeritakse võlausaldaja rühma, ei saa kava kinnitada.¹¹⁸

26. juuni 2009. a. määruses tsiviilasjas nr 2-09-1224 märkis Harju Maakohus, et võlausaldajate rühmadesse jaotamise põhieesmärgiks on tagada ühesuguste huvide ja õigustega võlausaldajate võrdne kohtlemine. Kavas olid võlausaldajad jagatud nelja rühma: AS Swedbank (I rühm), teised krediidasutused, sh vastuväite esitanud võlausaldaja (II rühm), nn omanikfirma (III rühm) ja ülejäänud võlausaldajad (IV rühm). Selles tsiviilasjas leidis maakohus, et ei ole põhjendatud kommerts pandiga tagatud nõude (st AS-i Swedbank nõude) eelistamine teistele pandiga tagatud nõuetele, kõik krediidasutused oleks tulnud paigutada ühte rühma ja kohelda neid nõuete ümberkujundamisel võrdselt. Tallinna Ringkonnakohtus selle seisukohaga ei nõustunud ja leidis 10. märtsi 2010. a. määruses, et tegemist ei ole võlausaldajate oluliselt ebavõrdse kohtlemisega ega ühe võlausaldaja eelistamisega teisele. Nimetatud kohtuvaidlus ei jõudnud Riigikohtusse, kuna 05. mail 2010. a. lõpetas Harju Maakohus ettevõtja saneerimismenetluse.¹¹⁹ Antud juhul tuleb nõustuda ringkonnakohtu seisukohaga, kuivõrd rühmade moodustamisel peab lähtuma võlausaldajate ühesugustest õigustest, mis tähendab, et ei ole välistatud moodustada erinevat liiki pandiga tagatud nõuetega võlausaldajate rühmad. Selline rühmade moodustamise viis ei saa olla võlausaldajate huve oluliselt kahjustav. Ka erialakirjanduses on juhitud tähelepanu, et võlausaldajad paigutatakse enamasti rühmadesse vastavalt pandiga tagatud liigist.¹²⁰

---

¹¹⁵ The National Bankruptcy Review Commission, lk 568.

¹¹⁶ The National Bankruptcy Review Commission, lk 568.

¹¹⁷ The National Bankruptcy Review Commission, lk 569.

¹¹⁸ The National Bankruptcy Review Commission, lk 569.

¹¹⁹ M. Vutt, lk 6.

¹²⁰ M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power, lk 132.

Kohtupraktika analüüsist tulenevalt on pandipidajate peamiseks vastuväideteks asjaolud, mille kohaselt pandiga tagatud nõudeid ei saa ümber kujundada, nende nõuded peaksid saneerimiskavast välja jääma või olema moodustatud eraldi rühmad. Ka kohtupraktika analüüsi autor mõõnab, et peamised vastuväidete esitajad on pangad. Küll leitakse, et pandiga tagatud nõue peaks ümberkujundatavate nõuete hulgast üldse välja jääma, küll ollakse seisukohal, et kõik pandipidajad peaksid olema võrdselt koheldud. Samuti on probleemiks hüpoteegi ümberkujundamise lubatavus. Riigikohus ei ole käesoleva ajani andnud selgeid juhiseid, kuidas peaks toimuma pandipidaja nõude ümberkujundamine. Ebaselge on ka see, millisel alusel on rühmade moodustamine lubatud ja millisel alusel mitte, samuti see, kas esineb olukordi, kus rühmad kindlasti peab moodustama (st olukordi, kus rühmade moodustamata jätmise võimaldab osa võlausaldajate huve oluliselt kahjustada) või on see alati saneerimiskava koostajate vaba valik.¹²¹ Eesti saneerimisseadus vajab olulist täiendust pandiga tagatud nõuete ümberkujundamise võimalikkuse ja eraldi rühma moodustamise kohta. Ka meile mitmetes sarnastes õiguskordades on hääletamisel ette nähtud pandipidajale eraldi rühm.

Erinevate võlausaldajate rühmade moodustamine on Soome ettevõtte saneerimisseaduse § 51 lg 3 järgi kohustuslik.¹²² Soome ettevõtte saneerimisseaduse järgi võlausaldajad jagatakse kolme erinevasse rühma, kus esimesse rühma kuuluvad pandiga tagatud võlausaldajad, arvestades pandiõiguse olemust.¹²³ Võlausaldajate rühmade moodustamine on kohustuslik ka Saksa pankrotiseaduse järgi. Samuti eristab Läti seadusandlus pandiga tagatud võlausaldajaid ning näeb hääletamisel ette erinevad rühmad. Läti pankrotiseaduse § 42 lg 2 sätestab, et kava vastuvõtmine toimub hääletamise teel erinevates võlausaldajate rühmades:

- 1) pandiga tagatud võlausaldajad, tagatud osaga oma nõudest;
- 2) pandiga tagamata võlausaldajad ja pandiga tagatud võlausaldajad tagamata nõude osas.

---

¹²¹ M. Vutt, lk 13.

¹²² Restructing of Enterprises Act- Finland. *Laki yrityksen saneerauksesta*, 1993/47. Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1993/en19930047.pdf> (09.04.2013).

¹²³ J. Marshall. Restructuring of enterprises act. European Cross Border Insolvency. Sweet & Maxwell, London 2008.

Riigikohus on korduvalt juhtinud tähelepanu, et kuigi välismaist õigust ei saa automaatselt üle võtta, võib teiste riikide analoogilisi seadusi ja praktikat eraõigusnormide puhul arvestada võrdlusmaterjalina Eesti seaduse mõtte ja eesmärgi väljaselgitamisel. Samas jääb kohtupraktika sisustada, kas nimetatud põhimõtet ka tegelikult Eestis kohaldatakse.

Tuleb tõdeda, et saneerimismenetlus võib pandipidajate seisukohalt olla äärmiselt kitsendav, sest nende nõuet käsitletakse saneerimismenetluses nagu iga teise võlausaldaja nõuet.¹²⁴ Pandi eesmärki arvestades pandiga tagatud võlausaldajatel on eelisõigus teiste võlausaldajate ees.¹²⁵ Kui pandipidaja nõude suurus ei taga talle vajalikku häälteenamust saneerimiskava vastuvõtmiseks, võib tulemus olla tema jaoks võrdlemisi ebaõiglane, arvestades pandiõiguse eesmärki ja mõtet. Üldjuhul peaks igasugune maksejõuetusmenetlus muutma pandiõiguste süsteemi võimalikult vähe, sest vastasel korral kaotaksid pandiõigused suuresti oma majandusliku tagatise funktsiooni. Pandipidajate õigused on saneerimismenetluses halvemini kaitstud kui pankrotimenetluses kompromissi korral. Sellist olukorda ei saa pidada põhjendatuks ning pandipidaja positsioon vajab saneerimismenetluses tugevdamist. Eelkõige tuleb kaaluda piirangute seadmist pandiga tagatud nõuete ümberkujundamise ulatusele ja tähtsajale. Samuti tuleks kaaluda pandipidajatest eraldi võlausaldajate rühma moodustamist, mis tagaks saneerimiskava vastuvõtmise üle hääletamisel nende õiguste parema kaitse.¹²⁶

Saneerimisseadust tuleb pandipidaja positsioonist lähtuvalt muuta, kuivõrd kehtiv seadus ei vasta pandipidaja eelisõiguse positsioonile. Saneerimisseaduses tuleks ettevõtjale kehtestada kohustuslikkus erinevate õigustega võlausaldajate rühmade moodustamisel. Ühe rühmana tuleb moodustada pandiga tagatud nõuetega võlausaldajad.

Juhul, kui võlausaldaja nõue on terves ulatuses pandiga tagatud, tuleks võlausaldajale hääleõigus jätta andmata, nagu pankrotimenetluses võlgniku ja võlausaldaja vahel sõlmitava kompromissi puhul. Võlausaldaja, kelle nõue on tagatud pandiga, saab kompromissi

---

¹²⁴ T. Peterson. Saneerimisseaduse probleemid ja vajalikud muudatused. Arvutivõrgus:

<http://www.varul.com/uudiskiri/2010/varul-vilgerts-smaliukas-maksejõuetusõiguse-infokiri-aprill-2010/saneerimisseaduse-probleemid-ja-vajalikud-muudatused> (19.02.2013).

¹²⁵ Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC). Lithuania. Insolvency and Creditor Rights Systems. February 2002 . Arvutivõrgus: http://www.worldbank.org/ifa/icr_ltu.pdf (09.04.2013) , lk 3.

¹²⁶ T. Peterson.

tegemisel hääletada üksnes juhul, kui tema nõue ei ole pandiga täielikult tagatud. Sel juhul arvestatakse hääletamisel pandipidaja nõudega vaid nõude selle osa ulatuses, mis jääks eeldatavalt rahuldamata pandieseme müügist saadu arvel. Olukorras, kus võlausaldaja pant ei taga kogu nõuet ning osa tema nõudest on pandiga tagamata, tuleks võlausaldajale anda hääleõiguse just pandiga tagamata osas. Selline regulatsioon tagab menetlusosaliste õigused ja huvid.

Pankrotiseadus eristab pandipidajate nõudeid nende rahuldamisel, kuid hääletamisel ei näe sarnaselt saneerimisseadusele samuti ette eriregulatsiooni. Pankrotiseaduse § 153 lg 1 p 1 kohaselt on pandiga tagatud nõue pankrotimenetluses eesõigusnõue. PankrS § 153 lg 2 kohaselt pandiga tagatud nõue rahuldatakse esimeses järgus pandieseme müügist saadud raha ulatuses. Antud regulatsioon lähtub põhimõttest, mille kohaselt pandiga tagatud nõudeid rahuldatakse esmajärjekorras kõigi teiste nõuete suhtes samale esemele.¹²⁷

Pankrotiseadus ei näe ette erisusi pandiga tagatud võlausaldajatele häälte arvu määramisel. Hääletamisõigus antakse igale menetlusse nõude esitanud võlausaldajale ning nende häälte arv määratakse vastavalt nõude suurusele.¹²⁸ Näiteks ka Saksamaal ja Rootsis võivad võlausaldajate üldkoosolekul osaleda ja seal hääletada kõik võlausaldajad, ka pandipidajad.¹²⁹ Läti pankrotiseadus näeb aga hääletamisel ette eriregulatsiooni pandipidaja positsiooni kohta. Läti pankrotiseaduse § 87 kohaselt võlausaldajate üldkoosolekul saavad hääletada vaid pandiga tagamata võlausaldajad. Pandiga tagatud võlausaldajad saavad hääleõiguse võlausaldajate üldkoosolekul vastavalt pandiga tagamata osale nõudest.¹³⁰

Pandipidajate positsiooni eelistamine hääletamisõiguse puhul ei ole põhjendatud, kuivõrd pankrotimenetlus puudutab erinevalt saneerimismenetlusest pandieseme olemasolul alati pandipidaja huve, mistõttu tuleb anda neile võimalus menetluses hääletamise kaudu otsuste tegemiseks. Võlausaldajate esimesel üldkoosolekul, kui valitakse pankrotitoimkond, saab pandipidaja valida just talle sobivad isikud talle määratud häälte kaudu, et tagada panditud

---

¹²⁷ P. Pärna, lk 441.

¹²⁸ Vt täiendavalt käesoleva töö ptk 1.1.

¹²⁹ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 40.

¹³⁰ T. Klauberg, A. Gebhardt. The Insolvency Law of Central and Eastern Europe. Twelve Country Screenings of the New Member and Candidate Countries of the European Union: A Comparative Analysis. INSOL Europe. Volume 2/2007, lk 264.

vara müük pandipidaja huve silmas pidades. Panditud vara müügihind mõjutab otseselt pandipidaja huve, kuivõrd PankrS § 136 lg 2 järgi vara alghinna määrab haldur, kooskõlastades selle pankrotitoimkonnaga, pankrotitoimkonna puudumisel täidab toimkonna ülesandeid võlausaldajate üldkoosolek (PankrS § 74 lg 7). Seega erinevalt saneerimismenetlusest ei saa pankrotimenetluses pandiga tagatud võlausaldaja hääletamisest kõrvale jätta ning halduril tuleb pandipidajale määrata hääled vastavalt tema nõude suurusele, kuivõrd pankrotimenetluses puudutatakse alati pandipidaja huve.

Võib asuda seisukohale, et saneerimis- ja pankrotimenetluse eesmärkide erinevusest tulenevalt ei saa pandiga tagatud võlausaldajaid mõlemas menetluses kohelda ühesuguselt. Saneerimismenetluses on esikohal võlgniku huvid, mistõttu tuleb pandipidajale hääleõiguse andmisel ka lähtuda võlgniku, mitte ainult võlausaldaja huvidest. Pankrotimenetluses lähtutakse aga võlausaldajate huvidest. Kui menetluses on ainsaks varaks hüpoteegiga tagatud kinnisasi, mõjutatakse alati pandipidaja õigusi. Seetõttu tuleb pankroti puhul pandipidajale anda hääletamisõigus, et otsustada menetluses oluliste küsimuste üle.

2.2. Lähikondsete nõuded

Võlgniku lähikondsete määramise puhul tuleb lähtuda pankrotiseadusest. Pankrotiseaduse § 117 avab nii füüsilisest kui juriidilisest isikust võlgniku lähikondsete mõiste, tuues välja, keda koheldakse kui võlgniku lähikondset. Juriidilisest isikust võlgniku lähikondsed on näiteks juriidilise isiku juhtorgani liige, likvideerija, aktsionär või osanik, kellele kuulub rohkem kui 1/10 aktsiate või osadega määratud häälest; äriühingu tütarettevõtja ja selle juhtorgani liige; füüsiline või juriidiline isik, kellel on võlgnikuga ühine oluline majanduslik huvi. PankrS § 117 lg 3 kohaselt ei ole tegemist ammendava loeteluga, kuna kohus võib lugeda võlgniku lähikondseks ka antud paragrahvis nimetatuta võlgnikule lähedase isiku. Riigikohus on oma lahendis nr 3-2-1-43-07 käsitlenud võlgniku lähikondsete mõistet. Riigikohus on nimetatud lahendi punktis 11 leidnud, et ühine majanduslik huvi peab olema lähikondsuse alusena hindamiseks sedavõrd suur, et üldiselt ja objektiivselt võib arvata, et võlgnik ja temaga seotud isik tegutsevad teineteise kasuks ja teiste võlausaldajate kahjuks.¹³¹ Lähtudes pankrotiseaduses sätestatust ja Riigikohtu poolt antud juhustest on võlgniku lähikondsete ring

---

¹³¹ RKTko nr 3-2-1-43-07, p 11.

äärmiselt lai. Praktikas on ennekõike probleeme juriidiliste isikute lähikondsete poolt esitatavate nõuetega, kus äriühingute juhatuse liikmed ja osanikud kattuvad.

Maailmapank on juhtinud tähelepanu lähikondsetega seotud probleemile.¹³² Erialakirjanduses on asunud seisukohale, et võlgniku lähikondsetele tuleks hääletamisel ette näha erisätted.¹³³ Lähikondsete nõuetele on põhjendatud kehtestada eriregulatsioon, kuna need on ilmselgelt võrreldes teiste võlausaldajatega rohkem eelistatud. Juhul, kui antud rühma nõudeid ei ole võimalik täielikult välistada, tuleb otsustada, kas nimetatud nõuded peaksid ikka olema koheldud teiste võlausaldajatega võrdselt või on alus teisiti kohtlemiseks. Siiski ei ole alati võlgniku lähikondsete nõuete teisiti kohtlemine põhjendatud. Mõningatel juhtudel antud nõuete kujunemine on täielikult arusaadav ja selge, mistõttu tuleb neid ka kohelda sarnaselt teiste võlausaldajatega. Maksejõuetusõigusesse võib olla vajalik lisada regulatsioon tuvastamiseks sellist tüüpi nõudeid, mis vajavad lisatähelepanu, eriti olukorras, kus võlgniku omakapital ei vasta seaduses sätestatud nõuetele. Nimetatud juhtudel tuleks esitatud nõude suurust vähendada, moodustada eraldi võlausaldajate rühm või piirata võlgniku lähikondsete hääleõigust.¹³⁴ Seega on antud ilmselge suunitus, mille kohaselt seaduses peaks olema alus, mis mh võimaldaks piirata võlgniku lähikondsete hääletamisõigust maksejõuetusmenetluses, kuna võlgniku lähikondsete nõudeid eelistatakse teiste võlausaldajate nõuetele.

On riike, kus võlausaldajate osalemisõigus üldkoosolekul on piiratud.¹³⁵ Läti pankrotiseaduse § 42 lg 6 sätestab isikute ringi, kes ei ole saneerimismenetluses hääleõiguslikeks võlausaldajateks saneerimiskava vastuvõtmisel:

- 1) juriidilised isikud, kes kuuluvad võlgnikuga ühte kontserni;
- 2) füüsilised isikud, kes omavad võlgniku suhtes olulist otsustusõigust või;
- 3) isikud, kes on omandanud võlgniku vastu nõude eelmainitud isikutelt kahe aasta jooksul enne saneerimiskava vastuvõtmise tähtaega.

Seega Läti seadusandluse järgi ei anta võlgniku lähikondsele õigust menetluses hääletamiseks. Selline regulatsioon on põhjendatud, kuivõrd võlgnik eelistab endaga seotud nõudeid ja lähtub eelkõige selliste nõuete täitmisest.

---

¹³² The World Bank. Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines, lk 41.

¹³³ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems, lk 11.

¹³⁴ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 262-263.

¹³⁵ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 40.

Lisaks võlgniku lähikondsete nõuete eelistamisele saab võlgnik tagada saneerimiskava vastuvõtmise endaga seotud nõuete kaudu. Ettevõtte omanike peamiseks huviks on ettevõtlusesse investeeritud rahalt teenimise võimalus, kas siis dividendide või intressidena. Ettevõtte pankroti korral on omanike võimalik majanduslik kahju tavapäraselt ka suurim ó kaotatakse ettevõttesse investeeritud raha ning akumulunud kasum.¹³⁶ Kanada maksejõuetuse õiguse kohaselt saneerimiskava või kompromissi kinnitamine sõltub võlausaldajate poolt hääletamisest, seda enamuses võlausaldajate rühmades ja 2/3 kogunõuete suuruses. Rühmade määramine on siinjuures võtmeküsimuseks. Paigutades võlausaldajaid rühmadesse, kus ühed võlausaldajad suuresti toetavad võlgnikku, on vähem võimalusi kava kinnitamata jätmiseks. Tagajärjeks on see, et nii võlausaldajad kui ka võlgnik püüavad sellisel viisil rühmade moodustamisel maksimaalselt suurendada enda hääli ja kontrolli saneerimise protsessis.¹³⁷ Juhul, kui hääletamisel on moodustatud erinevad võlausaldajate rühmad, saab ettevõtja jagada võlausaldajad rühmadesse selliselt, et võlgniku lähikondsetel oleks igas rühmas enamushäälest ja seeläbi on kava vastuvõtmine kindlustatud. Saneerimiskava vastuvõtmisel saab ettevõtja jätkata majandustegevusega ning ka edaspidi oma tegevusest kasu saada.

Võlgniku lähikondse hääletamine teiste võlausaldajatega ühes rühmas võib olla hea usu põhimõtte vastane. Heas usus käitumise kohustuse kui normatiivse kohustuse võib leida tsiviilseadusliku üldosa seadusest (TsÜS)¹³⁸ ja võlaõigusseaduse (VÕS)¹³⁹ §-st 6. TsÜS § 138 lg 1 järgi õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel tuleb toimida heas usus. Isegi kui kasutatakse seadusega iseenesest otseselt vastuolus mitteolevaid vahendeid, võib tegutsemine sellise eesmärgi nimel olla õigusvastane. Seda kinnitab mh TsÜS § 138 lg 2, mille järgi ei ole õiguse teostamine lubatud selliselt, et õiguse teostamise eesmärgiks on kahju tekitamine teisele isikule. Selleks, et tuvastada, kas õigusi on kuritarvitatud, tuleb anda hinnang poolte käitumisele, kontrollida, kas see on aus ja õiglane.¹⁴⁰ Lähikondsete hääletamise puhul on tõenäoline, et nende häälega püütakse tagada saneerimise edukus saneerimiskava vastuvõtmise näol. Veelgi enam, lähikondsete nõuete kaudu on võlgnikul võimalus

---

¹³⁶ O. Lukason, lk 15.

¹³⁷ J. Sarra, lk 221-222.

¹³⁸ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216; RT I, 06.12.2010, 1.

¹³⁹ Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487; RT I, 05.04.2013, 1.

¹⁴⁰ I. Kull. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2010, lk 419.

menetlusest rahalisi vahendeid välja viia. Seega võib tekkida olukord, kus lähikondsed osalevad menetluses vaid õiguste kuritarvitamiseks, kahjustades võlausaldajate huve.

Riigikohus on oma lahendi nr 3-2-1-122-09 p-s 18 leidnud, et saneerimisseadus ei eristata võlgniku lähikondseid võlausaldajaid ja teisi võlausaldajaid. SanS § 24 lg 3 kohaselt on saneerimiskava vastu võetud, kui selle poolt hääletas vähemalt pool kõigist võlausaldajatest, kellele kuulub vähemalt kaks kolmandikku kõigist häältest. Häälte arv on aga võrdeline võlausaldaja pöhinöude suurusega ja selle suurus peab olema kindlaks tehtud saneerimisseaduse alusel (SanS § 24 lg 2). Ka pankrotiseaduses ei eristata võlausaldajaid võlgniku lähikondsuse alusel.¹⁴¹ Töö autor nimetatud seisukohaga ei nõustu. Ainuüksi põhjendus, et seadus otseselt ei erista võlausaldajaid lähikondsuse alusel, samamoodi ka pankrotiseadus, ei tähenda, et võlausaldajate huve ei kahjustata. Lähtudes maksejõuetusmenetluste erinevatest eesmärkidest on menetlustes erinev hääletamise põhimöte põhjendatud, jagades lähikondsed hääletamisel erinevatesse rühmadesse.

Lisaks sellele on praktikas aset leidnud vaidlus, kus võlausaldajaks olev pank esitas avalduse saneerimiskava kinnitamata jätmiseks tsiviilasjas nr 2-09-21196, kuna leidis mh, et saneerimiskava vastuvötmisega ettevöjtjaga seotud isikute poolt, kellele kuulub 2/3 häältest, rikuti panga kui ettevöjtjaga mitteseotud võlausaldaja õigusi ja et praegusel juhul on ettevöjtjaga seotud tagamata nõuetega võlausaldajad sisuliselt otsustanud pandiga tagatud nõudega võlausaldaja nõude ümberkujundamise. Pärnu Maakohus kinnitas saneerimiskava 16. novembri 2009. a. määrusega vaatamata panga vastuväidetele. Määruses tegi kohus etteheiteid hoopis pangale, märkides, et *just võlausaldaja tegevus viis avaldaja saneerimisavalduse esitamisele. Jäik, paindumatu, kitsas oma õiguse ajamine, kliendi huvidega mitteamvestamine pole kooskõlas SanS §-s 2 tooduga. Olukorras, kus avaldajal on vara 152 milj krooni ringis ja võlausaldaja oma 30 milj kroonise nõude juures, nagu tuleneb asja materjalidest, seab poolte vahelise kokkuleppe juures kolmandaid isikud puudutavaid tingimusi, pole kuidagi vastavuses heade äritavadega ega oma kliendi abistamisega.* Maakohus märkis lahendis, et saneerimis- ja pankrotimenetlus ei saa võlausaldaja seisukohast olla käsitletavad ühesuguselt. Esimest abinöu nimetas kohus juriidilise isiku ravimiseks, teist aga *matmiseks seaduslikul viisil.* Maakohus leidis, et kuna saneerimismenetluse ja pankrotimenetluse eesmärgid on erinevad, siis ei ole osa isikute lähikondsusel tähendust ja

---

¹⁴¹ RKTkm nr 3-2-1-122-09, p 18.

erinevalt pankrotimenetlusest ei tähenda lähikondsus, et automaatselt peaks eeldama teiste võlausaldajate õiguste rikkumist (vt RKTkm 18.11. 2009 nr 3-2-1-122-09, p 18). Võlausaldaja-pank esitas saneerimiskava kinnitamise määruse peale ka määruskaebuse, ringkonnakohtus aga sõlmisid võlausaldaja ja ettevõtja kompromissi, mille ringkonnakohtus 13. mail 2010 määrusega kinnitas.¹⁴² Maakohus ei ole nimetatud tsiviilasjas lähtunud võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibist. Võlgnik võis lähikondsete kaasamisega mõjutada pahatahtlikult pandipidajate õigusi ja huve. Kohus oleks pidanud põhjalikult analüüsima võlausaldajate eelistamisi ja seda, ega võlausaldajate, s.h panga õigusi ei ole rikutud.

Lähikondsete kui eraldi võlausaldajate rühma kohta asus teistsugusele seisukohale Harju Maakohus 12. oktoobri 2009. a. määruses tsiviilasjas nr 2-09-12156. Kohus analüüsis võlausaldajate võrdse kohtlemise tähendust ja leidis, et olukord, kus võlausaldajateks on tagatud nõuetega võlausaldajad (sh esimese ja teise järjekoha hüpoteegiga tagatud nõuetega võlausaldajad), samuti tagamata nõuetega võlausaldajad ning ettevõtja lähikondsed ja võlausaldajaid formaalselt rühmadesse ei jaotata, kuigi võlgade ümberkujundamise abinõud on erinevad ja toimub ühine hääletus, on vastuolus saneerimisseaduse eesmärgiga, kuivõrd võlausaldajatel on tulenevalt eeltoodust erinevad õigused. Kohus leidis, et lähikondseks olevad võlausaldajad oleksid pidanud võrreldes teiste võlausaldajatega kuuluma eraldi rühma ning ettevõtja lähikondsete hääled ei saa olla määravaks teiste võlausaldajate nõuete ümberkujundamisel. Kohus märkis, et SanS eelnõu seletuskirja kohaselt on võlausaldajate rühmadesse jaotamise põhieesmärgiks tagada ühesuguste huvide ja õigustega võlausaldajate võrdne kohtlemine. Ettevõtja lähikondsetel on kohtu arvates selgelt ühesugused huvid, mis eristavad neid võlausaldajaid teistest võlausaldajatest.¹⁴³ Nimetatud asjas on põhjendatud moodustada erinevad võlausaldajate rühmad ning korraldada hääletamine erinevates rühmades. Saneerimiskava puudutab niivõrd erinevate võlausaldajate õigusi ja huve. Erinevate rühmade moodustamine tagab kõikide võlausaldajate huvid, kuivõrd igas rühmas hääletatakse eraldi.

Mingit üldist seisukohta, milline peaks lähikondsete õiguslik seisund saneerimismenetluses olema, kohtupraktikas siiski välja kujunenud ei ole.¹⁴⁴ Kohtupraktika analüüsi autori arvates

---

¹⁴² M. Vutt, lk 13.

¹⁴³ M. Vutt, lk 13.

¹⁴⁴ M. Vutt, lk 13.

ei saa võlausaldaja oma vastuväidetes tugineda mitte sellele, et saneerimiskava on vastu võetud seotud isikute häältega, vaid eelkõige omaenda õiguse rikkumisele või muule seaduses sätestatud rikkumisele.

Seadusandja on püüdnud lähikondsete huvide eelistamise probleemi lahendada kohtuliku kontrolliga. Juhul, kui saneerimiskavas on lähikondsete huve eelistatud, on võlausaldajal võimalus esitada kohtule saneerimiskava kinnitamata jätmise avaldus. SanS § 26 p-de 2 ja 3 alusel võlausaldaja võib esitada kohtule põhjendatud avalduse, milles palub jätta saneerimiskava kinnitamata, kui tema õigusi on saneerimiskava koostamise või saneerimiskava vastuvõtmise käigus oluliselt rikutud või saneerimiskava alusel koheldakse teda oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega või võrreldes teiste samasse rühma kuuluvate võlausaldajatega. Kohtulik kontroll ei pruugi võlausaldajate huvide kaitseks alati olla piisav.

Saneerimisseaduses tuleks hääletamisel ette näha eriregulatsioon ettevõtja lähikondsetele PankrS § 117 tähenduses. Saneerimismenetluses tuleks ühe võlausaldajate rühmana ette näha regulatsioon, mille kohaselt on võlgnikul kohustuslik jaotada oma lähikondsed erinevasse rühma võrreldes teiste võlausaldajatega. Seda põhjusel, et võlgnik saab lähikondseid mõjutada vastu võtta saneerimiskava, mis ei pruugi olla kooskõlas teiste võlausaldajate huvidega. Teisalt võlgnik üldjuhul eelistab lähikondsete nõudeid teistele võlausaldajatele, rikkudes sellega võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet. Lisaks sellele võib võlgnik oma lähikondsete häälte kaudu vara ettevõttest välja viia, jättes mitteseotud võlausaldajate nõuded suuremas ulatuses rahuldamata.

Pankrotimenetluses puudub samuti regulatsioon lähikondsete hääletamise kohta võlausaldajate üldkoosolekul ning hääletamisest saavad osa võtta ka võlgniku lähikondsed. Erinevalt meil kehtivast regulatsioonist ei lubata Läti seadusandluse kohaselt võlgniku lähikondsetel võlausaldajate üldkoosolekul hääletada. Läti pankrotiseaduse § 87 lg 5 järgi kuuluvad hääleõigusega võlausaldajate ringi §-s 72 sätestatud isikud ehk võlgniku lähikondsed ning isikud, kes on võlgniku lähikondselt omandanud nõude võlgniku vastu ühe aasta jooksul enne pankroti väljakuulutamist. Läti pankrotiseaduse § 72 lg 1 sätestab sarnaselt Eesti pankrotiseadusega isikud, keda menetluses käsitletakse võlgniku lähikondsetena. Lähikondsete alla kuuluvad näiteks osanikud/ aktsionärid, võlgnikuga abielus, suhtes või suguluses olevad isikud, võlgnikuga ühte kontserni kuuluvad isikud.

Esimesel üldkoosolekul enamushääle saavutamine ning sobivate liikmete valimine pankrotitoimkonda tähendab üldjuhul võlgnikule, et menetlus kulgeb tema huvides.¹⁴⁵ Seega saavad võlausaldajate üldkoosolekul võtta otsuseid vastu ka võlgniku lähikondsed ning seeläbi kontrollida menetlust. Võlgniku eesmärgiks on üldjuhul vara viimine võlgniku kontrolli all olevatele isikutele võimalikult soodsatel tingimustel ja kiiresti. Teinekord püütakse menetlusega venitada, et vara tagasivõitmise tähtjad seotud isikute vastu lõppeksid.¹⁴⁶

Võlgniku kontrolli all olevas menetluses lihtsam tagada, et pankrotihaldur ei tuvastaks võlgniku juhatuse liikme juhtimisviga ega pankrotikuritegu.¹⁴⁷ Nii on lihtsam haldurit mõjutada, juhtida tema tähelepanu muudele aspektidele ja vältida revisjoni läbiviimist, milles võivad selguda juhatuse liikme rasked juhtimisvead või kuriteotunnustega teod. Seeläbi ei esitata võlgniku juhatuse vastu kahju hüvitamise nõudeid, mis aga kahjustab nii võlausaldajate kui üldsuse huve. Võlausaldajatel jääb raha saamata ning üldsusele antakse signaal, et oma kohustust rikkunud isik ei vastuta oma tegude või tegevusetuse eest.

Ts.asjas 2-04-2165 on Harju Maakohus lahendanud pankrotimenetluses kompromissotsuse taotlust ning mh käsitletud nõuete loovutusi, mida tehakse üksnes eesmärgiga muuta ühe või teise tehtava otsuse suhtes hääletamisel osalejate arvu. Antud asjas toetuti kompromissi otsustamisel suurel määral võlgnikuga seotud lähikondsete ning võlgnikust sõltuvate ja teda toetavate võlausaldajate häältele. Harju Maakohus leidis, et selline nõuete loovutamine vahetult enne kompromissotsuste tegemist on vastuolus heade kommetega ning selliste nõuete ja häältega arvestamine tooks kaasa kompromissi tühisuse.¹⁴⁸ Maakohtu lahendist tulenevalt ei saa võlgnik menetluses määrava tähtsusega küsimuste üle otsustada peamiselt oma lähikondsete häältega. Selline tegevus on hea usu põhimõtte vastane, kahjustades võlgnikuga mitteseotud võlausaldajate huve. Kui lähikondsetel on enamus häältest, ei ole teistel võlausaldajatel sisuliselt võimalust otsuse tegemist mõjutada, et see vastaks ka nende huvidele.

---

¹⁴⁵ V. Kähari. Kuidas ennast kaitsta pahatahtlike võlausaldajate ja pankrotivõlgniku eest? 25.12.2010.

Arvutivõrgus: <http://www.ap3.ee/?PublicationId=e5e5a25f-bafc-4297-8e0b-46fb268301f2> (10.02.2013).

¹⁴⁶ V. Kähari.

¹⁴⁷ V. Kähari.

¹⁴⁸ HMKm 06.11.2012, 2-04-2165 (koopia autori valduses).

Erialakirjanduses on asunud arvamusele, et aktsionärid ja osanikud, kes asuvad kõige viimases järkus, saavad nõude rahuldust ainult juhul, kui ülejäänud võlausaldajate nõuded on rahuldatud.¹⁴⁹ Eesti pankrotiseadus ei näe ette, et lähikondsed kuuluvad nõude rahuldamise korral viimasesse ehk III järku. Arvestades toodud seisukohta jagada võlgniku lähikondsed viimasesse järku, kes saab menetluses rahalisi vahendeid, tuleks ka hääletamisel piirata võlgniku lähikondsete hääletamisõigust, jättes neile hääled määramata.

Eelpool toodust tulenevalt tuleb Eestis kehtivat maksejõuetusõiguse seadusandlust muuta, piirates võlgniku lähikondsete hääleõigust. Saneerimisseaduses tuleks ette näha regulatsioon, mille järgi võlgniku lähikondsete nõuded jagada teistest võlausaldajatest erinevasse rühma. Seeläbi ei saa ettevõtja saneerimiskava vastuvõtmist võlgniku lähikondsete kaudu mõjutada. Pankrotimenetluses tuleks võlgniku lähikondsete hääletamisõigust menetluses piirata. Regulatsiooni muudatustega tagatakse maksejõuetusmenetluses kehtivate põhimõtete järgimine, ennekõike võlausaldajate võrdses kohtlemise ja võlausaldajate kaitse põhimõte.

2.3. Tingimuslikud nõuded

Praktikas on tekkinud probleeme, kas tingimuslikke nõudeid saab saneerimiskavaga ümber kujundada, kuivõrd nõue ei ole veel muutunud sissenõutavaks. Saneerimisseadus ei sätesta, kas põhinõue, millest tulenevalt võlausaldajatele saneerimiskava vastuvõtmiseks hääled määratakse peaks olema sissenõutavaks muutunud.¹⁵⁰ Riigikohtu praktikast tulenevalt võib olla õigustatud tingimuslike nõuete ümberkujundamine kui vastasel korral ei oleks saneerimisega taotletavat eesmärki võimalik saavutada. Saneerimisseadus ei sätesta võimalikke rakendatavaid saneerimisabinõusid ega keela kestvuslepingutest tulenevate nõuete ümberkujundamist.

Riigikohus on oma lahendi nr 3-2-1-25-11 p-s 45 leidnud, et üldjuhul ei saa etteulatavalt muuta kestvuslepingutest tulenevaid nõudeid, s.t sisuliselt muuta etteulatavalt

---

¹⁴⁹ I. Hashi. The Economics of Bankruptcy, Reorganisation and Liquidation: Lessons for East European Transitional Economies, 1995, lk 5. Arvutivõrgus: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=140225> (28.10.2012).

¹⁵⁰ L. Könn, lk 51.

kestvuslepingut. See oleks vastuolus saneerimismenetluse eesmärgi ja olemusega (mh SanS § 22 lg-ga 1), milleks on esmajoones juba tekkinud ja sissenõutavaks muutunud võlgade restruktureerimine, mitte lepingute kohtu korras muutmine tulevikku suunatuna. Nii ei saa nt otsustada, et ettevõtja maksaks järgmise seitsme aasta jooksul talle esitatavatest elektri- või soojaarvetest üksnes poole. Selline käsitlus kahjustaks mh ebaproportsionaalselt võlausaldajate õigusi (keda sunnitaks müüma kaupu ja osutama teenuseid alla turuhinna) ja võib moonutada ka konkurentsi, tagades ettevõtjale oma kaupade või teenuste pakkumisel ebaausa hinnaelise.¹⁵¹

Lisaks kaoks ära saneerimise eesmärk võimaldada isikul, keda on tabanud või tabamas majandusraskused, mille ületamine abinõude rakendamisel on tõenäoline, saada kaitset võlausaldajate nõuete eest ja sel viisil säilitada oma ettevõtte majanduslik terviklikkus ja toimimine.¹⁵² Olukorras, kus võlgnik ei suuda tasuda jooksvaid makseid, ei ole saneerimine enam põhjendatud ning võlgnikul on välja kujunenud püsiv maksejõuetus, mistõttu tuleb kohtusse esitada pankrotiavaldus.

Liisinguleping on olemuslikult kestvusleping.¹⁵³ VÕS § 195 lg 3 kohaselt on kestvusleping püsiva kohustuse või korduvate kohustuste täitmisele suunatud leping. Kestvuslepingu puhul on oluline ajaline kriteerium. Lepingut ei täideta ühekordselt. Kestvuslepinguid täidetakse pikema aja jooksul, samuti peab kohustuse täitmises esinema mingi korduvus või perioodilisus.¹⁵⁴ VÕS § 361 järgi liisingulepinguga kohustub liisinguvõtja maksma liisingueseme kasutamise eest tasu. Tasu maksmine on perioodiline, mis viitab kestvuslepingu olemusele. Liisingulepingust tekkivate perioodiliste nõuete ümberkujundamist on Riigikohus käsitlenud.

Vaatamata kestvuslepingutest tulenevate nõuete ümberkujundamise kohta toodud seisukohale, on Riigikohus oma lahendi nr 3-2-1-25-11 p-s 79 siiski leidnud, et liisingulepingutest tulenevate nõuete ümberkujundamine saneerimismenetluses ei ole iseenesest välistatud. Kuigi põhimõtteliselt saab saneerimisel ümber kujundada vaid saneerimismenetluse algatamise ajaks sissenõutavaks muutunud nõudeid, on piiratult võimalik ümber kujundada ka

---

¹⁵¹ RKTkm nr 3-2-1-25-11, p 45.

¹⁵² Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 2.

¹⁵³ V. Kõve. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2006, lk 361.

¹⁵⁴ RKTko nr 3-2-1-60-05, p 11. RKTko nr 3-2-1-8-12, p 13.

kestvuslepingutest tulenevaid tulevikus sissenõutavaks muutuvaid nõudeid. Siiski ei saa selliseid nõudeid vähendada, vaid üksnes nende maksetähtaega pikendada. Lubatav ei ole liisinguandja nõuete tühistamine saneerimismenetluse algatamisest kuni saneerimiskava kinnitamiseni.¹⁵⁵ Riigikohtu poolt antud juhustest tulenevalt on võimalik ümber kujundada ka põhinõudeid, mis muutuvad sissenõutavaks tulevikus, kuid selliseid nõudeid ei tohi vähendada ega tühistada, vaid ajatada.

Seega tuleb võlausaldajana kohelda ka isikut, kelle nõue tekib tulevikus või kelle nõue on tingimuslik.¹⁵⁶ Saneerimisseadus ega Riigikohtu praktika ei keela tingimuslike nõuete ümberkujundamist. Keelatud on üksnes töötajate nõuete ümberkujundamine SanS § 22 lg 2 järgi. Tingimuslike või sissenõutavaks mitte muutunud kestvuslepingutest tulenevate nõuetega võlausaldajate hääletamine ei ole piiratud võrreldes sissenõutavaks muutunud nõuetega võlausaldajatega.¹⁵⁷ Ka tingimuslike nõuetega võlausaldajatele tuleb anda saneerimismenetluses hääleõigus ning otsustada saneerimiskava vastuvõtmine juhul, kui kavas nähakse ette selliste nõuete ümber kujundamine ja puudutatakse võlausaldajate huve ja õigusi.

Probleemid tõusetuvad juhul, kui tegemist on käenduskohustustest tulenevate nõuetega. Käendaja ei saa hääletada, välja arvatud juhul, kui ta on võlga tasunud.¹⁵⁸ Olukorras, kus käendaja ei ole pidanud oma kohustust täitma, kuid saab hääleõiguse, rikub see võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet. Võlausaldaja on küll andnud käenduse võlgniku kohustuste täitmiseks, kuid kui ei ole pidanud oma käenduskohustust täitma, ei ole talle veel kulusid tekkinud. Võlausaldajal puudub reaalne nõue võlgniku vastu. Sellises olukorras ei ole kindel, kas võlausaldajal üldse tekib võlgniku suhtes nõudeõigus, mistõttu on põhjendatud jätta hääleõigust andmata käendajale, kes ei ole oma käenduskohustust veel täitnud.

Käenduslepingust tulenevalt nõuet, mis ei ole veel muutunud sissenõutavaks, ei saa võrrelda eelpool toodud tingimuslike nõuetega, nagu liisinglepingust tulenevad nõuded. Liisinglepingu puhul on võlgnikul olemas fikseeritud maksegraafik ehk võlausaldajal on olemas reaalne nõue, kuid nagu öeldud, käenduslepingu puhul ei pruugi võlausaldajal reaalselt nõuet võlgniku

---

¹⁵⁵ RKTkm nr 3-2-1-25-11, p 79.

¹⁵⁶ R. Goode, lk 502.

¹⁵⁷ L. Könn, lk 51.

¹⁵⁸ R. Goode, lk 503.

vastu tekkidagi, kui põhivõlgnik oma kohustusi täidab. Veel enam, kuivõrd käendajal puudub reaalne nõue võlgniku vastu, ei saa ka tema õigusi saneerimiskavas ümber kujundada. Sel juhul saneerimiskava ei mõjuta käendaja õigusi ja huve, mistõttu on põhjendatud jätta hääletamisõigus andmata.

Käendaja hääletamine võiks olla lubatud olukorras, kus ta on oma käenduslepingust tulenevaid kohustusi pidanud täitma seoses põhivõlgniku kohustuste rikkumisega. Sellisel juhul on käendajal reaalne nõue võlgniku vastu. Kuivõrd hääletamisel on võlausaldaja hääle arv võrdeline tema põhinõude suurusega, tuleks nõude suuruseks lugeda võlgniku eest tasutud osa. Sellist võlausaldajat tuleks kohelda kui tavalist võlausaldajat ning tema nõue jagada võlausaldajate põhirühma. Seeläbi järgitakse võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna antud juhul puudub põhjus nimetatud printsüübist kõrvalekaldumiseks.

Kuivõrd tingimuslikke nõudeid on saneerimismenetluses võimalik ümber kujundada, tuleks sellised nõuded teiste võlausaldajate nõuetest jagada erinevasse rühma. Seda põhjusel, et antud võlausaldajatel ei ole teiste võlausaldajatega ühised õigused ja huvid. Riigikohtu juhiste kohaselt tingimuslikke nõudeid ei saa vähendada ega tühistada, vaid tasumise tähtaega pikendada. Kui üheks saneerimisabinõuks on teiste võlausaldajate nõuete vähendamine, kuid tingimuslike nõuete suurused ei muutu, neid ei vähendata, ei ole võlausaldajatel ühesugused õigused. Seetõttu tuleb tagada eraldi võlausaldajate rühm tingimuslike nõuete jaoks.

Eelpool toodust tulenevalt saab saneerimiskavas ümber kujundada vaid selliseid kestvuslepingust tulenevaid tingimuslikke nõudeid, mis on saneerimismenetluse algatamiseks muutunud sissenõutavaks, näiteks liisinglepingust tulenevaid nõudeid. Vaatamata õigusele sellised nõuded ümber kujundada, ei saa nõuet vähendada ega tühistada. Võlgnik saab kavas saneerimisabinõuna ette näha vaid tingimuslike nõuete tasumise tähtaja pikendamise. Erandiks on käenduslepingutest tulenevad nõuded. Olukorras, kus võlausaldaja ei ole pidanud oma käenduslepingust tulenevaid kohustusi täitma, ei ole tal ka tekkinud nõuet, mida saaks kavas ümber kujundada. Seega ei saa sellise nõudega käendaja saneerimiskava vastuvõtmise otsustamisel hääletada.

Pankrotimenetluses ei ole samuti välistatud tingimuslike nõuetega võlausaldajate hääletamisõigus. PankrS § 98 kohaselt võlausaldaja võib esitada nõude, mis tuleneb tingimuslikust tehingust, mille edasilükkav või äramuutev tingimus ei ole veel saanud.

Selline nõue loetakse pankrotimenetluses võrdseks nõudega, mis ei ole tingimuslik, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti. Näiteks juhul, kui võlausaldaja nõue võlgniku vastu tuleneb liisinglepingust, liisingese on võlausaldajale küll üle antud, kuid võõrandamata. Sellises olukorras ei ole võlausaldajale teada, kas liisingeseme võõrandamisega tekib talle kahju, kuivõrd reaalne müügihind ei ole veel teada. Ei ole välistatud olukord, kus müügihind katab võlgniku vastu olevad nõuded, kuid võlausaldajal tuleb siiski menetlusse oma nõue esitada, kuivõrd juhul, kui nõude reaalne suurus on teada, võib nõuete esitamise tähtaeg olla juba möödunud. Seetõttu jääb võlausaldajal nõue täies ulatuses rahuldamata.

Tingimusliku nõudega võlausaldajat koheldakse kui tavalist pankrotivõlausaldajat PankrS § 8 lg 3 tähenduses, olenemata asjaolust, et ei ole teada, kas ja kui suur on võlausaldaja lõplik nõue võlgniku vastu. Seega on tingimusliku nõudega võlausaldajale ka tagatud pankrotimenetlusest osavõtt hääletamisõiguse kaudu. Sarnaselt probleemile määrata võlausaldajale hääled esimesel üldkoosolekul, kus tema nõuete ei ole veel kaitstud ega ole teada, kas nõue menetluses tunnustatakse, on probleem hääleõiguse andmisega tingimuslike nõuetega võlausaldajale. Tingimuslik nõue võib menetluses väheneda või hoopis olematuks muutuda. Juhul, kui võlausaldaja saab menetluses osaleda ja hääletada ehk juhtida menetlust, kuid selgub, et võlausaldajal nõue puudub, võib see kahjustada teisi võlausaldajaid. Samas olukorras, kus võlausaldaja nõue ei vähene, kuid talle ei anta menetluses õigust hääletamiseks, kahjustab see omakorda tema õigusi. Pankrotiseadusest ei tulene, et tingimuslike nõuetega võlausaldajatele tuleb hääleõigus jätta andmata. Hääletamisel tuleks tingimusliku nõudega võlausaldajale hääled määrata esitatud nõude ulatuses, toimides sarnaselt olukorras, kus tunnustamata nõuetega võlausaldajatele antakse samuti hääletamisõigus, kuivõrd võib tekkida olukord, kus menetlust on juhitud võlausaldajale soovimatul viisil.¹⁵⁹

Nii saneerimis- kui pankrotimenetluses ei ole välistatud tingimuslike nõuetega võlausaldajatele hääletamisõiguse andmine. Pankrotimenetluses tuleb sellisele võlausaldajale anda õigus hääletada menetluses seni, kuni ei ole selge, et võlausaldajal nõue võlgniku vastu puudub. Saneerimismenetluses tuleb siiski arvestada asjaoluga, et tingimuslike nõuetega võlausaldajate õigused ei ole teiste võlausaldajate ühesugused nende nõuete vähendamise ja tühistamise keelule, mistõttu tuleks tingimuslike nõuetega võlausaldajad jagada erinevasse

---

¹⁵⁹ M. Arvisto, T. Saarma, lk 733.

rühma, andes neile hääleõiguse erinevas rühmas. See tagab võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte ja võlausaldajate kaitse.

2.4. Fiktiivsed nõuded

Saneerimismenetluses kehtib põhimõte, mida suurem nõue, seda rohkem õigusi.¹⁶⁰ Seetõttu võib olla tõenäoline, et menetlusse esitatakse fiktiivseid nõudeid- nõudeid, mida tegelikkuses ei eksisteeri. Fiktiivsete nõuete kaudu saavutatakse hääleõigus, mille abil saadakse kontroll menetluse üle.

Fiktiivsed nõuded on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 89 lg 1 tähenduses näilikud tehingud, mille puhul pooled on kokku leppinud, et tehingu tegemisel tehtud tahteavaldustel ei ole avaldatud tahtele vastavaid õiguslikke tagajärgi, sest pooled tahavad jätta mulje tehingu olemasolust. TsÜS § 89 lg 2 kohaselt on selline tehing tühine. TsÜS § 89 lg 1 kohaselt eeldab tehingu näilikkuse tuvastamine tahteavalduste, s.o tehingu sisulist hindamist.¹⁶¹ Menetlusse esitatud fiktiivse nõude väljaselgitamisel tuleb seega hinnata tehingu sisu. Enamus juhtudel ei ole fiktiivse nõude tuvastamine niivõrd ilmselge ning saneerimisnõustajal on sellise nõude kindlakstegemine ajakulukas, kuid tagamaks menetluse õiguspärasus, tuleb tal fiktiivsed nõuded enne saneerimiskava vastuvõtmise hääletamise läbiviimist välja selgitada.

SanS § 13 eesmärgiks on välja selgitada võlausaldajate nõuete suurused nii, et neid oleks võimalik kasutada saneerimismenetluse eri etappides võlausaldaja õiguste kujundamise alusena. Samas peab nõuete kindlakstegemine alluma ka teatud kontrollile, et vältida näiteks vara väljaviimist ettevõttest.¹⁶² Seda eriti fiktiivsete nõuete esitamise näol, kus võlgnik ja võlausaldaja lepivad nõuete olemasolus ja suuruses eelnevalt kokku. Võlausaldaja saab endale fiktiivse nõude kaudu hääleõiguse, mille abil saavutatakse kontroll menetluse üle ning tagatakse saneerimiskava vastuvõtmine. Saneerimisnõustajal võiks tekkida kahtlus fiktiivse nõude olemusest, kui võlgnik leiab, et teatud nõuetega võlausaldajatel on teistest erinevad õigused, püüab sellised nõuded jagada kas erinevasse rühma või tõenäoliselt vastuhääletavate

---

¹⁶⁰ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 19.

¹⁶¹ RKTko nr 3-2-1-137-09, p 11.

¹⁶² Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 19.

võlausaldajatega ühisesse rühma. Sellisel juhul on võlgniku eesmärgiks hääletamise kaudu tagada saneerimiskava vastuvõtmine.

Saneerimisseaduse eelnõu seletuskirja kohaselt on nõude kahekordse kontrolliga loodetud saavutada see, et kui võlausaldaja vaidleb saneerimisteates märgitud nõude suurusele vastu, siis kontrollib tema vastuväiteid esmalt saneerimise nõustaja kui erapooletu isik ja vastuväidetega mittenoustumisel edastab oma põhjendatud seisukoha koos võlausaldaja avaldusega kohtule, kes kinnitab lõplikult nõude suuruse. Selline kaheastmeline kontrollimine peaks võimaldama nõuete suuruse võimalikult kiiresti kindlaks määrata.¹⁶³ Seeläbi ei saa hääletada isik, kellel tegelikkuses nõue võlgniku vastu puudub.

Nõude õiguspärasuse esmase kontrolli kohustus saneerimisseaduse järgi on saneerimise nõustajal. SanS § 16 lg 2 järgi on saneerimise nõustaja ülesanne kontrollida võlausaldaja nõude õiguspärasust ja ettevõtja tehingute otstarbekust ja sama paragrahvi 3. lõike p 6 järgi hinnata ümberkujundatava nõude tõendatust ja õiguspärasust ning teavitada kohut nõudest, mida tegelikult ei ole, mille suurus on ebaselge või mille õiguspärasust ega tõendatust ei saa hinnata. Sellega on püütud minimeerida võimalik ettevõtja ja saneerimisteate saanud võlausaldaja (SanS § 12 lg 2 p-d 3 ja 4) nn kokkumäng, s.o kui võlausaldaja ei teavita saneerimise nõustajat, et ta nõudega ei nõustu, siis loetakse ta nõude suurusega nõustunuks (SanS § 13 lg 1).¹⁶⁴

Kui aga selgub, et ettevõtja vastu olevat nõuet, mida saneerimiskavaga soovitakse ümber kujundada, tegelikult ei ole, selle suurus on ebaselge või saneerimise nõustajal ei ole võimalik hinnata nõude õiguspärasust ega tõendatust, SanS § 43 lg 1 järgi kohus lõpetab saneerimismenetluse. Seadusandja on ette näinud selge regulatsiooni juhuks, kui võlgnik proovib fiktiivsete nõuetega saavutada kontrolli menetluse üle ehk anda hääleõigus võlausaldajatele, kellel nõue võlgniku vastu puudub. Juhul, kus võlausaldaja esitatud nõude õiguspärasus ei ole ilmselge, selle tuvastamine on ajakulukas, on teiste võlausaldajate huve arvestades tagatud õiguskaitsevahendid- kohus lõpetab saneerimismenetluse.

---

¹⁶³ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 19.

¹⁶⁴ RKTkm nr 3-2-1-122-09, p 18.

Kui võlgnik soovib oma majandustegevust jätkata, tuleb tagada saneerimiskava vastuvõtmise hääletamisel õiguspärasus. Juhul, kui menetlusse esitatakse kas ebaselgeid või koguni fiktiivseid nõudeid, saab kohus saneerimismenetluse lõpetada.

Sarnaselt saneerimismenetlusele esineb ka pankrotimenetluses olukordi, kus fiktiivsete nõuetega püütakse hääletamise teel saavutada kontroll menetluse üle. Näiliselt võivad nõudeavaldus ja selle aluseks olevad dokumendid olla korrektselt vormistatud, kuid tehingu sisu hinnates võib selguda, et tegemist on fiktiivse nõudega.

Pankrotihaldur peab oma ülesandeid täites lähtuma uurimisprintsipi, mille järgi tal lasub kohustus kontrollida menetlusse esitatud nõuet, selle alusdokumente, et kindlaks teha nõude õiguspärasus ja sellest tulenevalt saada hääletamisõigus. PankrS § 103 lg 2 kohaselt kui vastuväite esitamiseks on alust, on haldur kohustatud nõuete kaitsmise koosolekul nõudele või pandiõigusele vastu vaidlema. Nimetatud sättest tulenevalt on halduril kohustus välja selgitada menetlusse esitatud fiktiivsed nõuded. Sellised nõuded tuleb välja selgitada juba võlausaldajate esimese üldkoosoleku ajaks, kus otsustatakse edasise menetlus käik, et vältida häälte määramist fiktiivsetelt nõuetelt. See omakorda tagab menetluse õiguspärasuse läbiviimise.

Pankrotihalduril, otsustades võlausaldajale häälte määramine, võib alates Riigikohtu lahendist nr 3-2-1-144-11 olla raskendatud jätta hääled võlausaldajatele määramata. Nimetatud lahendi punkti 14 kohaselt häälte arvu määramise menetluses ei saa lahendada vaidlusi, mis oma sisult kuuluvad nõuete kaitsmise menetlusse. Vastasel korral tekiks võimalus vaidlustada sama küsimust kaks korda, mis venitaks pankrotimenetlust oluliselt. Näiteks ei saa häälte arvu määramisel üldjuhul lahendada vaidlust, kas esitatud nõue on aegunud. Kuna seadusandja on siiski näinud ette õiguse esitada häälte arvu kinnitamise määruse peale määruskaebus, siis eelduslikult on määruskaebusega vaidlustatavad kohtu formaalsed eksimused (nt kinnitab ekslikult nõutust suurema või väiksema häälte arvu), vahepeal aset leidnud õigusmuudatused (nt on tühistatud nõude aluseks olnud dokument, nt haldusakt) ja kohtu diskretsioonist lähtuvad seisukohad esitatud nõude õigusliku põhistatuse kohta. Seega võib häälte arvu määramise menetluses eelduslikult välistada üksnes sellised nõuded, mida nende õiguslikust põhistatusest lähtudes ilmselgelt rahuldada ei saaks.

Praktikas on olnud mitmeid juhtumeid, kus menetlusse esitatakse nõue, näiteks laenulepingu alusel, mille järgi on laenu antud sularahas võltsitud alusdokumentide alusel. Võlgnikul ja väidetaval võlausaldajal on vastavad dokumendid kerge vahetult enne pankrotimenetlust vormistada. Kui nõude alusdokumendid on korrektselt vormistatud ning formaalsed tingimused täidetud, tuleb halduril võlausaldajale ka hääled anda, kuivõrd Riigikohtu poolt antud juhiste kohaselt fiktiivse nõude esinemise kahtlus kuulub juba sisulisse vaidlusesse.

Kiiruse ja efektiivsuse põhimõtte kohaselt tuleb menetluses esinevad vaidlused lahendada võimalikult kiiresti, mistõttu Riigikohtu lahendist tulenevalt ei tohiks ka ühele nõudele anda sisulist hinnangut kaks korda- võlausaldajate esimesel üldkoosolekul ning nõuete kaitsmisel. Kui aga anda fiktiivse nõudega võlausaldajale hääled, võib see viia olukorrani, kus menetlust ei juhita vastavalt menetlusosaliste huvidele.

Maksejõuetusmenetlustes esitatakse fiktiivseid ehk näilikke nõudeid hääletamise kaudu kontrolli saavutamiseks. Saneerimismenetluses on eesmärgiks saada võimalikult suures ulatuses hääleõigus, mille abil kas tagada saneerimiskava vastuvõtmine või menetlusest varade väljaviimine. Seadusandja on taganud fiktiivsete nõuete tuvastamiseks kahekordse kontrolli- saneerimisnõustaja ning kohus. Esmalt kontrollib saneerimisnõustaja hääle määramise põhjendatust võlausaldajale, seejärel kohus. Juhul, kui nõude õiguspärasus ei ole selge või tuvastatakse fiktiivse nõude esitamine, saab kohus saneerimismenetluse lõpetada. Seega on tagatud õiguskaitsevahendid fiktiivsete nõuete esitamise korral. Pankrotimenetluses on nõude õiguspärasuse kontrollimise kohustus pankrotihalduril, kuid nõudele saab ta anda sisulise hinnangu alles nõuete kaitsmise koosolekul. See tähendab, et võlausaldajate üldkoosolekul, kus otsustatakse olulise tähtsusega küsimused ning selles saab kaasa rääkida hääletamise teel ka fiktiivse nõudega võlausaldaja, ei ole menetluse läbiviimine õiguspärane ning vastavuses teiste menetlusosaliste huvidega. Eelpool toodu kohaselt tuleb maksejõuetusmenetluses tuvastada fiktiivsed nõuded, et vältida menetlusosaliste huvide kahjustamist.

3. KOHTULIK JÄRELEVALVE VÕLAUSALDAJATE HÄÄLTE MÄÄRAMISE ÜLE

3.1. Kohtu ülesanded seoses häälte määramisega

Maksejõuetusmenetlus on erakordselt kompleksne menetlus ning nõuab spetsiifilist arusaamist finantsilistest ja äriolistest kokkulepetest ning kaubanduslike ja rahanduse standarditest ja tavadest.¹⁶⁵ Kohtunik peab oskama lugeda finantsaruandeid (eelkõige majandusaasta aruanne, bilanss ja kasumiaruanne) ja nendes nähtuvate majandusnäitajate järgi otsustada, mis on võlgniku tegelik majanduslik olukord. Eestis pankrotikohtud käesoleval ajal puuduvad, kuid suuremates kohtumajades (Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja ja Kentmanni kohtumaja, Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja) on kohtunikud, kes peamiselt tegelevad maksejõuetusõiguse asjadega. Maailmapank on näiteks tegelenud Leedu õiguskorras olevate probleemidega seoses kohtute ebaefektiivsusega ning juhtinud tähelepanu spetsialiseeritud kohtunike puudumisele juba 2002. a. Kohtunikel on vähene koolitus kaubanduslikes asjades ja spetsiaalsetes valdkondades, nagu pankrot ja saneerimine. Vaatamata asjaolule, et tunnistatakse efektiivsuse suurenemist spetsialiseerumise korral, kohtunikud on sellele vastu, kuna nad vaatavad pankrotiasju kui igavaid ja koormavaid.¹⁶⁶ Vaatamata Maailmapanga poolt välja toodud efektiivsuse probleemidele juba 2002. a., on samale probleemile viidatud 2011. a.¹⁶⁷ Ka meie seadusandlus peaks juhinduma Maailmapanga poolt antud soovistest, et menetluse läbiviimise efektiivsust suurendada.

Maailmapanga juhiste kohaselt on kohtu kaasamine saneerimises ilmselgelt vajalik, et tagada menetluse õiguspärane läbiviimine.¹⁶⁸ Selle tagab kõige enam pankrotikohus spetsialiseerunud kohtunikega. Menetluse efektiivsuse tagamiseks peaks Maailmapanga juhiste kohaselt pankrotiasjade üle järelevalvet teostama iseseisev kohus või pädev institutsioon ning pankrotiasjadele olema määratud spetsialiseerunud kohtunik. Kohus on peamine vahend saavutamaks efektiivne, tõhus ja aus maksejõuetusmenetlus. Kohtute roll maksejõuetusmenetluses on suurem kui tavalises tsiviilkohtumenetluses. Kohtu pädevus on

¹⁶⁵ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Right Systems, lk 57

¹⁶⁶ Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC), lk 6.

¹⁶⁷ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 213-221.

¹⁶⁸ The World Bank. Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines, lk 42.

siin laiem kui ainult vaidluste lahendamine.¹⁶⁹ Hästi funktsioneeriv ja maksejõuetusel spetsialiseerunud kohus võimaldab kiiret menetlust, säilitades vara ja maksimeerides selle väärtuse.¹⁷⁰ Ka Corki Komitee peab pankrotikohtu tegutsemise olulisteks põhimõteteks tegutsemist uurimisprintsibi põhimõttel.¹⁷¹

Eesti õiguskorras on lähiajal arutletud maksejõuetuskeskuste loomise üle, mis võiks maksejõuetusajade lahendamise muuta efektiivsemaks. Kohtute statistika kohaselt esitati 2011. a. 1122 pankrotiavaldust ja ühe kohtuniku kohta lahendati 14,5 pankrotiavaldust. Saneerimisavaldusi esitati märkimisväärselt vähem, kohtutesse kokku 24 ning ühe kohtuniku kohta lahendati 0,3 saneerimisavaldust.¹⁷² Pankrotimenetluse algatamiseks saabus 2010. a. maakohtutesse 1655 avaldust, ühe kohtuniku kohta lahendati 20,3 pankrotiavaldust. 2010.a. esitati maakohtutele 51 saneerimisavaldust, ühe kohtuniku kohta lahendati 0,6 saneerimisavaldust.¹⁷³ Statistilistest andmetest nähtuvalt on ühe kohtuniku kohta äärmiselt palju pankrotiavaldusi lahendada. Saneerimisavaldusi on esitatud tunduvalt vähem. Siiski nõuavad mõlemad menetlused kohtunikult spetsiifilisi teadmisi finantsvaldkonnas. Efektiivsuse tagamiseks võib olla põhjendatud, et menetlusi viivad läbi antud valdkonnas spetsialiseerunud kohtunikud. Seda eriti saneerimismenetluses, mis nõuab enam finantsvaldkonnast arusaamist ning nendega seotud vaidluste kiiret lahendamist.

Kohtu esmaseks ülesandeks saneerimismenetluses seoses häälte määramise vaidlusega on võlausaldaja nõude kindlakstegemine juhul, kus võlausaldajal ja saneerimisnõustajal on erinev arusaam nõude olemasolu või selle suuruse kohta. SanS § 13 lg 2 järgi kui saneerimisnõustaja ei nõustu võlausaldaja avalduses oleva väitega, edastab ta avalduse koos tõenditega viivitamata kohtule. SanS § 13 lg 3 kohaselt kohus otsustab esitatud väidete ja

---

¹⁶⁹ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 227.

¹⁷⁰ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Right Systems, lk 56.

¹⁷¹ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 52.

¹⁷² Justiitsministeerium. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2011. a kokkuvõte. Tallinn, 2012, lk 17. Arvutivõrgus:

<http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56683/Kohtute+menetlusstatistika%2C+2011.a+kokkuv%F5te.pdf> (09.04.2013).

¹⁷³ Justiitsministeerium. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2010.a kokkuvõte. Tallinn, 2011, lk 18. Arvutivõrgus:

<http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54413/Kohtute+menetlusstatistika.2010.a.pdf> (09.04.2013).

tõendite alusel võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suuruse ning tagatiste olemasolu ja ulatuse. Kohtu ülesandeks on teha kindlaks võlausaldaja nõude suurus, mille alusel saab võlausaldaja hääletada. Häälte määramise vaidluse korral otsustab kohus, mis on võlausaldaja häälte suurus. Siiski ei saa vaidluse lahendamine olla pikaajaline ning keeruline, kuivõrd see pärsib kiire ja efektiivse menetluse läbiviimist, mis on saneerimise eesmärgiks. Kui ilmneb, et vaidlus on keerukas ning nõue ebaselge, tuleb SansS § 39 lg 2 p 10 ja § 43 koostoimes võlausaldaja nõue jätta menetlusse kaasamata või menetlus lõpetada.

Kui võlausaldajate hääled on kindlaks tehtud, kava võlausaldajate poolt vastu võetud, kohus otsustab saneerimiskava kinnitamise. Selle raames kohus kontrollib SanS § 28 lg 2 p 5 järgi, kas saneerimiskava vastuvõtmisel on järgitud käesoleva seaduse §-s 24 ettenähtud nõudeid, eelkõige kas saneerimiskava poolt on antud nõutav arv hääli ja hääletamisel ei ole rikutud võlausaldaja õigusi. Kohtulik kinnitamine on vajalik selleks, et võimaldada veel viimast kontrolli saneerimiskava õiguspärase vastuvõtmise üle- kohus peab kontrollima, kas kava vastuvõtmisel on järgitud seaduse nõudeid ja ei ole rikutud kellegi õigusi.¹⁷⁴

Sisuliselt asendab kohus saneerimiskava kinnitamise lahendiga võlausaldajate tahteavalduse saneerimiskava vastuvõtmiseks TsÜS § 68 lg 5 järgi, mille kohaselt kui isik on kohustatud tegema kindla sisuga tahteavalduse, asendab tahteavaldust jõustunud või viivitamata täitmisele kuuluv kohtulahend, millega isikut kohustatakse sellist tahteavaldust andma. Kui kohus tuvastab, et saneerimiskava alusel on ettevõtte tõenäoliselt saneeritav ja sellele vaatamata ei ole võlausaldajad kava vastu võtnud, siis võiks kohtul tekkida õigus asendada võlausaldaja puuduv, saneerimiskava kinnitav tahteavaldus oma kohtuotsusega.¹⁷⁵

Kontrolli teostamise raames kohus peab tuvastama, kas võlausaldajate rühmad on moodustatud õiguspäraselt ja vastavuses menetlusosaliste huvidega. Kohtu ülesanne hõlmab ka seda, et rühm oli õiglaselt moodustatud.¹⁷⁶ Kohus peab tegema kindlaks ning tuvastama, kas heakskiidetud kava on õiglane ja võlausaldajate huvidega kooskõlas. See annab

---

¹⁷⁴ I. Niklus. Saneerimisseaduse eelnõust. *Juridica*, 2008, nr 6, lk 374.

¹⁷⁵ Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 36.

¹⁷⁶ P. L. Davies. *Gowers and Davies's Principles of Modern Company Law*. Eight Edition. Sweet & Maxwell 2008, lk 1069.

võlausaldajate vähemusele õiguse vaidlustada kava või esitada vastuväide, kuidas see vastu võeti (näiteks lähikondsete häälte tõttu).¹⁷⁷

Erialakirjanduses on soovitatud, et kohus peaks võlausaldajate rühmade moodustamise õiguspärasuse tuvastamiseks kasutama šühilduvate huvide testiõ. Test viiakse läbi selgitamaks, kas võlausaldajatel tervikuna on piisavalt ühiseid huve võimaldamaks vaadelda nende õigusi ühesugustena, või teisalt, kas nende õigused on nii erinevad, et see muudab võimatuks vaadelda nende huve ühesugustena.¹⁷⁸ Kui kohus leiab, et võlausaldajate seas on erinevad huvid, on kohustus moodustada erinevad rühmad. Rühm peab olema moodustatud võlausaldajatest, kelle õigused ei ole niivõrd erinevad.¹⁷⁹ Rühmade määratlemisel lähtub kohus järgnevatest põhimõtetest: ühised huvid peavad nähtuma selle põhjal, et ennetada ülemäärast killustatust ning rühmades olevad huvid ei pea olema identsed; ühised huvid peavad tulenema teleoloogilisest tõlgendusest, võttes arvesse ümberkujundamise eesmärke. Täpsemalt öeldes, kohus peaks keelduma rühmitamise viisist, mis võib ohustada elujõulist kava.¹⁸⁰

Re Hawk Insurance Co Ltd kaasuses kohus näiteks ei kohaldanud mehaanilist testi määratlemaks rühmade koosseisu, vaid vaatas kava mõju erinevate võlausaldajate õigustele. Võlausaldajate õigused määratlevad, kas tuleb moodustada üks või mitu rühma.¹⁸¹ Võlgnik, kes jagab võlausaldajad erinevatesse rühmadesse, peaks lähtuma eelpool toodud juhistest, et kohus ei jäta kava kinnitamata seoses rühmades olevate võlausaldajate erinevate huvidega. Rühma moodustamisel tuleb jälgida, et ühes rühmas on ühesuguste õiguse ja huvidega võlausaldajad.

Kohus jätab saneerimiskava SanS § 28 lg 5 p 1 järgi kinnitamata, kui käesolevast seadusest tuleneva nõude rikkumine on oluliselt mõjutanud hääletamistulemusi või p 2 kohaselt saneerimiskava alusel koheldaks võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet rikutakse just hääletamisel võlausaldajate rühmade moodustamisega, mistõttu tuleb kohtul teha kindlaks, et rühmad on

---

¹⁷⁷ The World Bank. *Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines* lk 42.

¹⁷⁸ R. Goode, lk 488-489.

¹⁷⁹ M. Quinlan, P. Kucharski, C. Allan, H. Boylan, J. Power, lk 132.

¹⁸⁰ J. Sarra, lk 221-222.

¹⁸¹ R. Goode, lk 489.

moodustatud õiguspäraselt, ühes rühmas olevatel võlausaldajatel on ühesugused õigused ning kellegi õigusi ei ole võrreldes teiste võlausaldajatega oluliselt halvemini koheldud. Juhul, kui kohus tuvastab, et võlausaldajate rühmade moodustamine ei ole õiguspärane, jätab kohus kava kinnitamata.

Oluline on asjaolu, et kava kinnitamise üle otsustav kohus peab hindama võlausaldaja halvemat kohtlemist ja seda kava kinnitamisel arvesse võtma ka siis, kui võlausaldaja ei esitanud avaldust kava kinnitamata jätmiseks, ja ka siis, kui võlausaldaja ei esitanud halvema kohtlemise suhtes üldse vormikohast vastuväidet. Sellisel seisukohal on Tallinna Ringkonnakohus, märkides, et saneerimismenetluse puhul on tegemist hagita menetlusega tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS)¹⁸² tähenduses ja hagita menetluse raames ei ole kohus seotud menetlusosaliste avalduste ja seisukohtadega ning kohtul lasub endal oluliste asjaolude kontrollimise kohustus (TsMS § 477 lg-d 5 ja 7; Tallinna Ringkonnakohtu 22. septembri 2009. a. määrus tsiviilasjas nr 2-08-86210).¹⁸³ Seega lasub kohtul uurimisprintsipi, mille raames peab kohus vaatamata võlausaldajate avalduste esitamata jätmisele kontrollima rühmade moodustamise õiguspärasust ning seda, et oleks järgitud võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet.

Juhul, kui võlausaldajad jätaavad saneerimiskava vastu võtmata, ettevõtja esitab kohtusse avalduse saneerimiskava kinnitamiseks, peab kohus samuti kontrollima hääletamisel võlausaldajate rühmade moodustamise põhimõtteid SanS § 30 lg 1 p 3 järgi. SanS § 36 p 3 kohaselt kohus kinnitab võlausaldajate poolt vastu võtmata saneerimiskava, kui saneerimiskava alusel ei kohelda mõnda võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega või võrreldes teiste samasse rühma kuuluvate võlausaldajatega. Põhimõte, mille järgi saab kohus kinnitada saneerimiskava vaatamata võlausaldajate heakskiidule, lähtub enam võlgniku kui võlausaldaja huvidest, kuivõrd ka meie saneerimisseadus on just võlgnikukeskne. Prantsusmaa seadusandluse järgi näiteks kohtud kinnitavad või jätaavad kinnitamata kava, mis on esitatud, nõudmata enamus võlausaldajate poolt kinnitamist.¹⁸⁴ Prantsusmaa õiguskorras otsustab kava kinnitamise ainult kohus, nõudmata võlausaldajate hääletamist. Seega on Prantsusmaal kohtu järelevalve ulatus äärmiselt lai, kuivõrd häälte

---

¹⁸² Tsiiviilkohtumenetluse seadustik. RT I 2005, 26, 197; RT I, 05.04.2013, 1.

¹⁸³ M. Vutt, lk 9.

¹⁸⁴ I. Hashi, lk 15.

määramise üle otsustab ainult kohus. Võlausaldajad ei saa kava kinnitada ega seeläbi anda oma seisukohta rühmade moodustamisel.

Võib tõdeda, et hääletamise õiguspärasus, s.h võlausaldajate rühmade moodustamine, on kohtu üks peamiseid ülesandeid saneerimismenetluses saneerimiskava kinnitamisel. Kohus peab õiguspärase hääletamise tagamiseks kontrollima, et kõiki võlausaldajaid on koheldud võrdselt ning tegema kindlaks võlausaldajatele häälte määramise alused. Juhul, kui ühtesid võlausaldajaid on eelistatud, on võlausaldaja õiguskaitsevahendiks kava kinnitamata jätmise. Kohus kontrollib võlausaldaja väiteid ning teeb kindlaks, kas võlausaldajat on oluliselt halvemini koheldud (muu hulgas võrreldes lähikondsetega) või mitte.¹⁸⁵ Kui kohus tuvastab, et häälte määramise alused ning võlausaldajate rühmade moodustamine ei vasta võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttele ega ole õiguspärane, jätab kohus saneerimiskava kinnitamata.

Ka pankrotimenetluses teostab kohus menetluse läbiviimise üle järelevalvet. PankrS § 84 kohaselt kohus teostab järelevalvet kogu pankrotimenetluse seaduslikkuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid. Selle raames lahendab kohus häälte määramise vaidlusi. Häälte määramise küsimusega puutubki kohus pankrotimenetluses kokku vaid juhul, kui tekib vaidlus häälte arvu määramise üle (PankrS § 82 lg 4) või nõude tunnustamise kohta (PankrS § 106 lg 1).

Kui üldkoosolekul osalenud võlausaldaja ei nõustu talle halduri poolt määratud häälte arvuga või kui talle määratud häälte arvu vaidlustab teine võlausaldaja, määrab häälte arvu üldkoosolekul osalev kohtunik (PankrS § 82 lg 4). PankrS § 80 lg 3 kohaselt võlausaldajate esimesel üldkoosolekul osaleb kohtunik. Kohtunik osaleb võlausaldajate esimesel üldkoosolekul just eesmärgiga lahendada häälte määramise vaidlus. Ka praktikas osaleb kohtunik koosolekul seni, kuni on selge, kas tekib häälte määramise vaidlus. Juhul, kui vaidlused puuduvad, kohtunik lahkub ning koosolek jätkub ilma kohtuniku osavõtuta. Teistel üldkoosolekutel osaleb kohtunik, kui on alust arvata, et võib tekkida vaidlus häälte arvu määramise üle.

---

¹⁸⁵ M. Vutt, lk 3.

Teisalt puutub kohus häälte määramise küsimusega kokku nõude tunnustamise vaidluse korral, kuivõrd nõuete kaitsmisega kinnitatakse lõplikult nõuded ja seeläbi tehakse kindlaks võlausaldajate hääled edaspidistel üldkoosolekutel osalemiseks. PankrS § 82 lg 6 järgi kui võlausaldaja nõue on kaitstud, on tema häälte arv võrdeline kaitstud nõude suurusega. Pärast nõuete kaitsmise koosolekut ei saa tekkida enam vaidlusi häälte määramise üle, kuna võlausaldaja häälte arv on nõude tunnustamisega kindlaks tehtud.

Kuivõrd pankrotimenetluses kontrollib häälte määramise õigustatust pankrotihaldur ning lisaks teostab menetluse üle järelevalvet lisaks kohtule võlausaldajate üldkoosolek ja pankrotitoimkond, ei ole kohtul vajalik ilma häälte vaidlusteta menetlusesse sekkuda. Juhul, kui menetlust ei viida läbi õiguspäraselt, saavad võlausaldajate üldkoosolek ja toimkond sekkuda. Saneerimismenetluses sellised järelevalveorganid puuduvad, mistõttu on saneerimise korral kohtu täiendav kontroll häälte määramise vaidluste puudumisel põhjendatud, et tagada hääletamise õiguspärasus.

Võrreldes kohtu ülesandeid saneerimis- ja pankrotimenetluses seoses häälte määramisega, on need küllaltki sarnased. Mõlemas menetluses on tagatud kaheastmeline häälte määramise kontroll. Esmalt määrab häälte arvu saneerimisnõustaja või pankrotihaldur ning juhul, kui tekib häälte määramise üle vaidlus, lahendab selle kohus. Siiski on maksejõuetusmenetluste regulatsioonid mõnevõrra erinevad olukorras, kus vaidlused puuduvad. Pankrotimenetluses ei puutu kohus häälte määramisega kokku, kui vaidlused puuduvad. Saneerimises kontrollib kohus saneerimiskava kinnitamisel vaatamata vaidluste puudumisele hääletamise ja võlausaldajate rühmade moodustamise õiguspärasust. Maksejõuetusmenetluste olemuse ja eesmärkide erinevusest tulenevalt on kohtu ülesannete erinevused põhjendatud. Seda eelkõige põhjusel, et pankrotimenetluses tuvastab hääletamisõiguse olemasolu pankrotihaldur ning lisaks sellele teostavad järelevalvet muud järelevalveorganid, milleks on võlausaldajate üldkoosolek ja pankrotitoimkond. Teisalt saavad võlausaldajad pankrotimenetluses vaidlustada teistele võlausaldajatele määratud hääli, kuid saneerimismenetluses selline võimalus puudub. Saneerimise korral saavad võlausaldajad esitada vastuväited saneerimiskavale seoses enda õiguste ja huvide rikkumise tõttu.

3.2. Kohtuliku järelevalve ulatus ja sisu

Mõistel škohtulik järelevalveõ on lai ja muutuv sisu. Mõiste sisustamine ja järelevalve ulatuse määratlemine on paljuski õiguspoliitiline küsimus, milles kohtul endal on täita oluline roll.¹⁸⁶ Erialakirjanduses on asunud seisukohale, et kohtu sekkumine maksejõuetusmenetluses peaks olema viidud miinimumini. Vastasel juhul maksejõuetusega seotud asju ei lahendata mõistliku aja jooksul. Kohus (ja maksejõuetuse kohtunik) peaks algatama menetluse ja nimetama maksejõuetuse asjaga tegeleva isiku.¹⁸⁷ Eestis kehtiva maksejõuetusõiguse kohaselt peaks kohus sel juhul nimetama halduri või saneerimisnõustaja. Lisaks peaks kohus olema seotud oluliste menetluse aspektidega, näiteks saneerimiskava kinnitamine ja selle lahendamine.¹⁸⁸ Kohtule tuleb anda järelevalvaja roll menetluses määrava tähtsusega küsimuste üle. Juhul, kui kohtule anda liialt lai järelevalve ulatus, rikub see menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet, kuivõrd otsuse kinnitamine kohtu poolt võib olla äärmiselt ajakulukas. Ka Maailmapanga poolt sätestatud printsiipide kohaselt peaks seadus tagama saneerimise protsessis kohtule üldise järelevalvaja rolli. Saneerimismenetluses peaks kohus veenduma, et protsessi viiakse läbi efektiivselt.¹⁸⁹

Saneerimisseaduse kohaselt on kohtu järelevalve ulatus võlausaldajate häälte määramisel küllaltki lai. Kuivõrd hääletamine on menetluses olulise tähendusega, peab kohus teostama järelevalvet ka ilma võlausaldajate vastuväidete esitamiseta ning kontrollima häälte määramise põhimõtteid, tuvastades, kas hääletamisel on võlausaldajate rühmad moodustatud õiguspäraselt. Selline järelevalve ulatus tagab menetluse efektiivse läbiviimise.

Mil määral kohus vaatab rühmade moodustamist, sõltub ka kohtu läbivaatamise ulatusest. Mõned kohtud vaatavad rühmitamise otsust *do novo* (kui rühmitamine on õiguslik küsimus), teised vaatavad ainult ilmselge eksimuse korral (kui rühmitamine on faktiline küsimus) ja osa kohtuid kasutavad erinevaid standardeid, sõltuvalt sellest, kas kohus on lubanud või keelanud rühmitamise.¹⁹⁰ Mõningad kohtud ja autorid on soovitanud, et sisuliselt sarnaseid nõudeid ei

---

¹⁸⁶ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 56.

¹⁸⁷ E. Balcerowicz, I. Hashi, J. Lowitzsch, M. Szanyi, lk 53.

¹⁸⁸ E. Balcerowicz, I. Hashi, J. Lowitzsch, M. Szanyi, lk 53.

¹⁸⁹ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Right Systems, lk 57.

¹⁹⁰ The National Bankruptcy Review Commission, lk 572.

saa eraldi rühmitada, seda ükskõik, mis põhjusel.¹⁹¹ Seega võib võlausaldajate rühmitamine paljuski sõltuda kohtuniku seisukohast.

Kanada õiguspraktikas on olnud mõningad vaidlused kohtu rolli üle võlausaldajate rühmade kinnitamisel, eriti juhul, kus võlgnik teeb ise ettepaneku rühmade määratlemiseks. Kohtud üldjuhul nõustuvad toodud määratlustega, eesmärgiga luua mehhanism, et nii palju kui võimalik, arvestada võlausaldajate huvidega.¹⁹²

Austraalias on näiteks kohtul üldine järelevalvaja roll.¹⁹³ Selle eesmärgiks on võimalikult maksimaalselt säästa äriühingut või selle äritegevust või pakkuda võlausaldajatele rohkem kui likvideerimismenetluses.¹⁹⁴ Antud regulatsioon vastab ka Maailmapanga poolt antud juhistele, mille kohaselt tuleb kohtule anda üldine järelevalvaja roll. Teisalt võib selline regulatsioon olla võlausaldajatele kahjulik, kui kohus häälte määramise põhimõtteid ei kontrolli. Andes võlgnikule liigselt laia otsustamisruumi, võib see oluliselt võlausaldajate huve kahjustada.

Leedu saneerimisseaduse kohaselt ei ole ilma võlausaldajate heakskiiduta üldse võimalik saneerimiskava kinnitada. Saneerimiskava on heaks kiidetud vaid juhul, kui kohtu tunnustatud võlausaldajad, kelle nõuded moodustavad 2/3 kõikide võlausaldajate nõuetest, hääletavad võlausaldajate koosolekul saneerimiskava poolt.¹⁹⁵ (Varem kehtinud seaduse kohaselt oli saneerimiskava vastu võetud juhul, kui saneerimiskava poolt hääletas koguni vähemalt 3/4 kõikide võlausaldajate nõuetest. Probleemile juhtis tähelepanu Maailmapank, märkides, et selline kvoorum on liialt kõrge ja võib seeläbi mõjutada tulemusi, kuivõrd võlausaldajad ei olnud huvitatud hääletamisel osalemast.¹⁹⁶) Nimetatud sättest tulenevalt kohus esmalt tunnustab võlausaldaja nõude ning alles seejärel saab võlausaldaja endale hääletamisõiguse. Lisaks sellele on Leedu saneerimismenetluses kohtu järelevalve ulatus äärmiselt lai, kuivõrd annab ise võlausaldajale hääletamisõiguse.

---

¹⁹¹ The National Bankruptcy Review Commission, lk 573.

¹⁹² J. Sarra, lk 133.

¹⁹³ F. Tolmie, lk 109.

¹⁹⁴ F. Tolmie, lk 108.

¹⁹⁵ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 230.

¹⁹⁶ Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC), lk 14.

Soome ettevõtte saneerimisseaduse § 54 võimaldab sarnaselt Eestis kehtivale seadusele vaatamata võlausaldajate poolt kava kinnitamata jätmise korral taotleda kohtult saneerimiskava kinnitamist. Kohus peab sellisel juhul tuvastama, et ei oleks rikutud seaduses sätestatud nõudeid (näiteks eelistatud ühte võlausaldajat teisele), kuid samas peab saneerimiskava poolt olema hääletanud vähemalt üks võlausaldajate rühm, kelle nõuded kokku moodustavad 1/5 kõikidest teadaolevatest nõuetest. Näiteks Läti seadusandlusest ei tulene kohtule õigust kinnitada võlausaldajate poolt vastu võtmata saneerimiskava. Seeläbi on võlausaldajatele antud ka hääletamise õiguspärasuse kontrolli õigus. Juhul, kui võlausaldajad otsustavad, et kavas ettenähtud rühmad ei ole moodustatud õiguspäraselt ning jätavad kava vastu võtmata, kohus hääletamise põhimõtteid enam ei kontrolli. Seega on kohtu järelevalve ulatus selle võrra vähendatud ning antud võlausaldajatele.

Eelpool viidatud enamus õiguskordade regulatsioonide kohaselt on kohtutele antud suhteliselt lai järelevalve ulatus hääletamise põhimõtete kontrollimiseks. Seda ka Eesti seadusandluse järgi. Saneerimisseaduse kohaselt kohus kontrollib hääletamise õiguspärasust nii võlausaldajate poolt saneerimiskava vastuvõtmisel või vastu võtmata jätmisel ja vaatamata võlausaldajate vastuväidete puudumisele. Kui hääletamise põhimõtteid on rikutud, jätab kohus kava kinnitamata. Hääletamise põhimõtete järgimine on ettevõtja edasise tegevuse otsustamiseks olulise tähtsusega, mistõttu selline regulatsioon põhjendatud.

Õiguskirjanduses on viidatud probleemile, et kui erinevate võlausaldajate rühmad ei ole moodustatud õigetel alustel, mis etapis võib kohus menetluse lõpetada. Kui kava jäetakse kinnitamata hääletamise põhimõtete rikkumise tõttu menetluse viimases etapis, on kogu tehtud töö asjatu. Antud probleemi kritiseeriti Suurbritannia õiguskorras kaasuses *Re Hawk Insurance Co Ltd*. Senist Suurbritannia praktikat muudeti nii, et juhul, kui jääb avaldajale määratleda, kas moodustatakse rohkem kui üks võlausaldajate rühm, ja tagada, et rühmad on moodustatud õiguspäraselt, annab kohus rühmade moodustamise kohta oma seisukoha menetluse esimeses etapis.¹⁹⁷ Meie õiguskorras selline praktika puudub ning kohus otsustab võlausaldajate rühmade õiguspärasuse üle saneerimiskava kinnitamisel. Seega võib juhtuda olukord, kus kohus tuvastab, et rühmade moodustamine ei vasta menetlusosaliste huvidele, jätab kava kinnitamata, on seni tehtud töö asjatu. Kuivõrd saneerimismenetlus viiakse läbi niivõrd lühikese perioodi jooksul, ei ole põhjendatud menetluse esimeses pooles

---

¹⁹⁷ R. Goode, lk 488.

võlausaldajate rühmad kohtule eraldi kinnitamiseks esitada. Kui kohus peab hakkama saneerimiskavast eraldi võlausaldajate rühmasid kinnitama, laiendab see tema järelevalve ulatust menetluse erinevates etappides, millega võib pärssida menetluse kiirust.

Võib asuda seisukohale, et menetluse efektiivsuse tagamiseks tuleb saneerimismenetluses kohtule anda võimalikult minimaalne roll, et vähendada erinevate otsuste kinnitamise aja- ja rahakulu. Kohus peab teostama järelevalvet vaid määrava tähtsusega küsimuste üle, mille raames peab kohus saneerimiskava kinnitamisel analüüsima hääletamise õiguspärasust. Seda vaatamata võlausaldajate vastuväidete puudumisele.

Pankrotimenetluses on kohtuliku järelevalve objektiks mh võlausaldajate üldkoosoleku tegevuse seaduslikkus.¹⁹⁸ Pankrotiseaduse kohaselt sekkub kohus menetlusse vaid juhul, kui on tekkinud vaidlus häälte määramise üle. Sellega on seadusandja muutnud menetluse efektiivsemaks ja kiiremaks ning jätnud kohtule vaid vaidluse lahendaja rolli. Mõnedes riikides, näiteks T-ehti Vabariigis on kohtu järelevalve ulatus kindlasti üheks peamiseks põhjuseks, miks menetlus on aeglane- iga otsuse jaoks, mis puudutab võlausaldajate huve, kohtu nimetatud haldur peab järelevalvet teostavalt kohtunikult taotlema otsuse kinnitamist.¹⁹⁹ Selline järelevalve ulatus ei ole põhjendatud, kuna otsuste kinnitamine kohtu poolt oluliselt venitab menetluse läbiviimist. Pankrotihaldur on kohtu ees aruandekohustuslik, mistõttu ei ole eraldi otsuste ning häälte kinnitamine põhjendatud ja vajalik.

Saneerimismenetluses on kohtu järelevalve ulatus võrreldes pankrotimenetlusega erinev. Saneerimismenetluses kontrollib kohus vaatamata vaidluste puudumisele häälte määramise seaduslikkust, kuid pankrotimenetluses on häälte määramisel kohtu roll äärmiselt minimaalne. Kohus sekkub menetlusse vaid juhul, kui on vaidlused häälte määramise üle. Maksejõuetusmenetluste regulatsioonide erinevused on põhjendatud, kuivõrd saneerimismenetluses on võlgnikul suurem võimalus võlausaldajate rühmade moodustamisega rikkuda võlausaldajate õigusi, kui seda on pankrotimenetluses. Kohus saab järelevalve korras hääletamisel rühmade moodustamise kontrolli teostamise kaudu tagada võlausaldajate võrdse kohtlemise. Seega lähtuvalt võlausaldajate huvide kaitsest on

---

¹⁹⁸ K. Kerstna-Vaks. Järelevalve pankrotimenetluses, lk 84.

¹⁹⁹ E. Balcerowicz, I. Hashi, J. Lowitzsch, M. Szanyi, lk 53.

saneerimismenetluses kohtu järelevalve ulatus seoses häälte määramisega põhjendatult laiem kui pankrotimenetluses.

3.3. Kohtuliku järelevalve vahendid

Õigusliku kontrolli puhul saab kohus kasutada üksnes seadusega ettenähtud järelevalvevahendeid. Need võib jaotada kolmeks: informatsiooni taotlemine, repressiivsed järelevalvevahendid ja preventiivsed järelevalvevahendid.²⁰⁰ Nimetatud järelevalvevahendid on kohaldatavad nii saneerimis- kui pankrotimenetluses.

Saneerimismenetluses seondub häälte määramine preventiivse järelevalvevahendiga. Enne saneerimiskava kinnitamist kontrollib kohus vaidluse korral võlausaldaja nõuet, selle suurust ja põhjustatust. Sellega tagab kohus, et võlausaldaja saaks endale õige arv hääli ning teisalt välditakse võlgniku ja teiste võlausaldajate huvide kahjustamist. Olukorras, kus võlausaldaja väidab endal olevat suurema nõude kui saneerimisnõustaja on tuvastanud, saab ta enam mõjutada saneerimiskava vastuvõtmist. Seda eriti juhul, kui tegemist on võlgniku lähikondsega või tahetakse pahatahtlikult takistada kava vastuvõtmist.

Siiski ei saa preventiivseid järelevalvevahendeid kohaldada vastuolus menetluse eesmärgiga. Saneerimismenetluses tuleb järelevalvet teostada nõuete kontrollimisel selliselt, et ei rikutaks kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet. Kohus peaks tulenevalt saneerimismenetluse eesmärgist ning piiratud ajaressursist teostama üksnes esmase kontrolli sellele, kas esitatud tõendite põhjal on nõuet võimalik enne saneerimiskava vastuvõtmise tähtaega kindlaks teha.²⁰¹ Eelnõu koostamisel on lähtud eeldusest, et väga keerukaid vaidlusi kohus saneerimismenetluse käigus lahendama ei peaks. Kõne alla tulevad üksnes sellised olukorrad, kus vähese vaevaga on võimalik õiguslik olukord kindlaks teha üksnes esitatud tõendite (eelkõige dokumentaalsete tõendite) alusel.²⁰²

---

²⁰⁰ K. Kerstna-Vaks. Kohtulik järelevalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. *Juridica*, 2005, nr 9, lk 665-666.

²⁰¹ L. Könn, lk 33.

²⁰² Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri, lk 19-20.

Teisalt kohaldab kohus preventiivset järelevalvevahendit olukorras, kui kontrollib saneerimiskava kinnitamise raames hääletamisel võlausaldajate rühmade moodustamise põhimõtteid. Kohus takistab hääletamise ja võlausaldajate rühmade moodustamise põhimõtete rikkumise tuvastamise abil mitteõiguspärase saneerimiskava kinnitamise. Selline vahend on oluline tagamaks menetlusosaliste huvide järgimine, eriti juhul, kui võlgnik on hääle määramisel võlausaldajaid põhjendamatult erinevalt kohelnud. Kohus võib keelduda kava kinnitamast, kui kellegi hääled olid vajalikud tagamaks nõutaval tasemel kinnitamist, mis tehti eesmärgiga edendada teatud spetsiaalset huvi, mida nad ei jaga tavaliste rühma liikmetega.²⁰³ Olukorras, kus võlgnik paigutab kas oma lähikondsed või fiktiivsete nõuetega võlausaldajad teatud rühma, eesmärgiga tagada kava vastuvõtmine, millega kahjustatakse teiste võlausaldajate huve, on kohtul õigus preventiivse järelevalvevahendi näol jätta kava kinnitamata.

Leedu pankrotimenetlus juhindub *vis attractive concursusæ* põhimõttest. See tähendab, et kohtud ei vaata saneerimismenetluses läbi neid nõudeid, mis on vaidlustatud.²⁰⁴ Erinevalt Eesti saneerimisseadusest Leedu kohtud ei kohalda preventiivset järelevalvevahendit, kontrollimaks vaidluse korral võlausaldaja nõude suurust ja põhjendatust. Meil kehtivat seadusandlust tuleb pidada põhjendatuks, kuna tagamaks võlgniku ja võlausaldajate huvid, tuleb kohtul preventiivse järelevalvevahendina kontrollida nõude põhjustatust. Sellega vähendatakse võlgniku võimalust saneerida ettevõtte ebaseaduslikul viisil, mis omakorda kahjustaks võlausaldajate huve.

Pankrotimenetluses teostab kohus samuti mh preventiivset järelevalvet, kinnitades erinevaid halduri toiminguid ja võlausaldajate üldkoosoleku otsuseid. Kehtiva pankrotiseaduse järgi on kohtu preventiivseid järelevalvevahendeid vähendatud, muutes kehtetuks regulatsiooni, mille järgi kohus kinnitas võlausaldajate üldkoosolekul võlausaldajatele määratud hääled. Kuni 31.12.2009. a. kehtinud pankrotiseaduse § 82 lg 5 järgi vastavalt käesoleva paragrahvi lõigetele 163 määratud hääle arvu kinnitas kohtunik määrusega.²⁰⁵ Alates 01.01.2010. a. on pankrotiseadust muudetud ning kohus ei kinnita enam halduri poolt võlausaldajatele määratud hääli.

---

²⁰³ P. L. Davies, lk 1069.

²⁰⁴ R. Norkus, S. Kavaln , I. Kangur, lk 227.

²⁰⁵ Pankrotiseadus. 22.01.2003.õ RT I 2003, 17, 95; RT I 2009, 11, 67.

Selline seaduse muudatus on põhjendatud, kuna kohtupoole hääle arvu kinnitamine ei omanud menetluses sisulist tähtsust ega muutnud menetluse läbiviimist efektiivsemaks. Kohus ei kontrollinud võlausaldajate nõudeavaldusi ega nende aluseks olevaid dokumente, vaid kinnitas täiendaval pankrotihalduri poolt määratud hääled. Selline kohtupoolne kontroll ei oleks samuti põhjendatud, kuna pankrotihaldur peab oma ülesandeid täitma seadusest tulenevast uurimisprintsibiist lähtuvalt ning kontrollima hääle määramise aluseks olevaid dokumente. Olukorras, kus kohus hakkab võlausaldajatele määratud hääle arvu täiendavalt kontrollima, pärsib see kiiruse ja efektiivse põhimõtte järgimist ning annab signaali pankrotihalduri erapooletuse ja sõltumatuse usaldamatuse kohta. Kohtul tuleb menetlusse sekkuda vaid juhul, kui on vaidlus hääle määramise üle.

Saneerimis- ja pankrotimenetluses on kohtu preventiivsed järelevalvevahendid hääle määramisel küllaltki erinevad. Saneerimise puhul kontrollib kohus enne saneerimiskava kinnitamist võlausaldajate hääle määramise põhimõtteid, kuid pankrotimenetluses sekkub kohus vaid hääle määramise vaidluse korral. Selline regulatsioonide erinevus on põhjendatud, kuna saneerimismenetluses on võlgnikul suurem vabadus hääletamise põhimõtete kaudu võlausaldajate huve rikkuda kui pankrotimenetluses. Saneerimises saab võlgnik hääle määramise kaudu mõjutada saneerimiskava vastuvõtmist ning seeläbi rikkuda võlausaldajate õigusi. Saneerimisnõustaja peaks küll omaltpoolt tagama hääletamise õiguspärasuse, kuid siiski on ennekõike ettevõtja otsustada, kuidas määratletakse võlausaldajate rühmad. Pankrotimenetluses kontrollib hääle määramise õigustatust nii pankrotihaldur kui teised võlausaldajad, mistõttu ei ole kohtu täiendav hääle määramise kontroll vastuväidete puudumisel põhjendatud.

KOKKUVÕTE

Maksejõuetusmenetluses antakse otsuste tegemise õigus võlausaldajatele hääletamise teel. Maksejõuetusseadused ei erista hääletamisõiguse andmisel erinevate õiguste ja huvidega võlausaldajaid. Hääletada saavad kõik võlausaldajad, kelle õigusi ja huve menetluses puudutatakse või mõjutatakse.

Saneerimismenetluses on hääletamine seotud saneerimiskava vastuvõtmisega. Saneerimine on abinõude kompleksi rakendamine ettevõtte majanduslike raskuste ületamiseks, tema likviidsuse taastamiseks, kasumlikkuse parandamiseks ja jätkusuutliku majandamise tagamiseks. Kuivõrd saneerimiskava on võlgniku edasise majandustegevuse jätkamisel määrava tähtsusega, võib ettevõtja kava vastuvõtmist mõjutada, rikkudes häälte määramise põhimõtteid. Saneerimiskava vastuvõtmise õiguspärasuse tagamiseks tuleb häälte määramisel järgida selle põhimõtteid ning seaduslikkust, mistõttu on hääletamisel põhjendatud moodustada võlausaldajate rühmad, kellel on erinevad õigused ja huvid.

Pankrotimenetluses on häälte määramise õiguspärasus samuti olulise tähtsusega, kuna võlausaldajad võtavad otsused vastu hääletamise teel neile määratud häälte alusel. Pankrotimenetluses ei ole menetluse olemusest ja eesmärgist lähtuvalt õigustatud moodustada hääletamisel võlausaldajate rühmad, vaid üldkoosolekul tuleb võlausaldajale tagada õige arv hääli, et välistada ebaseaduslike otsuste vastuvõtmine. Siiski tuleb pankrotihalduril häälte määramisel lähtuda põhimõttest, et häälte määramise vaidlus ei kujuneks oma olemuselt nõude tunnustamise vaidluseks. Seeläbi ei saa haldur jätta võlausaldajale hääled andmata tulenevalt nõude aluseks oleva tehingu sisulisest poolest, vaid pigem formaalsete puuduste esinemise korral.

Häälte määramise õiguspärasuse tagamiseks tuleb lähtuda häälte määramise põhimõtetest, milleks on ennekõike võlausaldajate võrdne kohtlemine, võlausaldajate ja võlgniku huvide kaitse ning kiirus ja efektiivsus.

Maksejõuetusmenetluses kui kollektiivses menetluses on juhtivaks põhimõtteks võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte, mis ennekõike väljendub menetlusest osavõtu õiguses. Võrdsus ei tähenda vaid võlgniku piiratud vara jaotamist võlausaldajate vahel proportsionaalselt nende nõude suurusega. Tänapäeval mõistetakse võlausaldajate võrdsust

eelkõige menetlusliku võrdsusena. Võlausaldajatele tuleb anda võrdne võimalus menetlusest osavõtmiseks. Kuivõrd saneerimis- ja pankrotimenetluses osaletakse hääletamise kaudu, tuleb antud printsiipi järgida ka võlausaldajatele häälte määramisel.

Siiski on tunnustatud võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte täieliku kohaldamise võimatust, mistõttu tuleb teatud olukorras nimetatud printsiibist kõrvale kalduda. Kõrvalekalded peavad olema põhjendatud ning nende eesmärgiks võib olla näiteks õiguspärase ootuse printsiibi ja võlgniku tegevuse kasumlikkuse tagamine. Selle kindlustamiseks on saneerimismenetluses põhjendatud erinevate õiguste ja huvidega võlausaldajaid hääletamisel kohelda erisuguselt ning moodustada võlausaldajate rühmad.

Teisalt tuleb hääletamisõiguse andmisel arvestada menetluse eesmärgi ja väljundiga. Saneerimise eesmärgiks on makseraskustes ettevõtte maksevõime taastamine ja majandustegevuse jätkamise võimaldamine. Pankrotimenetluses vastupidiselt äriühingu vara võõrandatakse ning sellest saadavad vahendid jaotatakse võlausaldajate vahel. Menetluse lõppedes juriidiline isik kustutatakse äriregistrist. Kuivõrd saneerimis- ja pankrotimenetlus on oma eesmärkidest tulenevalt erinevad menetlused, võib mõlemas menetluses häälte määramine toimuda erisuguselt. Häälte määramisel tuleb lähtuda, kas menetlus on pigem võlgniku- või võlausaldajakeskne. Eestis kehtiv saneerimisseadus on võlgniku huvidest lähtuv, pankrotiseadus jällegi võlausaldajakeskne.

Seega tuleb saneerimismenetluses võlausaldajate huvid teatud määral kõrvale jätta, kuivõrd saneerimises on ettevõtte huvid paratamatult olulisemal kohal kui võlausaldajate omad. Seetõttu võib olla põhjendatud, et võlausaldajate rühmade moodustamisel lähtutakse pigem võlgniku kui võlausaldajate huvidest. Siiski ei lähtuta ainult võlgniku huvidest, kuna juhul, kui saneerimine ebaõnnestub, ettevõtte likviidsust ei suudeta taastada, kujuneb välja püsiv maksejõuetus, väheneb ka võlausaldajatel oluliselt kohustuste täitmise ulatus kui saneerimise korral. Seetõttu tuleb saneerimismenetluses rühmad moodustada selliselt, mis oluliselt ei kahjustaks võlausaldajate huve. Pankrotimenetluses on esikohal võlausaldajate huvid, mistõttu tuleb igati tagada just võlausaldajate huvide järgimine. Hääled tuleb määrata selliselt, et menetluses tehtavad otsused vastavad võlausaldajate huvidele.

Lisaks nimetatud põhimõtetele tuleb järgida kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet, mille kohaselt peab maksejõuetusmenetlus läbi viidama võimalikult vähese aja- ja rahakuluga. Saneerimise

puhul, kus äriühing on makseraskustes, on menetluse efektiivsus oluline just seetõttu, et mitte liigselt pärssida võlgniku majandustegevust ja hoida menetluskulud minimaalsed. Kiire tegutsemine on üks olulisemaid saneerimise edukust mõjutavad tegureid. Mida kiiremini on juriidilisel isikul võimalik taastada oma maksevõime ning mida vähem kanda menetluskulusid, seda suuremas ulatuses saavad võlausaldajad oma nõude rahuldatud. Kiire menetluse vajadusel viitab ka seaduses sätestatud saneerimiskava vastuvõtmise tähtaeg- 60 päeva. Pankrotimenetluses on kiire ja efektiivse menetluse läbiviimine samuti seotud võlausaldajate nõuete rahuldamise ulatusega. Kui menetlus venib pikaks ja keeruliseks, suurenevad kulud, mistõttu võlausaldajatel väheneb nõude rahuldamise osa.

Kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet peab järgima ka kohus ning tekkinud vaidlused lahendama võimalikult kiiresti. Menetluse efektiivsuse suurendamiseks on antud soovitusi moodustada pankrotikohtud, mis lahendavad maksejõuetusmenetlusega seotud asju. Sel juhul on kohtunikud finantsvaldkonnas spetsialiseerunud ega ole üle koormatud, lahendades maksejõuetuse asju kiiremini ja efektiivsemalt. Häälte määramisel on kohtupoolne tegutsemine äärmiselt oluline, kuna tegemist ei ole tavapärase tsiviilõigusliku vaidluse lahendamisega, vaid see nõuab kiiret ja efektiivset tegutsemist. Iseseisev maksejõuetuskeskus tagaks maksejõuetusajade, mis üldjuhul nõuavad finantsvaldkonna süviti tundmist, kiirema ja efektiivsema lahendamise. Seeläbi lahendatakse häälte määramise vaidlused kiiremini, millega tagatakse menetlusosaliste huvid.

Lähtudes saneerimismenetluses juhtivast printsiibist, võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest, siis nimetatud printsiibi rikkumist häälte määramisel vähendaks erinevate õigustega ja huvidega võlausaldajate rühmadesse jagamine. Hääletamisõigus tuleks anda just esitatud nõude olemusest tulenevalt. Enamuses pika maksejõuetuse praktika kogemusega riikides on ettevõtjale ette nähtud kohustus võlausaldajate rühmade moodustamiseks. Regulatsioon hõlmab ennekõike pandiga tagatud ja pandiga tagamata võlausaldajate erinevad rühmad. Eesti saneerimisseadus ei näe ettevõtjale kohustust võlausaldajaid rühmadesse jagada. Saneerimiskavas võib ette näha, et võlausaldajate nõuded rahuldatakse võlausaldajate rühmade kaupa. Ühe rühma moodustavad ühesuguste õigustega võlausaldajad. Rühmade moodustamise alused ja põhjendus esitatakse saneerimiskavas. Saneerimisseaduse regulatsiooni tuleks muuta selliselt, et ettevõtjal oleks kohustus moodustada hääletamisel erinevad võlausaldajate rühmad.

Jagades erineva õiguse ja huvidega võlausaldajad hääletamise eesmärgil rühmadesse, tagatakse hääletamise õiguspärasus. Seeläbi ei saa võlgnik mõjutada saneerimiskava vastuvõtmist, kuivõrd kava vastuvõtmise üle saavad otsustada kõik võlausaldajad. Lisaks sellele koheldakse võlausaldajaid oma nõudest tulenevalt võrdselt ning saavutatakse kergemini kava vastuvõtmiseks vajalik üksmeel, kuna ühes rühmas lähtutakse ühistest huvidest. Võlausaldajad, kes tuleks jagada erinevasse rühma, on ennekõike pandiga tagatud nõuetega võlausaldajad, võlgniku lähikondsed PankrS § 117 tähenduses ja tingimuslike nõuetega võlausaldajad.

Saneerimisseadus ei välista pandiga tagatud nõude ümberkujundamise võimalust, kuid puudub selge regulatsioon ja juhis, kuidas peaks pandiga tagatud nõude ümberkujundamine toimuma. Pandi eesmärki ja eelisõiguse olemust arvates ei tohi pandipidaja positsiooni saneerimise korral rikkuda, vaid hääletamisel peab tagama nende õiguste parema kaitse.

Pandiga tagatud võlausaldajate puhul tuleb esmalt kindlaks teha, kas tema nõue on täies ulatuses pandiga tagatud või mitte. Juhul, kui pant hõlmab kogu nõude ulatuse ning võlausaldaja õigusi kavas ei mõjutata, on põhjendatud jätta pandipidajale hääled andmata. Olukorras, kus pant ei taga kogu nõuet, peaks kohaldama analoogiat pankrotimenetluses võlgniku ja võlausaldaja vahel sõlmitava kompromissiga, kus pandipidaja saab hääletada üksnes juhul, kui tema nõue ei ole pandiga täielikult tagatud. Seeläbi koheldakse teda kui tavalist võlausaldajat.

Pankrotimenetluses ei ole pandiga tagatud võlausaldajate hääletamine teistest võlausaldajatest eraldi rühmas, või üldse võtta pandipidaja õigus hääletada, põhjendatud. Enamus menetlustes on võlgniku varaks hüpoteegiga tagatud kinnisasi, mistõttu mõjutatakse kõige enam just pandipidaja õigusi. Seetõttu tuleb pankrotimenetluses pandipidajale anda hääletamisõigus, et ta saaks otsustada menetluses oluliste küsimuste üle.

Saneerimiskava vastuvõtmise õiguspärasuse tagamiseks on oluline jagada ka võlgniku lähikondsete nõuded erinevasse rühma. Seeläbi ei saa võlgnik kava vastuvõtmist mõjutada ning vähendada võlgniku võimalust selliste võlausaldajate huvide eelistamiseks. Eesti õiguskorras üldist seisukohta, milline peaks olema lähikondsete õiguslik seisund saneerimismenetluses, välja kujunenud ei ole. Pankrotimenetluses tuleks samuti kaaluda võlgniku lähikondsete hääleõiguse piiramist, et vältida võlgniku kontrolli menetluse üle.

Seeläbi ei saa võlgnik mõjutada menetluses otsuste vastuvõtmist, nagu juhatuse liikmete vastu kahjuhüvitise esitamist, ega menetlusest vara välja viia. Võlgniku lähikondsete hääleõiguse piiramisega tagatakse võlgnikuga mitteseotud võlausaldajate huvide kaitse.

Tingimuslike nõuete ümberkujundamine saneerimisabinõuna ei ole samuti välistatud. Põhimõtteliselt saab ümber kujundada vaid saneerimise algatamise ajaks sissenõutavaks muutunud nõudeid, kuid piiratult on võimalik ümber kujundada ka tulevikus sissenõutavaks muutuvaid nõudeid. Sellised nõudeid ei saa vähendada ega tühistada, vaid maksetähtaega pikendada. Kuivõrd nimetatud tingimused ja õigused ei ole teiste võlausaldajatega ühesugused, kuna tavaliselt on saneerimisabinõuks nõuete vähendamine, tuleks ka tingimuslikud nõuded jagada erinevasse rühma. Pankrotimenetluses on tingimuslike nõuetega võlausaldajad samuti hääleõiguslikud ning kuni nõuete olemasoluni koheldakse neid kui pankrotivõlausaldajaid. Olukorras, kus võlausaldajal puudub võlgniku vastu nõudeõigus, kaotab ta oma õiguse osaleda hääletamisel.

Enne võlausaldajatele häälte määramist ja rühmadesse jagamist tuleb tuvastada, kas võlausaldaja nõue on õiguspärase ning ega tegemist ole fiktiivse nõudega. Maksejõuetusmenetluses kehtib põhimõte, mida suurem nõue, seda rohkem õigusi. Võlausaldaja ja ettevõtja kokkuleppel, kelle ainsaks eesmärgiks on majandustegevuse jätkamine, võib menetlusse saneerimiskava vastuvõtmise tagamiseks esitada fiktiivseid nõudeid. Saneerimisnõustaja peab sellised nõuded kindlaks tegema ning vajadusel pöörduma nõude olemasolu ja suuruse kindlakstegemiseks kohtusse. Kui nõue on ebaselge ning selle olemasolu ja suurus ei ole ilma keerulise vaidluse läbiviimiseta lahendada, tuleb nõue kavast kas välja jätta või menetlus lõpetada.

Ka pankrotimenetluses ei ole välistatud fiktiivsete nõuete esitamine eesmärgiga saada kontroll menetluse üle. Pankrotihaldur saab selliste nõuetega võlausaldajatele jätta üldkoosolekul hääled määramata. Kui võlausaldaja sellega ei nõustu, on tal õigus pöörduda kohtusse ning sellisel juhul määrab hääled kohtunik. Riigikohtu seisukohalt ei saa häälte määramine olla oma olemuselt nõude tunnustamise vaidlus ning anda nõudele sisuline hinnang, vaid hääled saab jätta määramata formaalsete puuduste korral. Fiktiivse nõude tuvastamiseks tuleb aga lähtuda nõude sisule antavast õiguslikust hinnangust. Seega on Riigikohtu poolt antud juhiste kohaselt halduril raskendatud jätta hääled määramata, mistõttu võivad võlausaldajate esimesel

üldkoosolekul, kus otsustatakse menetluses määrava tähtsusega küsimuste üle, osaleda ka fiktiivsete nõuetega võlausaldajad.

Häälte määramise ning rühmade moodustamise õiguspärasuse tagamiseks ja kontrollimiseks tuleb menetlusse kaasata erapooletu järelevalve organ- kohus. Häälte määramisel saneerimismenetluses on kohtu ülesandeks hääletamise õiguspärasuse, s.h võlausaldajate rühmade moodustamise kontrollimine. Kohus peab tuvastama, ega ei ole rikutud võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet ning tegema kindlaks võlausaldajatele häälte määramise alused. Kohus teostab järelevalvet ja kontrollib häälte määramise õiguspärasust nii võlausaldajate poolt saneerimiskava vastuvõtmisel, vastu võtmata jätmisel kui ka vastuväidete puudumisel. Selleks peab kohus analüüsima, kas ühte rühma kuuluvatel võlausaldajatel on ühised õigused ja huvid. Kui kohus tuvastab, et ettevõtja ei ole järginud häälte määramise põhimõtteid, rühmade moodustamise alused ei lähtu võlausaldajate ühesugustest õigustest, jätab saneerimiskava kinnitamata.

Maksejõuetusmenetluses ei saa aga kohtu järelevalve roll olla liiga lai, kuna sellega võidakse pärssida menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet. Siiski ei saa kohtu järelevalve ulatust vähendada saneerimismenetluses häälte määramise õiguspärase kontrolli näol, kuna häälte määramise küsimus on menetluses üks määravaima tähtsusega küsimusi. Kohaldades preventiivseid järelevalvevahendeid, saab kohus, olles tuvastanud häälte määramise ebaseaduslikkuse, tagada võlausaldajate huvid, jättes saneerimiskava kinnitamata.

Pankrotimenetluses sekkub kohus ainult häälte määramise vaidluse korral. Iseseisvalt kohus võlausaldajate häälte määramist ei kontrolli. Enamasti lahendab kohus võlausaldajate esimesel üldkoosolekul tekkinud häälte määramise vaidlusi. Lisaks seonduvad pankrotimenetluses kohtu ülesanded häälte määramisega nõude tunnustamise vaidluse lahendamisega. Pärast nõude tunnustamist tuvastatakse võlausaldaja nõude olemasolu ja selle suurus ning seeläbi ka võlausaldaja häälte arv edasistel võlausaldajate üldkoosolekutel osalemiseks.

Maksejõuetusmenetluste regulatsioonide erinevused häälte määramisel on põhjendatud menetluste erinevast olemusest ja eesmärgist. Saneerimismenetluses on võlgnikul hääletamisel võlausaldajate rühmade moodustamisega suurem võimalus rikkuda võlausaldajate huve, kui seda on pankrotimenetluses. Võlgnik saab rühmade moodustamise

kaudu enam kontrollida ja mõjutada menetluse käiku, tagamaks saneerimiskava vastuvõtmine, mis ei pruugi olla vastavuses enamuse võlausaldajate huvidega. Saneerimisnõustaja peab tuvastama fiktiivsed nõuded, kuid rühmade moodustamise alused otsustab praktikas võlgnik. Seeläbi on vajalik kohtulik järelevalve, mis hõlmab hääletamisel rühmade moodustamise kontrolli, et tagada võlausaldajate võrdne kohtlemine. Pankrotimenetluses kontrollib võlausaldajale häälte määramise aluseid pankrotihaldur. Lisaks sellele on võlausaldajatele antud õigus esitada teistele võlausaldajate määratud häälele vastuväide, kuid saneerimismenetluses ei ole teiste võlausaldajate häälte vaidlustamine võimalik. Seetõttu ei ole kohtu täiendav häälte määramise kontroll pankrotimenetluses vajalik ning kohus sekkub vaid häälte määramise vaidluse korral.

DETERMINATION OF VOTES AND IT'S SUPERVISION EXERCISED BY COURT IN INSOLVENCY PROCEEDINGS

SUMMARY

In legal persons' insolvency proceeding creditors shall take decisions by voting. Since the majority of the decisions to be taken are determinatively important, the creditor wants to get as many votes as possible to achieve control in the proceeding. It is not impossible that the debtor, in agreement with a creditor, obtain control of the management process. This is either through persons connected with a debtor or through fictitious claims. To ensure parties' interests in insolvency proceeding, the votes must be determined according to the legality.

The main purpose of the master thesis is to find out whether the current Estonian legislation ensures parties' interests when voting in insolvency proceeding or the valid legislation needs to be supplemented.

Consequently, the work object is to find answers to the questions, which are the principles of the votes, which creditors should be formed in different group when voting and how court exercises supervision over the determination of the votes. Mentioned key issues define the structure of the master thesis.

The master thesis is built up to systematic analysis and comparative method. Providing the answers to the questions raised, the author of the work gives proposals to amend and supplement the regulations in purpose to ensure the parties' rights and interests, also the effective insolvency proceeding.

Answering to the questions which are raised, Estonian legislation is compared with regulations in Latvia, Lithuania, Finland, Sweden, Germany and U.S. The comparisons with the Baltic states is because of those countries' quite similar economic and legal systems, so it gives the reference, whether our legislation is rather similar to or different from the others. Finland, Sweden and Germany have already adopted regulations in insolvency proceedings years ago, so they're practice is well-established and shall be compared to our current regulations. Thus, it is important to consider whether we should take the example of other legal systems. The reason for comparison of U.S. and Estonian legislation the fact that

Estonian Reorganisation Act's regulation formulating different creditor groups, has been based on the U.S. bankruptcy law Chapter 11. Comparison with the U.S. legislation, shows how effectively the provisions are taken over to our legal system.

In addition to the legislation of other countries it has been analyzed whether our legislation is accordance to various international organizations' guidelines and recommendations. These are, above all, the World Bank guidance on Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights System. Also, UNCITRAL (United Nations Commission of International Trade Law), and the material developed by the Legislative Guide to the Insolvency Law. In addition, the European Commission issued recommendations for the successful conduct of the insolvency law-BEST Project of Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start. Final Report of the Expert Group. There is also used the explanatory memorandum of the draft of Reorganisation Act in purpose to explain the law, the principles and objectives of the provisions contained therein.

In the thesis there is used different literature about insolvency law and the opinions of recognized experts, such as R. Goode, J. Sarra, P. Varul, B. Wessels. There are also used relevant courts' rulings to explain the practise in Estonian insolvency law.

Ensuring the legitimacy of determining of the votes, there must be followed by the principles, foremost equal treatment of creditors, creditors' and debtors' interests, the speed and effectiveness.

According to the leading principle in reorganization's, the principle of equal treatment of creditors', votes shall be determined in the way that creditors with different rights are formed in the different group. Voting rights should be given accordingly to the nature of the claim. In most countries which are experienced in insolvency law, the regulation provides to form the creditors to groups. The regulation covers primarily secured and unsecured creditors in the different groups. Estonian Reorganization Act does not see a requirement to divide creditors into a group. A reorganisation plan may prescribe that the claims of obligees are satisfied by each group of obliges separately. Obligees with the same rights form one group. The bases and reasons for the formation of groups shall be set out in the reorganisation plan.

Dividing the creditors with different rights and interests in different groups in the purpose of

voting, it ensures the legitimacy of voting. Thus, the debtor does not affect adopting the reorganization plan, since all of the creditors can decide the adoption of the plan. Moreover, the creditors are treated equally and achieve more easily consensus adopting the plan.

The creditors who should be divided into different groups are primarily secured creditors, persons related to debtor within the meaning of § 117 of the Bankruptcy Act and conditional claims by creditors.

Considering the secured creditors, there must be first determined whether the claim is fully secured or not. If the pledge covers the entire scope of the claim and the creditor's rights are not affected, it is reasonable to leave the pledgee without the votes. In a situation where the pledge does not guarantee the total claim should apply the analogy in the bankruptcy proceeding compromise agreement between the debtor and the creditor. According to that a creditor whose claim is secured by a pledge shall vote only if the claim is not fully secured by the pledge. In such case, the claim of the pledgee shall be taken into account in voting only to the extent that the claim would presumably not be satisfied out of the proceeds of the sale of the pledged object.

In the bankruptcy proceedings, the regulation which provides that secured creditors do not vote in a separate group from other creditors, or even take the pledgee right to vote, is not justified. In most of the procedures debtor's sole property is immovable property. Selling this property affects the most the pledgee's rights. Therefore, in the bankruptcy proceedings, the pledgee must have the right to vote, so he can decide on the major issues in the proceedings.

Adopting the reorganization plan, it is important to ensure that the persons' claims connected to debtor are divided into different group. Thus, the debtor does not affect the adoption and the possibility of the debtor's preference of creditors' interests is reduced. A general view of that which should be the legal status of persons connected to the debtor, is not well established in Estonia. In bankruptcy proceedings, the legislator should also consider limiting the rights of persons connected to debtor, in order to avoid the debtor's control over the proceeding. Thus, the debtor does not affect the decision-making process, such as the submission of a claim for damages against the board members. Limiting the voting rights of the persons connected with a debtor ensures the protection of the interests of creditors.

Transformation the conditional claims as reorganisation measures is also not ruled out. In principle the claims can be transformed to the time of initiation of rehabilitation that has fallen due, but it is limited to transform the claims which fallen due in the future. Such claims cannot be reduced or cancelled, but extend the payment deadline. Because of the reason that the conditions and rights of the creditors are not alike, the conditional claims should also be in different groups. Bankruptcy proceedings the creditors with conditional claims have the right to vote, and to the existence of the claim, they are treated as bankruptcy proceeding creditors. In a situation where the creditor has no claim against the debtor, it loses its right to participate in the voting.

Ensuring the legality of determining of votes there must be involved an impartial supervisory body- the court. In accordance to the international organizations' instructions on insolvency matters the speed and efficiency of the procedure is ensured by the separate bankruptcy court in the financial area with specialized judges. Independent insolvency center to insolvency matters, generally requires depth knowledge in financial area, faster and more efficient resolution.

The courts main task is to verify whether the votes in the reorganization proceeding are determined in accordance to the legality, including the formation of groups of creditors. The court must identify, whether there is not infringed the principle of equal treatment of creditors and there has not been violated the bases determining of votes. The court supervises and controls the legality of determining of votes of the adoption of the reorganization plan, in the failure to adopt, and the absence of objection. The court must analyze whether one group of creditors' rights and interests are in common. If the court finds out that the debtor has not complied with the principles of the determination of the votes, a court shall refuse to approve a reorganisation plan and shall terminate reorganisation proceedings.

In the insolvency proceedings there is not subject to judicial supervisory role to be too broad, since it may violate the process speed and efficiency principle. However, it cannot be reduced in verifying whether the votes are determined in accordance to the legislation, as this question is one of the key issues in the procedure. Applying preventive monitoring tools, the court can after deciding the illegality of determining of votes, ensure the creditors' interests and refuse to approve a reorganization plan.

In bankruptcy proceedings, the court will intervene only in case of a dispute the determination of the votes. Independently court cannot control the determining of votes of creditors. In most cases, the dispute arises in the creditor's first general meeting where the number of the votes is determined by a ruling of the judge. In addition, if a claim, its ranking or the right of security securing the claim is not accepted at a meeting for the defence of claims, the acceptance thereof shall be decided by the court on the basis of an action filed by the creditor. If the claim of a creditor has been defended, the number of the votes of the creditor is proportional to the amount of the defended claim.

Different regulations in insolvency proceedings are justified considering determining of votes. The differences are based on the different procedures' nature and purpose. In reorganization the debtor has a greater chance of damage the interests of the creditors when formulating different creditors groups, when it is in bankruptcy proceedings. The debtor can control the procedure through the formulating creditors' groups and affect conduct of the proceedings in purpose to ensure the adoption of the reorganization plan, which may not be compatible with the majority of the creditors' interests. A reorganization adviser must identify fictitious claims, but the bases forming the groups are decided by the debtor. This is why there is judicial supervision, which includes the formation of the voting groups in order to ensure equal treatment of creditors. Votes of creditors in a bankruptcy proceeding verify bases for determining the trustee in bankruptcy, so there is not necessary to verify additionally whether the votes are determined in accordance to the legislation. The court as supervisory body intervenes in the procedure in the case of the dispute.

According to the above findings the goal of this paper has been achieved. The author has explained how the determining of votes in the insolvency proceedings should take place to ensure that the parties' rights and interests are protected. Due to the work of the main problems the author has submitted its proposals to amend the legislation to ensure which in author's opinion, first of all ensures creditors equal treatment, the interests of the parties and the efficient conduct of the proceedings.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Agur, R., Hammerberg, R. Kas saneerimismenetluses on võimalik kujundada ümber pankade nõudeid? Arvutivõrgus: <http://www.dejure.ee/articles/view/14> (06.04.2013).
2. Arvisto, M., Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses. Juridica, 2001, nr 10, lk 733-740.
3. Bankruptcy Code, Rules and Official Forms, 1992: Law School Edition. West Publishing Co, 1992.
4. Blazy, R., Chopard, B., Fimayer, A. Bankruptcy Law: a Mechanism of Governance for Financially Distressed Firms. Arvutivõrgus: <http://www.beta-umr7522.fr/productions/publications/2007/2007-33.pdf> (06.04.2013).
5. Brouwer, M. Reorganisation in US and European Bankruptcy Law. October 2005. Arvutivõrgus: <http://www1.fee.uva.nl/pp/bin/175fulltext.pdf> (24.03.2013).
6. Calnan, R. Proprietary Rights and Insolvency. Oxford 2010.
7. Davies, P.L., Gower and Davies's Principles of Modern Company Law. Eight Edition. Sweet & Maxwell 2008.
8. Goode, R. Goode on Principles of Corporate Insolvency Law. Sweet & Maxwell 2011.
9. Habakukk, K. The Importance of the Structure of the Insolvency System for Facilitation of Business Operators' Reorganisation. Juridica International, 2012, nr 19, lk 99-106.
10. Hashi, I. The Economics of Bankruptcy, Reorganisation and Liquidation: Lessons for East European Transitional Economies, 1995. Arvutivõrgus: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=140225> (28.10.2012).
11. Kasak, A. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö, Tartu 2010.
12. Kerstna-Vaks, K. Järelevalve pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2005.
13. Kerstna-Vaks, K. Kohtulik järelevalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. Juridica, 2005, nr 9, lk 655-666.
14. Kerstna-Vaks, K. Preservation Measures in Estonia Insolvency Proceedings. Regulations and Measures of Protection in National Legislations Within the European Union. INSOL Europe, Nottingham, Paris, 2011.

15. Klauberg, T., Gebhardt, A. The Insolvency Law of Central and Eastern Europe. Twelve Country Screenings of the New Member and Candidate Countries of the European Union: A Comparative Analysis. INSOL Europe. Volume 2/2007.
16. Kunkel, P.L., Peterson, J.A., Mitchel, J.A. Bankruptcy: Chapter 11 Reorganizations. University of Minnesota, June 2009. Arvutivõrgus: <http://www.extension.umn.edu/distribution/businessmanagement/components/DF7296.pdf> (09.04.2013).
17. Kähari, V. Kuidas ennast kaitsta pahatahtlike võlausaldajate ja pankrotivõlgniku eest? Äripäev, 25.12.2010. Arvutivõrgus: <http://www.ap3.ee/?PublicationId=e5e5a25f-bafc-4297-8e0b-46fb268301f2> (10.02.2013).
18. Könn, L. Saneerimiskava: koostamine, vastuvõtmine ja kinnitamine. Magistritöö, 2012.
19. Lowitzsch, J. (toim.). The Insolvency Law of Central and Eastern Europe. Twelve Country Screenings of the New Member and Candidate Countries of the European Union: A Comparative Analysis. INSOL Europe. Volume 2/2007.
20. Lukason, O. Saneerimismenetluse majanduslikud mõjud ja nende hindamine Eestis. Tartu, 2008. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=36637/Saneerimise+majanduslike+m%F5jude+hinnang_25.06.08.pdf (09.04.2013).
21. Manavald, P. Economic Crisis and the Effectiveness of Insolvency Regulation. *Juridica International*, 2010, nr 17, lk 207-216.
22. Manavald, P. Likvideeriva pankrotimenetluse alternatiivid maksejõuetuse tingimustes. *Juridica*, 2005, nr 2, lk 123-132.
23. Manavald, P. Maksejõuetusõigusliku regulatsiooni valikuvõimaluste majanduslik põhjendamine. Doktoriväitekiri. Tartu, 2011.
24. Marshall, J. Restructuring of enterprises act. European Cross Border Insolvency. Sweet & Maxwell, London, 2008.
25. Niklus, I. Saneerimine - mitte võluvits, vaid armuaeg ettevõttele. Justiitsministeerium, 28.05.2009. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/43756> (09.04.2013).
26. Niklus, I. Saneerimisseaduse eelnõust. *Juridica*, 2008, nr 6, lk 369-376.
27. Norkus, R., Kavaln, S., Kangur, I. Leedu maksejõuetusõigus: ajalugu, areng ja õigusreformi põhilised probleemid. *Juridica*, 2011 nr 3, lk 222-231.
28. Omar, P.J. European Insolvency Law. Ashgate, 2004.
29. Parmas, T. Eesõigusnõuded pankrotimenetluses. Magistritöö, Tartu 2012.

30. Peterson, T. Saneerimiseaduse probleemid ja vajalikud muudatused. Arvutivõrgus: <http://www.varul.com/uudiskiri/2010/varul-vilgerts-smaliukas-maksejouetusoiiguse-infokiri-aprill-2010/saneerimiseaduse-probleemid-ja-vajalikud-muudatused> (19.02.2013).
31. Pärna, P. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2004.
32. Quinlan, M., Kucharski, P., Allan, C., Boylan, H., Power, J. Creditors Rights in Insolvency Proceeding. A Practical Guide for Smaller Practises. INSOL International 2011.
33. Reul, A., Heckschen, H., Wienberg, R. Insolvenzrecht in der Gestaltungspraxis : Immobilien-, Gesellschafts-, Erb- und Familienrecht. Verlag C.H.Beck München 2012.
34. Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted. Juridica, 2008, nr 6, lk 351-358.
35. Sarra, J. Creditor Rights and the Public Interest : Restructuring Insolvent Corporations. University of Toronto Press Incorporated, Canada, 2003.
36. Smith, D.C., Strömberg, P. Maximizing the value of distressed assets: Bankruptcy law and the efficient reorganization of firms. World Bank Working Paper 2004. Arvutivõrgus: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/Smith-Stromberg_Maximizing.pdf (09.04.2013).
37. Tamm, K. Võlausaldajate huvide kaitse pankroti- ja saneerimismenetluses. Magistritöö, Tartu 2012.
38. Tolmie, F. Introduction to Corporate and Personal Insolvency Law. Sweet & Maxwell, London, 1998.
39. Tross, U. Saneerimine kui alternatiiv ettevõtte likvideerimisele pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2003.
40. Varul, P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. Juridica, 2008, nr 6, lk 359-368.
41. Varul, P. jt. (toim.). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2010.
42. Varul, P. jt. (toim.). Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2006.
43. Varusk, M. Olulised mõisted pankrotimenetluses. 08.07.2008. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/37315> (06.09.2012).
44. Vutt, M. Saneerimiskava kinnitamise praktika. Kohtupraktika analüüs, Tartu: Riigikohus, õigusteabe osakond, 2011. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1105/SaneerimiskavaKinnitamisePraktika_MargitVutt.pdf (10.03.2013).

45. Wessels, B. Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary. Kluwer Law International 2007.
46. Wessels, B. Principles of European Insolvency Law. Vrije University Amsterdam. Arvutivõrgus: <http://www.iiiiglobal.org/component/jdownloads/finish/39/405.html> (14.10.2012).
47. Wessels, B., Omar, P.J. Insolvency Law in the United Kingdom: The Cork Report at 30 Years. INSOL Europe, Nottingham, Paris 2010.

Kasutatud normatiivmaterjal

Eesti normatiivmaterjal

48. Asjaõigusseadus. RT I 1993, 39, 590; RT I, 23.04.2012, 1.
49. Pankrotiseadus. RT I 2003, 17, 95; RT I 2009, 11, 67.
50. Pankrotiseadus. RT I 2003, 17, 95; RT I, 21.12.2012, 1.
51. Saneerimisseadus. RT I 2008, 53, 296; RT I, 21.12.2012, 1.
52. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I 2005, 26, 197; RT I, 05.04.2013, 1.
53. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216; RT I, 06.12.2010, 1.
54. Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487; RT I, 05.04.2013, 1.
55. Äriseadustik. RT I 1995, 26, 355; RT I, 18.12.2012, 3.

Teiste riikide normatiivmaterjal

56. Law of Restructuring Enterprises. *Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas*. No IX-218, 20.03 2001; No XI- 1873, 22.12.2011. Arvutivõrgus: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=418092&p_k=2 (09.04.2013).
57. Insolvency Law. *Maksātnespējas Tiesības*. 14.10.2010; 01.11.2010. Arvutivõrgus: www.mna.gov.lv/download/540 (09.04.2013).
58. Insolvency Code. *Insolvenzordnung* (InsO). 05.10.1994. 01.01.2004. (Bundesgesetzblatt 1994 I S.2866). Arvutivõrgus: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf>, (09.04.2013).

59. Restructuring of Enterprises Act- Finland. *Laki yrityksen saneerauksesta*, 1993/47.
Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1993/en19930047.pdf>
(09.04.2013).
60. USA Bankruptcy Code. Title 11 ó Bankruptcy. Arvutivõrgus:
http://www.law.cornell.edu/uscode/usc_sup_01_11.html, (09.04.2013).

Kasutatud kohtupraktika

61. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2007 a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-43-07.
62. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 18.11.2009 a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-122-09.
63. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2011 a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-25-11.
64. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 10.01.2012 a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-144-11.
65. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 28.03.2012 a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-8-12.
66. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 25.02.2013 a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-188-12.
67. Tallinna Ringkonnakohtu 07.05.2010 a määrus tsiviilasjas nr 2-09-2609.
68. Harju Maakohtu 06.11.2012 a määrus tsiviilasjas nr 2-04-2165 (koopia autori valduses).

Kasutatud muud allikad

69. European Commission. Best Project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start. Final Report of the Expert Group. September 2003. European Commission Enterprise Directorate General. Arvutivõrgus: <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/best-report-en.pdf> (09.04.2013).
70. International Monetary Fund (IMF). Orderly & Effective Insolvency Procedures. 1999. Arvutivõrgus: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm#rehab> (06.04.2013).
71. Justiitsministeerium. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2010.a kokkuvõte. Tallinn, 2011, lk 18. Arvutivõrgus: <http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54413/Kohtute+menetlusstatistika.2010.a.pdf> (09.04.2013).
72. Justiitsministeerium. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2011. a kokkuvõte. Tallinn, 2012. Arvutivõrgus:

- <http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56683/Kohtute+menetlusstatistika%2C+2011.a+kokkuv%F5te.pdf> (09.04.2013).
73. Report of the National Bankruptcy Review Commission. National Bankruptcy Review Commission. Bankruptcy: the next twenty years. October 20, 1997. Arvutivõrgus: <http://govinfo.library.unt.edu/nbrc/report/12chapt1.pdf> (09.04.2013).
74. Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC). Lithuania. Insolvency and Creditor Rights Systems. February 2002. Arvutivõrgus: http://www.worldbank.org/ifa/icr_ltu.pdf (09.04.2013).
75. Saneerimiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=401582&u=20130407192528> (14.10.2012).
76. The World Bank Consultation Draft. Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines. October 2000. Arvutivõrgus: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/DL_2_2_consultation.pdf (10.02.2012)
77. The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems. April 2001. Arvutivõrgus: http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf (10.02.2013)
78. United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL). Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf (14.10.2012)

Kasutatud lühendid

AÕS ó asjaõigusseadus.

IMF - *International Monetary Fund*.

HMKm- Harju Maakohtu määrus.

InsO ó *Insolvenzordnung* (Saksamaa).

PankrS - pankrotiseadus.

RKTKm - Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus.

RKTKo ó Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus.

SanS - saneerimisseadus.

TlnRnKm - Tallinna Ringkonnakohtu määrus.

TsMS - tsiviilkohtumenetluse seadustik.

TsÜS - tsiviilseadustiku üldosa seadus.

UNCITRAL - *United Nations Commission on International Trade Law*.

ÄS - äriseadustik.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mari Schihalejev

(sünnikuupäev: 03.06.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Häälte määramine ja selle kohtulik järelevalve maksejõuetusmenetluses

mille juhendaja on dotsent Andres Vutt,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 06.05.2013